

İŞ GÜVENLİĞİ VE İŞÇİ SAĞLIĞI

DERS NOTLARI

Doç. Dr. Aydın DURMUŞ

**Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Mühendislik Fakültesi
Makine mühendisliği Bölümü
Öğretim Üyesi**

Önsöz

Geçmişte toplumumuzda , “*İşçinin alın teri kurumadan ücretini ödeyiniz*” fermanı düstur alınır, kul hakkı her şeyin önünde tutulur idi. Bu yüzden işçilerin hakkı yenmez, yiyenlere de iyi gözle bakılmazdı. Bu anlayışın hayata bir yansıması olarak dünyada ilk “toplusözleşme” Kütahya’da imzalandı. Bu sözleşme ile çini işçilerinin hakları teminat altına alındı.

Türkiye Cumhuriyetinde ise, işçi hakları yasal olarak ilk 1936 da kabul edilen 3008 sayılı iş kanunu ile düzenlenmiş böylece koruyucu ve düzenleyici yasal bir çerçeve çizilmiştir. Anayasalarımızda işçi haklarını, işi sağlığı ve iş güvenliğini teminat altına alan maddeler daima bulunmuştur. Örneğin 18.10.1982 tarihli ve 2709 Kanun numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının çalışma şartları ve dinlenme hakkı ile ilgili 50.maddesinde:

“Madde-50: Kimse yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar. Dinlenmek çalışanların hakkıdır. Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir.” denilmektedir.

Gelişen teknoloji ile sağlık teknolojisi gelişmekle birlikte teknolojinin getirdiği hastalıklar ve kazalarda artmıştır. Günümüzde tedbir ve güvenlik önemini gün geçtikçe hissettirmektedir. Avrupa birliği de “iş güvenliği ve işçi sağlığına” önem vermektedir. Avrupa birliği ile uyum içinde olmaya çalıştığımız bu günlerde bizim de kanun ve yasal düzenlemeler ile iş güvenliğine ve işçilerimizin sağlığına verdiğimiz önem artmaktadır. Bu amaca yönelik kanunlardan, yönetmeliklerden ve tüzüklerden yararlanarak derlediğimiz bu ders notları, umarım sizlere iyi bir rehber olacaktır.

Doç. Dr. Aydın DURMUŞ
Makine Mühendisi

İÇİNDEKİLER

1. Bölüm

Sayfa No

İşçi ve işveren tanımları ve kavramları	1
1.1 İşçi tanımı ve kavramı.....	1
1.2 İşveren, iş ilişkisi ve işyeri tanımları.....	1
1.3 Ücret ve ücretin ödenmesi.....	2
1.4 İşverenlerin ve işçilerin yükümlülükleri.....	3

2. Bölüm

İş sağlığı ve güvenliği temel bilgileri	8
2.1 İş sağlığı ve güvenliği kavramının başlangıcı	8
2.2 İş sağlığı ve güvenliğinde tanımlar.....	9
2.3 İş sağlığı ve güvenliğinde amaç.....	9
2.4 İşçilerin hakları.....	10
2.5 İş Kanununda işçi sağlığını ilgilendiren maddeler.....	10

3. Bölüm

Meslek hastalıkları ve iş kazaları	13
3.1 Meslek hastalıkları.....	13
3.2 Meslek hastalıklarının sınıflandırılması	13
3.3 Beslenme bilgisi.....	14
3.4 Gürültü ve titreşim.....	14
3.5 Meslek hastalıklarından korunma.....	15
3.6 İş kazaları ve meslek hastalıklarında görünen – görünmeyen zararlar.....	15

4. Bölüm

İş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda yapılması gereken görevler	16
4.1 İş güvenliğinde sorumluluk.....	16

5. Bölüm

Kanunlar ve yönetmelikler	17
5.1- Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik	17
5.2- Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği	25
5.3- Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik	26
5.4- Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği	29
5.5- Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik	31
5.6- Gürültü Yönetmeliği	32
5.7- Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik	36
5.8- Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması Hakkında Yönetmelik	43
5.9- Sondajla Maden Çıkarılan İşletmelerde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği	47
5.10- Sıvılaştırılmış Petrol Gazları Piyasası Eğitim Yönetmeliği	59
5.11- Titreşim Yönetmeliği	62
5.12- Yeraltı ve Yerüstü Maden İşletmelerinde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği	66
5.13- İnşaat ile İlgili Mevzuat	77

Kaynaklar	84
------------------------	----

1.Bölüm

İşçi ve işveren tanımları ve kavramları

1.1. İşçi tanımı ve kavramı

4857 sayılı iş kanunun 1. Bölümünde yer alan ve tanımları veren Madde 2’ e göre; “Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi” denir. Bu maddeye göre işçi geçerli bir anlaşmaya ve iş ilişkisine göre çalışan bireydir. Her iş ilişkisi işçi sayılmak için hukuken yeterli değildir. İş ilişkisinin, öncelikle, hukuken geçerli bir iş ilişkisi olması gerekir. Hukuka ve ahlaka aykırı, yürürlükteki hukuk düzeninin temel görüşleriyle bağdaşmadığı durumlarda, geçerli bir iş ilişkisinin doğması, ilgili bir kişinin işçi sayılması düşünülmez. Çalışan tutuklu ve hükümlülerde görüldüğü üzere işgörmenin, serbest iradeyle kurulmuş bir iş sözleşmesinin yerine, yasa hükmüne dayandığı durumlarda, iş hukuku anlamında bir iş ilişkisine rastlanmaz. Hükümlü ve tutukluların çalıştırılması, kamu hukuku yükümlerinin yerine getirilmesine ilişkin hükümlere dayanır. Buna göre, esirlere, cezaevindeki tutuklu veya hükümlülere yaptırılan iş serbest iradeye dayanmadığından bunlar işçi sayılmazlar. Ancak, Yargıtay’a göre hükümlülerin cezaevi dışında üçüncü kişilere yaptıkları işler hizmet akdine dayanır ve geçerlidir. Benzer şekilde atanma işlemine dayanarak çalışanların, yani memurların işçi sayılması söz konusu değildir. Hizmet akdinin mutlaka özel kesim işverenleri ile bu kesimdeki işçiler arasında söz konusu olacağı düşünülmemelidir. *Kamu kesiminde* çalışan işçiler de vardır. Gerçekten, devlet daireleriyle öteki kamu tüzel kişilerinde, kamu iktisadi teşebbüslerinde ve bunlara bağlı müessese, bağlı ortaklık ve iştiraklerde kadro karşılığı maaş veya ücret alıp Emekli Sandığı ile ilgilendirilmiş *memurlar* çalıştığı gibi, belirtilen kuruluşların kurdukları yerlerde veya bunlara bağlı olan yerlerde hizmet akdine göre çalışan işçiler de vardır. Memurların hukuki durumları ile, kural olarak, İdare Hukuku ilgilendirir. Hizmet akdiyle çalışan işçilere ise İş Hukuku alanına giren mevzuat uygulanır. Bir kimsenin memur ya da işçi sayılması, uygulanacak mevzuat hükümlerinin büyük farklılıklar göstermesi nedeniyle, önemlidir. Memurlara 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uygulanmaktadır. Memurlar işçilere tanınan sendika hakkı ile toplu sözleşme ve grev haklarından yararlanamamaktadırlar[1-2].

1.2. İşveren, iş ilişkisi ve işyeri tanımları

Yine iş kanunun 1. Bölümünde yer alan Madde 2’de tanımlar başlığı altında verilen tanımlamaya göre; “Bir iş sözleşmesine dayanarak, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren” denir. Yine aynı maddeye göre “işçi ile işveren arasında kurulan ilişkiye iş ilişkisi denir. İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddî olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir. İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve meslekî eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır. İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür.”

İş kanununda; “İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere işveren vekili denir. İşveren vekilinin bu sıfatla işçilere karşı işlem ve yükümlülüklerinden doğrudan işveren sorumludur. Bu Kanunda işveren için öngörülen her çeşit sorumluluk ve zorunluluklar işveren vekilleri hakkında da uygulanır. İşveren vekilliği sıfatı, işçilere tanınan hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmaz.”, ibaresi yer almaktadır.

Ayrıca iş kanunun tanımlar kısmını oluşturan Madde 2’de; “Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir. Bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf

olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur. Asıl işverenin işçilerinin alt işveren tarafından işe alınarak çalıştırılmaya devam ettirilmesi suretiyle hakları kısıtlanamaz veya daha önce o işyerinde çalıştırılan kimse ile alt işveren ilişkisi kurulamaz. Aksi halde ve genel olarak asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaalı işleme dayandığı kabul edilerek alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem görürler. İşletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler dışında asıl iş bölünerek alt işverenlere verilemez.” hükmü yer almaktadır.

1.3. Ücret ve ücretin ödenmesi

Sosyal, ekonomik ve hukuksal yönden değişik biçimlerde tanımlanabilen ücret kavramı, sözlük anlamı "karşılık, mükâfat, çeyiz, mehir" gibi anlamları içermekte olup, Arapça "ecr" (çoğulu "ücur" dur) kökünden türetilmiştir. Terim olarak ücret çok değişik şekillerde tanımlanmaktadır. İktisadi anlamda ücret, bir üretim faktörü olan emeğin üretime (fikren yada bedenen) katılması sonucu elde edilen bir gelir unsurudur. İktisatçılara göre ücret, işçiye iş gücünü kiraya vermesi karşılığında ödenen bedeldir.

İş kanununun “**ücret ve ücretin ödenmesini**” tanımlayan 32. Maddesine göre ise; Genel anlamda ücret bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır. Ücret, kural olarak, Türk parası ile işyerinde veya özel olarak açılan bir banka hesabına ödenir. Ücret yabancı para olarak kararlaştırılmış ise ödeme günündeki rayice göre Türk parası ile ödenebilir. Emre muharrer senetle (bono ile), kuponla veya yurtda geçerli parayı temsil ettiği iddia olunan bir senetle veya diğer herhangi bir şekilde ücret ödemesi yapılamaz. Ücret en geç ayda bir ödenir. İş sözleşmeleri veya toplu iş sözleşmeleri ile ödeme süresi bir haftaya kadar indirilebilir. İş sözleşmelerinin sona ermesinde, işçinin ücreti ile sözleşme ve Kanundan doğan para ile ölçülmesi mümkün menfaatlerinin tam olarak ödenmesi zorunludur. Meyhane ve benzeri eğlence yerleri ve perakende mal satan dükkan ve mağazalarda, buralarda çalışanlar hariç, ücret ödemesi yapılamaz. Ücret alacaklarında zamanaşımı süresi beş yıldır.

Gelir İdaresi Başkanlığı, Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığının yapmış olduğu tanımlamaya göre ise; “ Ücret, işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar (hizmet karşılığının mal olarak verilmesi) ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir. (konut, araç sağlanması vb.) Gerçek kişilerin bir takvim yılı içinde elde etmiş oldukları ücret gelirleri gelir vergisine tabidir. Ücret bedensel ya da zihinsel bir emek karşılığında işverenden elde edilen hasılayı ifade eder. Bu hasıla para şeklinde olabileceği gibi aynı (hizmet karşılığının mal olarak verilmesi) veya para ile temsil edilebilen menfaat şeklinde de olabilir. Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı, mali sorumluluk tazminatı, tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık ilişkisi niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması bile ücretin niteliğini değiştirmez.” olarak tanımlanmaktadır.

Yine Gelir İdaresi Başkanlığı, Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığının yapmış olduğu tanımlamaya göre; **Aşağıda sayılan ödemeler ücret olarak vergilendirilir.**

- Kanunla kurulan emekli sandıkları ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20’nci maddesinde belirtilen bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birliklerin personellerinin malullük, yaşlılık ve ölümünde yardım yapmak üzere kurulan sandıklardan ödenen ve en yüksek devlet memuruna ödenen tutarı aşmayan kısım istisna kapsamında olup bunların dışında kalan emeklilik, maluliyet, dul ve yetim aylıkları,
- Daha önce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan menfaatler,
- TBMM, İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi üyeleri ile Özel kanunlarına veya İdari kararlara göre kurulan daimi veya geçici bütün komisyonların üyelerine ve yukarıda sayılanlara benzer diğer kişilere bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
- Yönetim ve Denetim Kurulları başkanı ve üyeleriyle, tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
- Bilirkişilere, resmi arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,

- Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler,

Gelir idaresi başkanlığına göre; Gelir Vergisi açısından bir ödemenin ücret olarak mı yoksa başka bir gelir unsuru olarak mı vergilendirilmesi gerektiği aşağıda sayılan üç unsura göre tespit edilecektir. Bu üç unsur birlikte varsa elde edilen gelir ücret olacak, aksi takdirde ücretten söz etmek mümkün olmayacaktır.

Ücret gelirini meydana getiren 3 ana unsur :

- **Bir işverene tabi olma;** Herhangi bir ödemenin ücret olarak kabul edilebilmesi için gerekli olan ilk unsur çalışanın işverene tabi olmasıdır. İşveren, hizmet erbabını işe alan, emir ve talimatları dahilinde çalıştıran gerçek ve tüzel kişilerdir. Çalışanın işverene bağlılığı fiili olabileceği gibi kanun, tüzük, yönetmelik veya sözleşmelerle de saptanmış olabilmektedir.
- **Belli bir iş yerine bağlı olma;** İş yeri ticari, sınai, zirai ve mesleki bir faaliyetin yürütülmesi için tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yerlerdir. Bu yerlere bağlılık hukuki anlamda bir bağlılıktır. Hizmetin mutlaka fiilen işyerinde yapılması zorunlu değildir.
- **Hizmetin karşılığı olarak bir ödemenin yapılması;** Ödeme bir hizmet karşılığı değilse ücret sayılmasına imkan yoktur. Hizmet karşılığı olarak yapılan ödeme, nakit (haftalık, aylık vb.), ayın (hizmet karşılığının mal olarak verilmesi) veya para ile temsil edilebilen menfaatler (konut, araç sağlanması gibi) şeklinde olabilir[3].

1.4. İşverenlerin ve işçilerin yükümlülükleri

İş kanununa göre işverenin işçiye karşı borçları;

1- Ücret ödeme borcu: İş sözleşmesinden doğan ve işin yapılması karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından işçiye ücret ödeme yükümlülüğüdür.

2- İşçiye koruma borcu: İş ilişkisi içinde işçiye korumak, ona yardımcı olmak, onun çıkarlarına zarar verici davranışlardan kaçınmak, işin sağlık ve güvenlik içerisinde yürütülmesi için gerekli işçi sağlığı ve iş güvenliği tedbirlerini alarak korumasıdır.

3- İşçilere eşit davranma borcu: Bir işyerinde aynı nitelikte ve eşit verimle çalışan kadın-erkek işçilere sadece cinsiyet ayrılığı sebebiyle farklı davranılamaz ve farklı ücret verilemez. İş veya toplu iş sözleşmelerine buna aykırı hüküm konamaz.

4- İşverenin, İş Kanunundan doğan diğer borçları: Çalışma belgesi, işçi çalışma ve kimlik belgesi vermesi, işçiye dinlenmesi için hafta tatili, yıllık ücretli izin ve ara dinlenmesi kullandırması, işyerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği tedbirlerinin sağlanması.

olarak özetlenebilir.

Yine iş kanununa göre işçinin işverene karşı borçları ise;

1- İş yapma borcu: İşçinin hizmet akdinden doğan başlıca borcudur. İşin bizzat işçi tarafından ve işyerinde tespit edilen çalışma şartlarına uygun olarak yapılmasıdır. Ayrıca işçi, işyerinde işin güvenliğini tehlikeye düşürmemesi, herhangi bir hasar veya kayba sebebiyet vermemesi için gereken ihtimam ve özeni göstermesi gerekmektedir.

2- İşverenin emir ve talimatlarına uyma borcu: İşverenin yönetim haklarından dolayı, işçinin işverene bağlı olarak çalışması ve onun vereceği emir ve talimatlara uymasındır.

3- İşçinin işini sadakat ve iyi niyetle görme borcu: İşçi, işini işverenin yararına en uygun biçimde yerine getirmekle yükümlüdür. İş sözleşmesi devam ettiği sürece, işverenin mesleki çıkarlarını korumak, onun mesleki çıkarlarına ters düşecek her türlü davranıştan kaçınmak zorundadır. İşçi ayrıca işverene ait mesleki ve ticari sırları da saklamakla yükümlüdür.

olarak özetlenebilir.

4857 sayılı iş kanunun, İş Sağlığı ve Güvenliği'ni tanımlayan 5. Bölümünde yer alan ve İş sağlığı yönünden işçilerin ve işverenin yükümlülüklerini belirten 77. Maddesine göre; “İşverenler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler. İşverenler işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya bulundukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar. Yapılacak eğitimin usul ve esasları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. İşverenler işyerlerinde meydana gelen iş kazasını

ve tespit edilecek meslek hastalığını en geç iki iş günü içinde yazı ile ilgili bölge müdürlüğüne bildirmek zorundadırlar. Bu bölümde ve iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tüzük ve yönetmeliklerde yer alan hükümler işyerindeki çıraqlara ve stajyerlere de uygulanır.” denilmektedir.

İş sağlığı ve İş güvenliği Yönetmeliğinin ikinci bölümünde yer alan ve genel hükümlerini başlığında Madde 5-12 arasında verilen işverenin yükümlülükleri;

İşverenlerin Yükümlülükleri

Genel Hükümler

Madde 5 — İşverenlerin yükümlülükleri ile ilgili genel hükümler aşağıda belirtilmiştir:

- a) İşveren, işle ilgili her konuda işçilerin sağlık ve güvenliğini korumakla yükümlüdür.
- b) İşverenin iş sağlığı ve güvenliği konusunda işyeri dışındaki uzman kişi veya kuruluşlardan hizmet alması bu konudaki sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.
- c) İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki yükümlülükleri, işverenin sorumluluğu ilkesini etkilemez.

İşverenin Genel Yükümlülükleri

Madde 6 — İşveren aşağıda belirtilen sağlık ve güvenlikle ilgili hususları yerine getirmekle yükümlüdür:

- a) İşveren, işçilerin sağlığını ve güvenliğini korumak için mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dahil gerekli her türlü önlemi almak, organizasyonu yapmak, araç ve gereçleri sağlamak zorundadır.

İşveren, sağlık ve güvenlik önlemlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun sürekli iyileştirilmesi amaç ve çalışması içinde olacaktır.

- b) İşveren, sağlık ve güvenliğin korunması ile ilgili önlemlerin alınmasında aşağıdaki genel prensiplere uyacaktır:

- 1) Risklerin önlenmesi,
- 2) Önlenmesi mümkün olmayan risklerin değerlendirilmesi,
- 3) Risklerle kaynağında mücadele edilmesi,
- 4) İşin kişilere uygun hale getirilmesi için, özellikle işyerlerinin tasarımında, iş ekipmanları, çalışma şekli ve üretim metotlarının seçiminde özen gösterilmesi, özellikle de monoton çalışma ve önceden belirlenmiş üretim temposunun hafifletilerek bunların sağlığa olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi,

- 5) Teknik gelişmelere uyum sağlanması,
- 6) Tehlikeli olanların, tehlikesiz veya daha az tehlikeli olanlarla değiştirilmesi,
- 7) Teknolojinin, iş organizasyonunun, çalışma şartlarının, sosyal ilişkilerin ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan genel bir önleme politikasının geliştirilmesi,
- 8) Toplu korunma önlemlerine, kişisel korunma önlemlerine göre öncelik verilmesi,
- 9) İşçilere uygun talimatların verilmesi.

- c) İşveren, işyerinde yapılan işlerin özelliklerini dikkate alarak;

- 1) Kullanılacak iş ekipmanının, kimyasal madde ve preparatların seçimi, işyerindeki çalışma düzeni gibi konular da dahil işçilerin sağlık ve güvenliği yönünden tüm riskleri değerlendirir. Bu değerlendirme sonucuna göre; işverence alınan önleyici tedbirler ile seçilen çalışma şekli ve üretim yöntemleri, işçilerin sağlık ve güvenlik yönünden korunma düzeyini yükseltmeli ve işyerinin idari yapılanmasının her kademesinde uygulanmalıdır.

- 2) Bir işçiye herhangi bir görev verirken, işçinin sağlık ve güvenlik yönünden uygunluğunu göz önüne alır.

- 3) Yeni teknolojinin planlanması ve uygulanmasının, seçilecek iş ekipmanının çalışma ortam ve koşullarına, işçilerin sağlığı ve güvenliğine etkisi konusunda işçiler veya temsilcileri ile istişarede bulunur.

- 4) Ciddi tehlike bulunduğu bilinen özel yerlere sadece yeterli bilgi ve talimat verilen işçilerin girebilmesi için uygun önlemleri alır.

- d) Aynı işyerinin birden fazla işveren tarafından kullanılması durumunda işverenler, yaptıkları işin niteliğini dikkate alarak; iş sağlığı ve güvenliği ile iş hijyeni önlemlerinin uygulanmasında işbirliği yapar, mesleki risklerin önlenmesi ve bunlardan korunma ile ilgili çalışmaları koordine eder, birbirlerini ve birbirlerinin işçi veya işçi temsilcilerini riskler konusunda bilgilendirirler.

- e) İş sağlığı ve güvenliği ile iş hijyeni konusunda alınacak önlemler hiç bir şekilde işçilere mali yük getirmez.

Koruyucu ve Önleyici Hizmetler

Madde 7 — İşyerinde sağlık ve güvenlikle ilgili koruyucu ve önleyici hizmetlerin yerine getirilmesi için aşağıda belirtilen hususlara uyulacaktır:

a) Bu Yönetmeliğin 5 ve 6 ncı maddelerinde belirtilen yükümlülükler saklı kalmak kaydıyla, işveren, işyerindeki sağlık ve güvenlik risklerini önlemek ve koruyucu hizmetleri yürütmek üzere, işyerinden bir veya birden fazla kişiyi görevlendirir.

b) Sağlık ve güvenlikle görevli kişiler, işyerinde bu görevlerini yürütmeleri nedeniyle hiçbir şekilde dezavantajlı duruma düşmezler. Bu kişilere, söz konusu görevlerini yapabilmeleri için yeterli zaman verilir.

c) İşyerinde bu görevleri yürütebilecek nitelikte personel bulunmaması halinde, işveren dışarıdan bu konuda yeterlik belgesi olan uzman kişi veya kuruluşlardan hizmet alır.

d) İşveren hizmet aldığı kişi veya kuruluşlara, işçilerin sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel faktörler hakkında bilgi verir. Bu kişi veya kuruluşlar, bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin (b) bendinde sözü edilen işçiler ve bu işçilerin işverenleri hakkındaki gerekli bilgileri de ulaştırabilmelidirler.

e) İşyerinde sağlık ve güvenlik hizmetlerini yürütmek üzere:

1) Görevlendirilen kişiler gerekli nitelik, bilgi ve beceriye sahip olacaktır.

2) Dışarıdan hizmet alınan kişi veya kuruluşlar gerekli kişisel beceri, mesleki bilgi ve donanımına sahip olacaktır.

3) Görevlendirilen kişiler veya dışarıdan hizmet alınan kişi veya kuruluşların sayısı; işyerinin büyüklüğü, maruz kalınabilecek tehlikeler ve işçilerin işyerindeki dağılımı dikkate alınarak, koruyucu ve önleyici çalışmaların organizasyonunu yapmaya ve yürütmeye yeterli olacaktır.

f) İşyeri içindeki veya dışındaki kişi veya kuruluşların bu maddede belirtilen sağlık ve güvenlik risklerini önleme ve risklerden korunma ile ilgili görev ve sorumlulukları açık olarak belirlenir. Bu kişi ve kuruluşlar gerektiğinde birlikte çalışırlar.

g) İşverenin yeterli mesleki bilgi, beceri ve donanımına sahip olması halinde, işyerinin büyüklüğü, işin niteliği ve işçi sayısı dikkate alınarak bu maddenin (a) bendinde belirtilen hususların yerine getirilmesi sorumluluğunu kendisi üstlenebilir.

h) İş sağlığı ve güvenliği konularında hizmet verecek kişi ve kuruluşların nitelikleri ve belgelendirilmesi ile işverenin sorumluluğu hangi hallerde üstlenebileceği ile ilgili usul ve esaslar Bakanlık tarafından belirlenir.

İlk Yardım, Yangınla Mücadele ve Kişilerin Tahliyesi, Ciddi ve Yakın Tehlike

Madde 8 — İlk yardım, yangınla mücadele ve kişilerin tahliyesi, ciddi ve yakın tehlike ile ilgili uyulacak hususlar aşağıda belirtilmiştir:

a) İşveren;

1) İşyerinin büyüklüğünü, yapılan işin özelliğini ve işyerinde bulunan işçilerin ve diğer kişilerin sayısını dikkate alarak; ilk yardım, yangınla mücadele ve kişilerin tahliyesi için gerekli tedbirleri alır.

2) Özellikle ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele konularında, işyeri dışındaki kuruluşlarla irtibatı sağlayacak gerekli düzenlemeleri yapar.

b) İşveren, (a) bendinde belirtilen ilk yardım, yangınla mücadele ve tahliye işleri için, işyerinin büyüklüğü ve taşıdığı özel tehlikeleri dikkate alarak, bu konuda eğitilmiş, uygun donanıma sahip yeterli sayıda kişiyi görevlendirir.

c) İşveren;

1) Ciddi ve yakın tehlikeye maruz kalan veya kalma riski olan tüm işçileri, tehlikeler ile bunlara karşı alınmış ve alınacak önlemler hakkında mümkün olan en kısa sürede bilgilendirir.

2) Ciddi, yakın ve önlenemeyen tehlike durumunda, işçilerin işi bırakarak derhal çalışma yerlerinden ayrılıp güvenli bir yere gidebilmeleri için gerekli talimatı verir ve gerekeni yapar.

3) Ciddi ve yakın tehlike durumunun devam ettiği çalışma şartlarında, zorunlu kalınması halinde, gerekli donanıma sahip ve özel olarak görevlendirilen kişiler hariç, işçilerden çalışmaya devam etmelerini istemeyecektir.

d) Ciddi, yakın ve önlenemeyen tehlike durumunda işyerini veya tehlikeli bölgeyi terk eden işçiler bu hareketleri nedeniyle dezavantajlı duruma düşmeyecek ve herhangi bir zarar görmeyecektir.

e) İşveren, işçilerin kendileri veya diğer kişilerin güvenliği için ciddi ve yakın bir tehlike olduğunda ve amirine hemen haber veremedikleri durumlarda, kendi bilgileri doğrultusunda ve

mevcut teknik donanımlar ile tehlikenin sonuçlarının engellenmesi için gerekeni yapabilecek durumda olmalarını sağlamak zorundadır.

İşçiler, kendi görevlerini yapmakta ihmal veya kusurlu davranışları olmadıkça bu hareketlerinden dolayı dezavantajlı duruma düşürülemezler.

İşverenin Diğer Yükümlülükleri

Madde 9 — İşveren yukarıda belirtilen yükümlülükleri ile beraber aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür:

a) İşveren ;

1) İşyerinde risklerden özel olarak etkilenebilecek işçi gruplarının durumunu da kapsayacak şekilde sağlık ve güvenlik yönünden risk değerlendirmesi yapar.

2) Risk değerlendirmesi sonucuna göre, alınması gereken koruyucu önlemlere ve kullanılması gereken koruyucu ekipmana karar verir.

3) Üç günden fazla işgünü kaybı ile sonuçlanan iş kazaları ile ilgili kayıt tutar.

4) İşçilerin uğradığı iş kazaları ile ilgili rapor hazırlar.

b) (a) bendinin (1) ve (2) numaralı alt bentlerinde belirtilen çalışmalar ve değerlendirmelerle ilgili kayıt ve dokümanların hazırlanması ile (a) bendinin (3) ve (4) numaralı alt bentlerinde belirtilen belgelerin düzenlenmesi, işyerinin büyüklüğü ve yapılan işin niteliğine göre, Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara uygun şekilde yapılır.

İşçilerin Bilgilendirilmesi

Madde 10 — İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin etkin bir biçimde sürdürülmesi için işçilerin bilgilendirilmesi esastır. Bu amaçla;

a) İşveren, işyerinin büyüklüğüne göre;

1) İşyerinin geneli ile işçinin çalışmakta olduğu bölümde veya yaptığı her işte yürütülen faaliyetler, sağlık ve güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler hakkında,

2) Bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinin (b) bendine göre, işyerinde görevlendirilen kişiler hakkında,

işçilerin ve temsilcilerinin gerekli bilgiyi almalarını sağlamak zorundadır.

b) İşveren, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen işçilerin de, (a) bendinde belirtilen bilgileri almalarını sağlamak üzere, söz konusu işçilerin işverenlerine gerekli bilgileri verir.

c) İşveren, işyerinde sağlık ve güvenlik ile ilgili özel görev ve sorumluluğu bulunan işçilerin veya temsilcilerinin bu görevlerini yürütebilmeleri için;

1) Bu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin (a) bendinin (1) ve (2) numaralı alt bentlerinde belirtilen risk değerlendirmesi ve alınan koruyucu önlemlere,

2) Bu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin (a) bendinin (3) ve (4) numaralı alt bentlerinde belirtilen iş kazası kayıtları ve raporlarına,

3) Sağlık ve güvenlikle ilgili denetim faaliyetlerinden, bu konuda sorumlu kişi ve kuruluşlardan, koruma ve önleme çalışmalarından elde edilen bilgilere, ulaşabilmelerini sağlar.

İşçilerin Görüşlerinin Alınması ve Katılımlarının Sağlanması

Madde 11 — İşveren sağlık ve güvenlikle ilgili konularda işçilerin görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması için aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür:

a) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği konularında işçi veya temsilcilerinin görüşlerini alır, öneri getirme hakkı tanır ve bu konulardaki görüşmelerde yer almalarını ve dengeli katılımlarını sağlar.

b) İşverence, iş sağlığı ve güvenliği konusunda özel görevleri bulunan işçi veya temsilcilerinin özellikle aşağıdaki konularda dengeli bir şekilde yer almaları sağlanır veya önceden görüşleri alınır:

1) Sağlık ve güvenliği önemli derecede etkileyebilecek herhangi bir önlemin alınmasında.

2) Bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinin (a) bendinde belirtilen işler ile 7 nci maddesinin (a) bendinde ve 8 inci maddesinin (b) bendinde belirtilen kişilerin görevlendirilmesinde.

3) Bu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin (a) bendinde ve 10 uncu maddesinde belirtilen hususlarda.

4) Bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinin (c) bendinde belirtilen işyeri dışındaki uzman kişi veya kuruluşlardan hizmet alınmasında.

5) Bu Yönetmeliğin 12 nci maddesinde belirtilen eğitimin organizasyonu ve planlanmasında.

c) İş sağlığı ve güvenliği konusunda özel görevi bulunan işçi temsilcileri, tehlikenin azaltılması veya tehlikenin kaynağında yok edilmesi için işverene öneride bulunma ve işverenden gerekli tedbirlerin alınmasını isteme hakkına sahiptir.

d) İş sağlığı ve güvenliği konusunda özel görevleri bulunan işçi veya işçi temsilcileri, bu görevlerini yürütmeleri nedeniyle dezavantajlı duruma düşürülemezler.

e) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği konusunda özel görevi bulunan işçi temsilcilerine, bu Yönetmelikte belirtilen görevlerini yerine getirebilmeleri için her türlü imkanı sağlar ve herhangi bir ücret kaybı olmadan çalışma saatleri içerisinde yeterli zamanı verir.

f) İşçiler veya temsilcileri, iş sağlığı ve güvenliği konusunda işverence alınan önlemlerin ve sağlanan imkanların yetersiz olduğu kanaatine varmaları halinde Bakanlığa başvurma hakkına sahiptir.

İşçi temsilcileri, işyerinde yetkili makamlarca yapılan denetimler sırasında görüşlerini bildirme hakkına sahiptir.

İşçilerin Eğitimi

Madde 12 — İşyerinde sağlık ve güvenliğin sağlanması ve sürdürülebilmesi için;

a) İşveren, her işçinin çalıştığı yere ve yaptığı işe özel bilgi ve talimatları da içeren sağlık ve güvenlik eğitimi almasını sağlamak zorundadır. Bu eğitim özellikle;

- 1) İşe başlanmadan önce,
  - 2) Çalışma yeri veya iş değişikliğinde,
  - 3) İş ekipmanlarının değişmesi halinde,
  - 4) Yeni teknoloji uygulanması halinde,
- yapılır.

Eğitim, değişen ve yeni ortaya çıkan risklere uygun olarak yenilenir ve gerektiğinde periyodik olarak tekrarlanır.

b) İşveren, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen işçilerin yaptıkları işlerde karşılaşacakları sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili yeterli bilgi ve talimat almalarını sağlar.

c) Sağlık ve güvenlik ile ilgili özel görevi bulunan işçi temsilcileri özel olarak eğitilir.

d) (a) ve (c) bentlerinde belirtilen eğitim, işçilere veya temsilcilerine herhangi bir mali yük getirmez ve eğitimlerde geçen süre çalışma süresinden sayılır.

şeklinde dir.

Yine İş sağlığı ve İş güvenliği Yönetmeliğinin üçüncü bölümünde yer alan Madde 13 de verilen işçilerin yükümlülükleri ise;

İşçilerin Yükümlülükleri

Madde 13 — İşçiler işyerinde sağlık ve güvenlikle ilgili aşağıda belirtilen hususlara uymakla yükümlüdür:

a) İşçiler, davranış ve kusurlarından dolayı, kendilerinin ve diğer kişilerin sağlık ve güvenliğinin olumsuz etkilenmemesi için azami dikkati gösterirler ve görevlerini, işveren tarafından kendilerine verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda yaparlar.

b) İşçiler, işveren tarafından kendilerine verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda, özellikle;

1) Makina, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını doğru şekilde kullanmak,

2) Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmak ve kullanımdan sonra muhafaza edildiği yere geri koymak,

3) İşyerindeki makina, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalardaki güvenlik donanımlarını kurallara uygun olarak kullanmak ve bunları keyfi olarak çıkarmamak ve değiştirmemek,

4) İşyerinde sağlık ve güvenlik için ciddi ve ani bir tehlike olduğu kanaatine vardıkları herhangi bir durumla karşılaştıklarında veya koruma tedbirlerinde bir aksaklık ve eksiklik gördüklerinde, işverene veya sağlık ve güvenlik işçi temsilcisine derhal haber vermek,

5) İşyerinde, sağlık ve güvenliğin korunması için teftişe yetkili makam tarafından belirlenen zorunlulukların yerine getirilmesinde, işverenle veya sağlık ve güvenlik işçi temsilcisi ile işbirliği yapmak,

6) İşveren tarafından güvenli çalışma ortam ve koşullarının sağlanması ve kendi yaptıkları işlerde sağlık ve güvenlik yönünden risklerin önlenmesinde, işveren veya sağlık ve güvenlik işçi temsilcisi ile mevzuat uygulamaları doğrultusunda işbirliği yapmak,

ile yükümlüdürler.

şeklinde tanımlanmıştır.

2.Bölüm

İş sağlığı ve güvenliği temel bilgileri

2.1. İş sağlığı ve güvenliği kavramının başlangıcı

Kanunen ülkemizde “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği” kavramı; 1475 sayılı İş Kanununa göre çıkarılacak “İşyerlerinin Kurulmasına ve İşletilmesine İlişkin Tüzük” çıkarılıncaya kadar, 22.12.1969 tarih ve 6/12782 sayılı Kararname ile yürürlüğe konulan “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü’nün” 515-520 nci maddeleri son hükümler bölümünde yer almıştır. İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ TÜZÜĞÜ, Bakanlar kurulunun 04/12/1973 tarih ve - 7/7583 nolu kararı ile 25/08/1971 tarihli - 1475 nolu iş kanuna dayandırılarak, 11/01/1974 tarihinde 14765 No ile resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Resmîyetle bu şekilde olan, “İşçi sağlığı kavramının” gelişimi işçi sınıfının bazı yasal haklar kazanması ile başlamaktadır. Son günlerde önemi daha da anlaşılan “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği” için; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 09 Aralık 2003 Tarihli Resmi Gazete yayınlanarak 25311 Sayılı **İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğini devreye sokmuştur**. Bu Yönetmelik 12/6/1989 tarihli ve 89/391/EEC sayılı Avrupa Birliği Konsey Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır.

Türkiye’de her yıl yaklaşık 80.000 iş kazası meydana gelmekte, bu kazalarda 1.000 den fazla işçi hayatını kaybetmekte, 5.000 den fazla işçi ise sakat kalmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu (SSK) İstatistiklerine göre ülkemizde 2007 yılı içerisinde; 80602 iş kazası, 1208 meslek hastalığı meydana gelmiştir. İş kazaları sonucu 1043, meslek hastalıkları sonucu 1 kişi hayatını kaybetmiştir. 1509’u iş kazası 41’i meslek hastalığı sonucu olmak üzere 1550 işçi sürekli iş göremez hale gelmiştir. İş kazaları ve meslek hastalıkları işyerlerinde meydana gelmektedir. Başka bir ifade ile iş kazası ve meslek hastalıklarının nedeni işyeri koşullarıdır. İşyerlerindeki kuralları işverenler koymakta, kararları işverenler almaktadır. Dolayısı ile sağlıklı ve güvenli işyerleri oluşturulması görevi de işverenlerindir.

İş güvenliği ile ilgili Türkiye’deki mevzuatın özeti verilir ise;

- **T.C. Anayasasının, 50.55.56. maddeleri,-**
- **Hafta tatili Kanunu,-Borçlar kanunu:** İş sahiplerinin tehlikelere karşı gereken tedbirleri alacağını,
- **Belediyeler Kanunu:** İşyerlerinde sağlık kurallarına uyulacağını,
- **1475 sayılı İş Kanunu:**5. bölümü işçi sağlığı ve iş güvenliğine ait hükümleri. 73. maddesi işverenin işyerinde sağlık ve güvenlikle ilgili her türlü tedbiri alacağını, anlatır. Bu kanuna dayalı olarak çıkarılan bazı tüzükler de vardır.
- **Umumi Hıfzıssıhha Kanunu**
- **506 sayılı SSK Kanunu:**
- **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı:**1946 yılından beri iş ve çalışma hayatını **3308 Sayılı Çıraklık Mesleki Eğitim Kanunu** Geliştirmek, çalışma barışını korumak amacıyla faaliyetlerini yürütmektedir

Özet bir şekilde verdiğimiz iş güvenliğine ait mevzuatta, borçlar kanunun konumuzla yakın ilgisi olan bazı bölümleri vardır. Örnek; **İşçi taahhüt ettiği şeyi ihtimam ile ifaya mecburdur**. Diyor kanun, bir başka yerinde, **zarar kasten ağır bir ihmâl veya tedbirsizlikle yapılmamış olduğu ve tazmini de borçluyu ödemeye (müzayakaya) maruz bıraktığı takdirde hakim hakkaniyete tevfikân zarar ve ziyânı tenkis edebilir**[10].

2.2. İş sağlığı ve güvenliğinde tanımlar

09.12.2003 tarihinde 25311 Sayılı Resmi gazetede yayınlanan “İş sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği” kapsamında yayımlanan ve Madde 4 verilen Tanımlamalar;

Tanımlar

Madde 4

a) Risk değerlendirmesi: İşyerlerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin, işçilere, işyerine ve çevresine verebileceği zararların ve bunlara karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla yapılması gerekli çalışmaları,

b) Sağlık ve güvenlik işçi temsilcisi: İşyerinde sağlık ve güvenlik konularında işçileri temsil etmeye yetkili kişiyi,

c) Önleme: Mesleki riskleri önlemek veya azaltmak için işyerinde yapılan işlerin bütün aşamalarında planlanmış veya alınmış önlemlerin tümünü,

d) Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

ifade eder.

Günümüzde üretimin en önemli faktörü olan insan, teknolojik gelişmelere paralel olarak, işyerlerinde çeşitli problemlerle karşılaşmaktadır. Bu problemler önce insan sağlığına, sonra işletmeye ait her türlü mala yönelik tehditler oluşturmaktadır. Sanayinin bugünkü, gibi gelişmemiş olduğu çağlarda durum, iş güvenliği yönünden bir problem olarak görülmemiştir. Faaliyet alanlarının artması, işlemlerin karmaşıklaşması, bunların neticesinde tehlikelerin çoğalması, bazı kuralların konulmasını, kanunların çıkarılmasını gerektirmiştir.

İşte bütün bunlardan dolayı konu ile ilgili bilimsel araştırmalar başlamış, tıbbın, tekniğin, diğer bilim dallarının ortak bir çalışma alanı olarak, İş Güvenliği kavramı ortaya çıkmıştır. Hipokrat'ın kurşun zehirlenmesini tespiti ile başlayan alana ait çalışmalar, günümüzde pek çok çalışmanın yanında, sadece meslek hastalıkları ile ilgilenen hastanelerin kurulmasını gerekli hale getirmiştir.

İş Güvenliğinin Tanımı: İş yerlerinde işin yapımı sırasında, sağlığa, işe ve işyerine, zarar verebilecek olan, çeşitli sebeplerden kaynaklanan, olumsuz şartlardan korunmak amacı ile yapılan planlı çalışmaların hepsine İş Güvenliği denir.

2.3. İş sağlığı ve güvenliğinde amaç

Yine 09.12.2003 tarihinde 25311 Sayılı Resmi gazetede yayınlanan “İş sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği” kapsamında yayımlanan ve Madde 1 verilen Amaç;

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmelik, işyerlerinde sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için alınacak önlemleri belirler.

Bu amaçla;

a) Mesleki risklerin önlenmesi, sağlık ve güvenliğin korunması, risk ve kaza faktörlerinin ortadan kaldırılması,

b) İş sağlığı ve güvenliği konusunda işçi ve temsilcilerinin eğitimi, bilgilendirilmesi, görüşlerinin alınması ve dengeli katılımlarının sağlanması,

c) Yaş, cinsiyet ve özel durumları sebebi ile özel olarak korunması gereken kişilerin çalışma şartları, ile ilgili genel prensipler ve diğer hususlar bu Yönetmelikte düzenlenmiştir.

İş güvenliğinin önemi ise; İş güvenliği kavramında, çalışanların can güvenliği, sağlıkları, makine araç ve gerecin, işyerinin, çevrenin, üretilen malın güvenliği yer almaktadır. Bu kapsamdan, iş dünyasında çalışan çok sayıda insan, büyük miktarlar tutan malzeme, makine, araç ve gereçler, parasal değer, çevre, ekoloji, iş dünyası ile ilgisi olmayan milyonlarca insanın hayatı ve mutluluğu anlaşıldığına göre iş güvenliğinin önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle denilebilir ki, bir iş yerinde değil, bir ülkede İş Güvenliği varsa orada sağlık ve mutluluk vardır. İş güvenliği yoksa, can kaybı, sakatlık, hastalık, para ve zaman kaybı vardır..O halde **”önce iş güvenliği.”** dir[10].

İş Güvenliğinin tanımı ve öneminden anlaşıldığı gibi amaçları şunlardır:

1-Çalışanları korumak,

2-Üretimin güvenliğini korumak,

- 3-İşletmenin güvenliğini sağlamak,
- 4-Ekolojik çevreye zarar vermemek.

2.4. İşçilerin hakları

25.05.2003 tarihinde kabul edilen 4857 Nolu iş kanunun İşçi haklarını belirleyen 83. Maddesine göre;

İŞÇİLERİN HAKLARI

Madde 83 - İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği açısından işçinin sağlığını bozacak veya vücut bütünlüğünü tehlikeye sokacak yakın, acil ve hayati bir tehlike ile karşı karşıya kalan işçi, iş sağlığı ve güvenliği kuruluna başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebilir. Kurul aynı gün acilen toplanarak kararını verir ve durumu tutanakla tespit eder. Karar işçiye yazılı olarak bildirilir.

İş sağlığı ve güvenliği kurulunun bulunmadığı işyerlerinde talep, işveren veya işveren vekiline yapılır. İşçi tespitin yapılmasını ve durumun yazılı olarak kendisine bildirilmesini isteyebilir. İşveren veya vekili yazılı cevap vermek zorundadır.

Kurulun işçinin talebi yönünde karar vermesi halinde işçi, gerekli iş sağlığı ve güvenliği tedbiri alınıncaya kadar çalışmaktan kaçınabilir.

İşçinin çalışmaktan kaçındığı dönem içinde ücreti ve diğer hakları saklıdır.

İş sağlığı ve güvenliği kurulunun kararına ve işçinin talebine rağmen gerekli tedbirin alınmadığı işyerlerinde işçiler altı iş günü içinde, bu Kanunun 24 üncü maddesinin (I) numaralı bendine uygun olarak belirli veya belirsiz süreli hizmet akitlerini derhal feshedebilir.

Bu Kanunun 79 uncu maddesine göre işyerinde işin durdurulması veya işyerinin kapatılması halinde bu madde hükümleri uygulanmaz. şeklinde belirtilmiştir.

2.5. İş Kanununda işçi sağlığını ilgilendiren maddeler

Yine 4857 Nolu iş kanunun “iş sağlığı ve güvenliğini” ilgilendiren maddeler;

SAĞLIK VE GÜVENLİK TÜZÜK VE YÖNETMELİKLERİ

Madde 78 - (Değişik madde: 15/05/2008-5763 S.K/3.md.)

Bu Kanuna tabi işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği şartlarının belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması, işyerlerinde kullanılan araç, gereç, makine ve hammaddeler yüzünden çıkabilecek iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi ve özel durumları sebebiyle korunması gereken kişilerin çalışma şartlarının düzenlenmesi, ayrıca iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygunluğu yönünden; işçi sayısı, işin ve işyerinin özellikleri ile tehlikesi dikkate alınarak işletme belgesi alması gereken işyerleri ile belgelendirilmesi gereken işler veya ürünler ve bu belge veya belgelerin alınmasına ilişkin usul ve esaslar, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda yapılacak risk değerlendirmesi, kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırmaların usul ve esasları ile bunları yapacak kişi ve kuruluşların niteliklerinin belirlenmesi, gerekli iznin verilmesi ve verilen iznin iptal edilmesi Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

İŞİN DURDURULMASI VEYA İŞYERİNİN KAPATILMASI

Madde 79 - Bir işyerinin tesis ve tertiplerinde, çalışma yöntem ve şekillerinde, makine ve cihazlarında işçilerin yaşamı için tehlikeli olan bir husus tespit edilirse, bu tehlike giderilinceye kadar işyerlerini iş sağlığı ve güvenliği bakımından denetlemeye yetkili iki müfettiş, bir işçi ve bir işveren temsilcisi ile Bölge Müdüründen oluşan beş kişilik bir komisyon kararıyla, tehlikenin niteliğine göre iş tamamen veya kısmen durdurulur veya işyeri kapatılır. Komisyona kıdemli iş müfettişi başkanlık eder. Komisyonun çalışmaları ile ilgili sekretarya işleri bölge müdürlüğü tarafından yürütülür.

Askeri işyerleri ile yurt emniyeti için gerekli maddeler üretilen işyerlerindeki komisyonun yapısı, çalışma şekil ve esasları Milli Savunma Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca birlikte hazırlanacak bir yönetmelikle belirtilir.

Bu maddeye göre verilecek durdurma veya kapatma kararına karşı işverenin yerel iş mahkemesinde altı iş günü içinde itiraz etmek yetkisi vardır.

İş mahkemesine itiraz, işin durdurulması veya işyerinin kapatılması kararının uygulanmasını durdurmaz.

Mahkeme itirazı öncelikle görüşür ve altı iş günü içinde karara bağlar. Kararlar kesindir.

Bir işyerinde çalışan işçilerin yaş, cinsiyet ve sağlık durumları böyle bir işyerinde çalışmalarına engel teşkil ediyorsa, bunlar da çalışmaktan alıkonulur.

Yukarıdaki fıkralar gereğince işyerlerinde işçiler için tehlikeli olan tesis ve tertiplerin veya makine ve cihazların ne şekilde işletilmekten alıkonulacağı ve bunların ne şekilde yeniden işletilmelerine izin verilebileceği, işyerinin kapatılması ve açılması, işin durdurulmasına veya işyerinin kapatılmasına karar verilmeye kadar acil hallerde alınacak önlemlere ilişkin hususlar ile komisyonda görev yapacak işçi ve işveren temsilcilerinin nitelikleri, seçimi, komisyonun çalışma şekli ve esasları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

Bir işyerinin kurulmasına ve işletilmesine izin verilmiş olması 78 inci maddede öngörülen yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına hiçbir zaman engel olamaz.

Bu maddenin birinci fıkrası gereğince makine, tesisat ve tertibat veya işin durdurulması veya işyerinin kapatılması sebebiyle işsiz kalan işçilere işveren ücretlerini ödemeye veya ücretlerinde bir düşüklük olmamak üzere meslek veya durumlarına göre başka bir iş vermeye zorunludur.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KURULU

Madde 80 - Bu Kanuna göre sanayiden sayılan, devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran ve altı aydan fazla sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde her işveren bir iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurmakla yükümlüdür.

İşverenler iş sağlığı ve güvenliği kurullarınca iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun olarak verilen kararları uygulamakla yükümlüdürler.

İş sağlığı ve güvenliği kurullarının oluşumu, çalışma yöntemleri, ödev, yetki ve yükümlülükleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

İŞYERİ HEKİMLERİ

Madde 81 - (Değişik madde: 15/05/2008-5763 S.K/4.md.)

İşverenler, devamlı olarak en az elli işçi çalıştırdıkları işyerlerinde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi, işçilerin ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla, işyerindeki işçi sayısı, işyerinin niteliği ve işin tehlike sınıf ve derecesine göre;

- a) İşyeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturmakla,
- b) Bir veya birden fazla işyeri hekimi ile gereğinde diğer sağlık personelini görevlendirmekle,
- c) Sanayiden sayılan işlerde iş güvenliği uzmanı olan bir veya birden fazla mühendis veya teknik elemanı görevlendirmekle,

yükümlüdürler.

İşverenler, bu yükümlülüklerinin tamamını veya bir kısmını, bünyesinde çalıştırdığı ve bu maddeye dayanılarak çıkarılacak yönetmelikte belirtilen vasıflara sahip personel ile yerine getirebileceği gibi, işletme dışında kurulu ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak da yerine getirebilir. Bu şekilde hizmet alınması işverenin sorumluklarını ortadan kaldırmaz.

(Ek fıkra: 23/07/2010-6009 S.K/49.md.) İşyeri sağlık ve güvenlik birimleri ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin nitelikleri, ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alınmasına ilişkin hususlar, bu birimlerde bulunması gereken araç, gereç ve teçhizat ile görevlendirilecek işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personelinin nitelikleri, sayısı, işe alınmaları, görev, yetki ve sorumlulukları, çalışma şartları, görevlerini nasıl yürütecekleri, eğitimleri ve belgelendirilmeleri ile eğitim kurumlarının yetkilendirilmeleri, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı eğitim programlarının ve bu programlarda görev alacak eğiticilerin niteliklerinin belirlenmesi ve belgelendirilmeleri ile eğitimlerin sonunda yapılacak sınavlar ilgili tarafların görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

(Ek fıkra: 23/07/2010-6009 S.K/49.md.) İşyeri hekimlerinin, işyeri sağlık ve güvenlik birimleri ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinde görevlendirilmeleri ve hizmet verilen işyerlerinde çalışan işçilerle sınırlı olmak üzere görevlerini yerine getirmeleri hususunda diğer kanunların kısıtlayıcı hükümleri uygulanmaz.

(Mülga fıkra: 23/07/2010-6009 S.K/49.md.)

Kanuna veya kanunun verdiği yetkiye dayanarak kurulan kamu kurum ve kuruluşlarında ilgili mevzuatına göre çalıştırılmakta olan hekimlere, üçüncü fıkrada öngörülen eğitimler aldırılmak

suretiyle ve aslî görevleri kapsamında, çalışmakta oldukları kurum ve kuruluşların asıl işveren olarak çalıştırdıkları işçilerin işyeri hekimliği hizmetleri gördürülür. Bu kurum ve kuruluşların diğer personel için oluşturulmuş olan sağlık birimleri, işyeri sağlık ve güvenlik birimi olarak da kullanılabilir.

şeklinde verilmektedir. Ayrıca kanun çeşitli yönetmelikler ile açıklanmıştır. Kanunda belirtilen diğer iş sağlığı ve güvenliği maddeleri;

İÇKİ VEYA UYUŞTURUCU MADDE KULLANMA YASAĞI

Madde 84 - İşyerine sarhoş veya uyuşturucu madde almış olarak gelmek ve işyerinde alkollü içki veya uyuşturucu madde kullanmak yasaktır.

İşveren; işyeri eklentilerinden sayılan kısımlarda, ne gibi hallerde, hangi zamanda ve hangi şartlarla alkollü içki içilebileceğini belirleme yetkisine sahiptir.

Alkollü içki kullanma yasağı;

a) Alkollü içki yapılan işyerlerinde çalışan ve işin gereği olarak üretileni denetlemekle görevlendirilen,

b) Kapalı kaplarda veya açık olarak alkollü içki satılan veya içilen işyerlerinde işin gereği alkollü içki içmek zorunda olan,

c) İşinin niteliği gereği müşterilerle birlikte alkollü içki içmek zorunda olan,

İşçiler için uygulanmaz.

AĞIR VE TEHLİKELİ İŞLER

Madde 85 - Onaltı yaşını doldurmamış genç işçiler ve çocuklar ile çalıştığı işle ilgili mesleki eğitim almamış işçiler * ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaz.

Hangi işlerin ağır ve tehlikeli işlerden sayılacağı, kadınlarla onaltı yaşını doldurmuş fakat onsekiz yaşını bitirmemiş genç işçilerin hangi çeşit ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabilecekleri Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

AĞIR VE TEHLİKELİ İŞLERDE RAPOR

Madde 86 - Ağır ve tehlikeli işlerde çalışacak işçilerin işe girişinde veya işin devamı süresince en az yılda bir, bedence bu işlere elverişli ve dayanıklı oldukları işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, hükümet veya belediye hekimleri tarafından verilmiş muayene raporları olmadıkça, bu gibilerin işe alınmaları veya işte çalıştırılmaları yasaktır. Sosyal Sigortalar Kurumu işe ilk giriş muayenesini yapmaktan kaçınamaz.

İşyeri hekimi tarafından verilen rapora itiraz halinde, işçi en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu hastanesi sağlık kurulunca muayeneye tabi tutulur, verilen rapor kesindir.

Yetkili memurlar isteyince, bu raporları işveren kendilerine göstermek zorundadır.

Bu raporlar damga vergisi ve her çeşit resim ve harçtan muaftır.

ON SEKİZ YAŞINDAN KÜÇÜK İŞÇİLER İÇİN RAPOR

Madde 87 - Ondört yaşından onsekiz yaşına kadar (onsekiz dahil) çocuk ve genç işçilerin işe alınmalarından önce işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, hükümet veya belediye hekimlerine muayene ettirilerek işin niteliğine ve şartlarına göre vücut yapılarının dayanıklı olduğunun raporla belirtilmesi ve bunların onsekiz yaşını dolduruncaya kadar altı ayda bir defa aynı şekilde doktor muayenesinden geçirilerek bu işte çalışmaya devamlarına bir sakınca olup olmadığının kontrol ettirilmesi ve bütün bu raporların işyerinde saklanarak yetkili memurların isteği üzerine kendilerine gösterilmesi zorunludur. Sosyal Sigortalar Kurumu işe ilk giriş muayenesini yapmaktan kaçınamaz.

Birinci fıkrada yazılı hekimlerce verilen rapora itiraz halinde, işçi en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu hastanesi sağlık kurulunca muayeneye tabi tutulur, verilen rapor kesindir.

Bu raporlar damga vergisi ve her çeşit resim ve harçtan muaftır.

GEBE VEYA ÇOCUK EMZİREN KADINLAR İÇİN YÖNETMELİK

Madde 88 - Gebe veya çocuk emziren kadınların hangi dönemlerde ne gibi işlerde çalıştırılmalarının yasak olduğu ve bunların çalışmalarında sakınca olmayan işlerde hangi şartlar ve usullere uyacakları, ne suretle emzirme odaları veya çocuk bakım yurdu (kreş) kurulması gerektiği veya hangi hallerde dışarıdan hizmet alabilecekleri * Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

3.Bölüm

Meslek hastalıkları ve iş kazaları

3.2 Meslek hastalıkları

Meslek hastalığının tanımı yapılmadan önce meslek kelimesini tanımlamamız gerekiyor. Meslek, sürekli olarak yapılması öngörülen, öğrenilmesi için belli bir eğitim ve/veya iş tecrübesi gerektiren, insanın hayatını kazanmak için yaptığı, ona manevi doyum da sağlayan ve genel kabul görmüş ahlak kuralları ile çelişmeyen bir faaliyettir.

Sosyal sigortalar sağlık işlemleri tüzüğünde de meslek tanımı şu şekilde ifade edilmektedir: İş kazasının meydana geldiği veya meslek hastalığının başladığı zaman, hizmet akdine göre yapmakta olduğu iş "Sigortalının mesleği" sayılır. Kurum, bu mesleğin tespitinde sigortalının çalıştığı iş yerinden alınacak belgeyi esas tutabileceği gibi, bu hususu kendi yetkili elemanları vasıtasıyla incelemeye ve buna göre karar vermeye yetkilidir.

506 sayılı kanunun 11/B fıkrasında “**Meslek hastalığı, sigortalının çalıştırıldığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya ruhi arıza halleri**” olarak tanımlanmıştır. 5489 sayılı kanunda da aynı tanım yinelenmektedir. Hastalığın meslek hastalığı olup olmadığı, ortaya çıkış zamanı ve ilgili diğer özellikleri Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğünde belirtilmektedir[10].

Meslek hastalığı kelime kökeninde de anlaşıldığı gibi işçinin yaptığı işten kaynaklanan bir hastalıktır. Bir hastalığın meslek hastalığı olarak kabul edilebilmesi için hastalık ile işçinin yaptığı iş arasında uygun bir illiyet bağının bulunması şarttır. Meslek hastalığı, işçinin yaptığı işten kaynaklanan bir anlık değil tekrarlayan bir hastalıktır. Meslek hastalığının daha iyi anlaşılması için şunları söyleyebiliriz:

- 506 sayılı kanun gereği sigortalı bir işçi,
- İşçinin yapmakla yükümlü olduğu iş,
- İşçinin yaptığı işten kaynaklanan bir hastalığın ortaya çıkması,
- Bu hastalığın tekrarlayan bir hastalık olması,
- İşçinin sakat kalması veya ruhsal olarak kayba uğraması.

3.2 Meslek hastalıklarının sınıflandırılması

Meslek hastalıkları Sosyal sigortalar sağlık işlemleri tüzüğünde 5 gruba ayrılmıştır. Bu meslek hastalığı grupları şunlardır:

- Kimyasal maddelerle olan meslek hastalıkları,
- Mesleki cilt hastalıkları,
- Pnömonozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları,
- Mesleki bulaşıcı hastalıklar,
- Fizik etkenlerle olan meslek hastalıkları

Meslek Hastalıkların aşağıdaki gruplarda toplamak mümkündür.

A-Kimyasal maddelerden meydana gelen hastalıklar

a-Kurşun zehirlenmeleri, akü yapımı, kurşun oksit imalatı, kurşun kaynağı, oksi-gaz ile hurda kesimi işlerinde görülür.

b-Gaz zehirlenmeleri, karbon monoksit, Klor, Amonyak gibi ani etki yapan gazların neden olduğu zehirlenmelerdir.

c-Diğer zehirlenmeler, Krom Kadmiyum ve nikel etkilenmeleri ve bu metallerle yapılan kaplama işlerinden kaynaklanır,

d-Fosforlu Bileşiklerin Zehirlenmeleri, tarım işlerinde çalışanlarda görülen zehirlenmelerdir.

B-Mesleki Deri Hastalıkları, Sanayileşmiş ülkelerde Meslek Hastalıklarının % 60 ı deri hastalıklarıdır. Cilt dış etkenle sürekli temas halinde olduğundan, çeşitli kimyasal maddeler, ilaçlar, boyalar, deri hastalıklarına neden olurlar.

- Galvano plastik işlerinde,
- Madeni eşya imalatında,
- Kömür damıtma işlerinde,
- Çimento, yapı malzemesi imalatında,
- Radyoaktif maddelerin kullanıldığı iş kollarında deri hastalıkları görülür.

C-Solunum Sistemi Hastalıkları: İşyerlerinde çeşitli nedenlerle oluşan tozlar soluma yolu ile hastalıklara neden olurlar. Bunlar;

- a-Akciğer dokusunda değişiklik yapanlar: Silis, Kömür, Asbest, Talk,
- b-Kana geçerek zehirlenme yapanlar: Kurşun, Kadmiyum, Krom, Manganez,
- c-Kanserojen etki gösterenler: Asbest, Arsenik, Kromatlar, Nikel,
- d-Radyoaktif etki yapanlar: Uranyum ve tuzları, Toryum, Radyum ve tuzları,
- e-Allerji yapanlar: Pamuk, Kendir, Saman ve yün,

D-Bulaşıcı Mesleki Hastalıklar: Deri, Hayvancılık, kanalizasyon işlerinde çalışanlarda görülen şarbon, ruam, brusella gibi parazit ve bakterilerin neden olduğu hastalıklardır.

E-Fiziki Şartlardan meydana gelen hastalıklar

- a-İş yerinin ısı, ışık, havalandırma yönlerinden uygun olmaması,
- b- Gürültü, Havalı çekiç, Testere, Planya, Kırma makinelerini kullananlarda, rahatsızlık, dikkatin dağılması, ilerleyen aşamalarda duyma kaybı meydana getirir.

Son zamanlarda 6. olarak da Radyo aktif ortamlarda çalışmaların artmasından dolayı Işınlr 6. Madde olarak yerini almıştır;

F-Işınlr,

- a-İyonlaştırıcılar, röntgen ışını gibi alanlarda, ciltte kanda,kemiklerde hastalıklara neden olurlar,
- b-Enfraruj ışınları, cam sanayi, karpit imalatında, izabecilikte, görülen gözde katarakt meydana getiren ışınlardır[10].

3.3 Beslenme bilgisi

Beslenme: İnsanın büyümesi, gelişmesi, sağlıklı ve üretken olarak uzun süre yaşaması için gerekli olan enerji, protein, vitamin ve madenlerin ihtiyaç duyulan oranlarda alınmasına beslenme denir.

Beslenme insan sağlığını etkileyen en önemli faktördür. Yetersiz ve dengesiz beslenme büyüme, gelişmeyi engeller, çalışma gücünü azaltır, sağlık harcamalarını arttırır, ömrü kısaltır.

İnsan tükettiği enerjiyi aldığı besinlerle karşılar, harcadığı ölçüde enerji alamayan bir kişinin büyümesi yavaşlar, dikkatinde, hareketlerinde, çalışma gücünde yavaşlamalar olur.

Harcanan enerjiden daha çok miktarda besin alındığında da vücutta yağ birikir, şişmanlama ve harekette kısıtlılık görülür.

Aşağıda yazılı 4 besin gurubundan dengeli olarak alınması gerekir.

1. Gurup : Süt, yoğurt, peynir vb.
2. “ : Et, yumurta, kuru baklagiller,
3. “ : Sebzeler, meyveler,
4. “ : Ekmek, tahıl,

Her öğünde 4 gurup besinden alınmalıdır. Dengeli beslenmenin pahalı yemek olmadığı bilinerek, guruplarda gösterilen yiyeceklerden biri yoksa onun görevini gören diğer besin alınmalıdır. Örnek: Et yoksa kuru baklagil yenilmeli böylece ucuz ama dengeli beslenilmeli “yemek seçme” de den vazgeçilmelidir[10].

3.4 Gürültü ve titreşim

Gürültü: Genel olarak arzu edilmeyen sestir. Ses şiddetinin ölçü birimi Desibel’dir. Sıfır desibel duyma eşiği, 90 desibel’in üstü sağlığa zararlı ses olarak kabul edilir.

Gürültü; Sinir, ruh sistemi ve işitme duyusu üzerinde olumsuz etkiler yapar, dikkat eksikliği, yorgunluk, uyku bozukluğu, baş ağrısı, dolaşım sistemi bozukluğu, gibi etkileri görülür. İşitme duyusu

üzerinde ise, gürültünün şiddeti, frekansı, kesintili olması gibi durumlara göre geçici sağırılık zamanla tam işitme bozukluğuna yol açabilir.

Titreşim: İşyerlerinde makine, tezgah kurulu düzenler ve binalarda meydana gelen vibrasyon ve salınımlardır. Delme işlemlerinde, elle çalışan elektrikli iş aletlerinde, kompresörlerde, un fabrikalarındaki yüksek devirli makinelerde, titreşim fazladır. Titreşimli zemin ve makinelerde çalışmak çalışanı yorar ve sınırlı hale getirir. Elle çalışan aletlerin titreşimleri zamanla elin hassasiyetinin kaybolmasına ve parmaklarda iltihaplanmaya neden olur[10].

3.5 Meslek hastalıklarından korunma

İş ve üretim alanının özellikleri nedeni ile meslek hastalıklarını yapan şartları tamamen ortadan kaldırmak mümkün olmayabilir. Bu nedenle meslek hastalıklarından korunmak bunların insan sağlığı üzerindeki etkilerini en aza indirmek için korunma yöntemlerinin uygulanması gerekir. Bu korunma yöntemleri:

- a) Tıbbi korunma yöntemleri: İşe girişte ve çalışma esnasında düzenli aralıklarla yapılacak olan tıbbi muayene ve tedaviler, çalışanların yaptıkları işlerin tehlikeleri hakkında eğitilmeleri ve uyarılmaları,
- b) İş yeri ve çevresinde meslek hastalıkları ile ilgili tedbirler alınması: İş yerinin havalandırılması, zararsız kimyasallar kullanılması vb.
- c) İşçiye ait korunma önlemlerinin alınması: Şahsi koruyucular kullanılması[10].

3.6 İş kazaları ve meslek hastalıklarında görünen – görünmeyen zararlar

Görünen zararlar; Bir ülkenin gelişmesini etkileyen temel faktörler; İnsan gücü, sermaye, hammadde, makine araç ve gereçlerdir. İş kazalarından dolayı insan sağlığına yönelik, ölüm, geçici veya kalıcı arızalar yanında, meydana gelen mali zararlar, görünen zararlardır.

Görünmeyen zararlar; Kaza anı ve sonrasında işçinin zaman kaybı, iş arkadaşlarının zaman kaybı, iş yerindeki bütün personelin moral bozukluğu ve iş veriminin düşmesi, makinelerin çalışmaması, arızalanmaları, yenilenmesi için masraflar, SSK müfettiş ve personelinin zaman kayıpları, hastane personelinin zaman kayıpları diğer maddi ve manevi kayıplar görünmeyen zararlardır.

4.Bölüm

İş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda yapılması gereken görevler

4.1 İş güvenliğinde sorumluluk

İş kazaları ve meslek hastalıklarından korunmak, işçi, işveren ve devletin işbirliği ile mümkündür.

İşçi: Kendi sağlığı söz konusu olduğundan mesleğine ait bilgi ve beceriler yönünden kendini yetiştirmesi, iş güvenliği kurallarına uyması işçinin hem sağlığını koruyacak hem de mali sorumluluk altına girmesini önleyecektir. Yapılan araştırmalar iş kazalarının % 80-90 oranının çalışanların hatasından ve kurallara uymamalarından kaynaklandığını göstermektedir. Sendikaların işçi kuruluşu olmaları neden ile konu ile ilgili hassasiyeti göstermeleri gerekir.

İşveren: İş yeri sahipleri, iş görenlerin yapılan işin özelliklerine uyan şartları oluşturmak, işçilerin kendi başlarına alamayacakları eğitimleri kendilerine gördürmek, işçiye ve çevreye karşı kanunların kendilerine yüklediği yükümlülükleri yerine getirmek durumundadırlar. İş kazalarının % 10 – 20 si yönetim hatalarından meydana gelmektedir.

Devlet: Devlet iş ve çalışma dünyasında kanunlara dayanan gücü ile yaptırımcı özelliğe sahiptir. Anayasamızın ilgili hükümleri ve buna dayanarak çıkarılmış olan yasa ve yönetmeliklere ilgili olan herkes uymak mecburiyetindedir. Devletin yasal yükümlülükleri uygulaması yanında, Çalışma bakanlığı, çalışma hayatını düzenleyici, rehberlik edici ve eğitici çalışmaları da yerine getirir. İş ve çalışma hayatında gerek iş barışı gerekse iş güvenliği açısından ilgili kuruluşların elbirliği içinde çalışmaları, olumlu sonuçlar verir.

Sendika: Sendikalar Yasası'nın ilk maddesi, sendikaların kuruluş amacını "*Çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerin korunması ve geliştirilmesi*" olarak tanımlamaktadır. Bu tanım doğrultusunda, sendikaların işçilerin sağlığının korunması ve geliştirilmesiyle uğraşmasının da, bu örgütlerin varoluş nedenleriyle uyumlu olduğu ortaya çıkmaktadır. Sendikalar Yasası'nda olduğu gibi, uluslararası insan hakları belgeleri (*sözgelimi Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Konusunda Uluslararası Sözleşme 1966*) ve T.C.Anayasası'nda ekonomik ve sosyal hak kavramına rastlanmaktadır. Buradan anlaşılan, sendikaların, üyelerinin, insan hakları kapsamındaki haklarını da korumak ve geliştirmekle görevli olduğudur. İnsan hakları belgelerinde, 1948'den beri yaşama hakkının içinde, "*sağlıklı yaşama hakkı*"; çalışma hakkının içinde "*işyeri ortamının geliştirilmesi*", "*çalışma koşullarının iyileştirilmesi*" vb "*sağlıklı güvenli koşullarda çalışma*" yer almaya başlamıştır. Bu kapsamda, sendikaların, çalışanların sağlık ve güvenliklerini korumaları, işyeri ortamlarının geliştirilmesi için uğraş vermeleri; hem örgütsel ödevleri, hem de bir toplum örgütü olmaktan doğan ödevleridir[11].

İşçi sağlığı iş güvenliği çok-boyutlu ve çok-bilimli bir kavramdır. Her şeyden önce saf teknik görünen bu konunun, yoğun bir toplumsal içeriği olduğuna değinmek gereklidir. Çünkü işçi sağlığı iş güvenliği, bir insan hakkıdır. Uluslararası İnsan Hakları Belgelerine baktığımız zaman insanların sağlıklı ve güvenli koşullarda çalışma hakkının, -Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri bir yana bırakılırsa- özellikle 1960'lı yıllardan sonra onaylanan belgelerde belirgin bir biçimde vurgulandığını görürüz. Sözgelimi, Türkiye tarafından da onaylanan Avrupa Sosyal Şartı'nın 3.Maddesi "*güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları hakkı*" başlığını taşımakta olup, şöyledir:

"Sözleşmeciler taraflar, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere;

- *Güvenlik ve sağlık alanında yasal düzenlemeler yapmayı;*
- *Gözetim önlemleriyle bu düzenlemelerin uygulanmasını sağlamayı;*
- *Gerektiğinde, iş güvenliği ve sağlığını geliştirmeyi amaçlayan önlemler konusunda çalışanların ve çalışanların örgütlerine danışmayı;*

üstlenirler"[12].

Sendikaların işçi sağlığı iş güvenliğine yönelik olarak işyeri düzeyindeki diğer olanaklarını üç başlık altında toplayabiliriz:

1. İşyeri Sendika Temsilcileri

2. İşyeri Komiteleri ve İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulları

3. Kalite Kontrol Çemberleri Uygulamalarında İşçi Sağlığı İş Güvenliği Çalışma Grupları

1. İşyeri Sendika Temsilcileri: Sendikanın işveren karşısında işyerindeki temsilcisi ve o işyerindeki üyelerle sendika arasındaki köprüdür. İşyeri, yöre, bölge vs düzeyde kurulacak danışma organlarında da görev alabilirler. Bu işlevlerinin yanında, işyerinde iş yasalarının ve toplu iş sözleşmesinde öngörülen çalışma koşullarının izlenmesinde de işlevlidirler. Ancak yalnızca temsilci oldukları dönemde iş güvencelerinin arttırılmış olması, bu önlemin yeterli olmasına olanak vermemektedir. Ayrıca, yeterli araç, gereç, eğitim olanağı, uzman vb desteklerinden yoksun oluşları da işyeri temsilcilerinin işçi sağlığı iş güvenliği alanında etkin çalışmasına engel olmaktadır.

2. İşyeri Komiteleri ve İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulları: İşçi komisyonları olarak da adlandırılabilen bu tür komiteler, çeşitli ülkelerde, işçi hareketinin bir unsuru olarak değişik biçimlerde ve adlarda ortaya çıkabilmektedirler. Bağımsız işçi hareketinin bir ürünü olarak ortaya çıkmışlardır. Belirli yıllarda, sendikal yapılanmanın işyeri düzeyinde temel organları da olabilmektedir. Ayrıca, sendikal yapılanmalar da doğrudan kendileri işyerlerinde, bu tür örgütlenmelere gidebilmektedirler.

Sürekli olarak 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde kurulan *İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulları*'nda üyelik görevini ve bu ölçekten küçük işyerlerinde de, bu kurulun yapması gerekenleri üstlenen yine işyeri sendika (işçi) temsilcileridir. Ülkemizde, işçi temsilcilerinin işçi sağlığı iş güvenliğine ilişkin ödevlerinin yeterince yerine getirilmediğinin en önemli iki kanıtı, toplu iş sözleşmeleri ile işçi sağlığı iş güvenliği kurulu karar defterleridir. Çok az sayıdaki toplu iş sözleşmeler dışında, işçi sağlığı iş güvenliği konusundaki somut istemlere yeterince yer verilmemiştir. İşyerlerinde işçilerin sağlığını bozucu koşulların varlığında, konunun, işçi temsilcisi tarafından, Kurul gündemine getirilmesi gereklidir. Temsilcinin görüşleri ve oyu azınlıkta bile kalsa, karar defterlerinde "aykırı oy yazıları"na rastlanması gerekmektedir. Oysa, şimdiye değin aykırı oy yazısı konulan İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulu kararına rastlanmamıştır. Bu da yargımızı doğrulamaktadır.¹⁰

İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulları, işyerlerinde bu konuda çalışan tüm görevlilerin katılımı ile gerçekleşmektedir. Şu görevlilerden oluşmaktadır[13]:

- İşveren temsilcisi
- İş güvenliği ile ilgili teknik kişi
- İşyeri hekimi
- Sosyal danışman (yoksa personel ile ilgili kişi)
- Sivil savunma görevlisi
- Ustabaşı temsilcisi
- Sendika (yoksa işçi) temsilcisi.

Görüldüğü gibi burada bir platformdan söz etmek olasıdır. İşyerinde çalışanlar belirli aralarla yasa gereği bir araya gelmekte ve yine yasalarca öngörülen bir programa göre aralarında iletişim ve işbirliği kurmaktadır. Bu çalışmanın en somut ürünleri de, şöyle sıralanabilir:

1. İşyerindeki somut işçi sağlığı iş güvenliği sorunlarının çözümüne ilişkin öneriler,
2. İşyerindeki sağlık risklerini ve bunlara karşı alınması gerekli somut önlemleri içeren İş Yönetmelik'in hazırlanması,
3. İşçiler için eğitim programının hazırlanması,
4. İşyerindeki ağır ve ölümlü kazalardan sonra, durumun yinelenmemesi için bu acı olaydan çıkarılacak derslerin ve alınacak önlemlerin ortaya konulması vb.

1994 yılında görülen 92.087 iş kazasıyla 1.280 meslek hastalığından, 1.191 'i ölümle ve 3.209 'u sürekli işgöremezlikle sonuçlanmıştır. Bu durumda, 4.400 inceleme gerektiren olgudan, orta-büyük ölçekli işyerlerinde meydana gelenlerinde, işçi sağlığı iş güvenliği kurulu değerlendirmesinin bulunması gerekmektedir. Böyle bir değerlendirmenin yapıldığına ilişkin hiçbir kanıt yoktur. Sendika düzeyinde de böylesi bir araştırmaya gidildiği duyulmamıştır.

İşyeri düzeyindeki çalışmaların, merkezi ölçekte kontrol ve desteklenmesi gereklidir. Kaldı ki, "aynı işverene bağlı işyerlerinin Kurul raporlarının 6 ayda bir işveren tarafından uzmanlarına incelenmesi ve ortak politikalar belirlenmesi" zorunluluğunun da işletildiğine ilişkin bugüne kadar bir-iki uygulama dışında kanıt bulunamamaktadır. İşçi sendikalarının bu çalışmayı izlemesi ve dahası bu çerçevede *alternatif toplantı ve belge* ortaya koymaları gerekmektedir. Ne yazık ki, buna ilişkin kanıtlar da elde edilememektedir[13].

3. Kalite Kontrol Çemberleri Uygulamalarında İşçi Sağlığı İş Güvenliği Çalışma Grupları: Kalite kontrol çemberleri uygulamasında oluşturulan gruplar (çemberler), asıl olarak verimlilik, maliyet, kalite kontrol gibi doğrudan üretime yönelik olmakla birlikte, işçi sağlığı iş güvenliği ile diğer idari ve sosyal konularda bu tür grup çalışmalarına gidilebilmektedir. Örneğin Brisa A.Ş. lastik fabrikasında yürütülen kalite kontrol çember çalışmalarının % 50'sinin verimlilik, % 23'ünün kalite, %16'sının maliyet, %8'inin işçi sağlığı iş güvenliği, % 3'ünün de yönetsel ve sosyal konularda gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, fabrika yönetimi ile sendikaların işyeri temsilcileri arasında yapılan aylık toplantılarda aylık üretim programları, enerji, hurda, verimlilik konularında alınacak önlemlerin yanı sıra işçi sağlığı iş güvenliği ile ilgili iyileştirme çalışmalarının konu edildiği belirtilmektedir[14-15]. Sendikaların işçi sağlığı iş güvenliği işlevlerini sergilemelerine elverişli en önemli alanlardan biri *işçi sağlığı iş güvenliği kurullarıdır*. Bu kurullar, ilk olarak 1892 yılında İngiltere'de "South Metropolitan Gas Company" imindeki işyerinde bir jüri şeklinde kurulmuştur. Daha sonra 1912 yılında İsveç'te, 1921'de Çekoslovakya'da, 1931'de Meksika'da, 1934'te Almanya'da, 1937'de Hollanda'da, 1946'da Belçika ve Fransa'da yasal düzenlemelerle zorunlu kılınmıştır⁵Ülkemizde ilk kez 931 sayılı İş Kanunu'nun 76.maddesi ile zorunlu kılınmıştır. Bu konuda işçi sendikalarının, bazı işyeri temsilcilerinin kişisel çabalarının ötesinde, örgütlü bir müdahalesine tanık olunmamıştır. 1965 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'nın gündemine gelen, icra planlarına konulan, ulusal ölçekte bir Kurul oluşturulması düşüncesi, planlarda yer almasına karşın 3. ve 4.Beş Yıllık Kalkınma Plan dönemlerinde gereken ilgiyi görememiştir. 1978 yılında zamanın İşçi Sağlığı Genel Müdürü'nün çabalarıyla oluşturulmaya çalışılan ve Bakanlık Katı'nca belli sınırlar içerisinde desteklenen *Ulusal Düzeyde İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulu* girişimi, üzerinde durulması gereken bir girişimdir. Bu girişim, DİSK'in etkin katılımıyla - bu nedenle de Türk İş ve TİSK'in katılmaktan kaçınmasıyla- yürütülmüştür. 7 Temmuz 1978'de ilk toplantısını yapan *Ulusal Düzeyde İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulu'na (UD İşS-İşGK)* bu alanda yıllarını vermiş kişilerden, kamu kuruluşlarının ve toplum örgütlerinin temsilcilerinden oluşmuştu. Atılcı ve gündelik kaygılardan arınmış özellikler taşıyan Kurul, ikinci toplantısında, alt komisyonun hazırladığı ilkeleri kabul etti.

Bu ilke kararları şöyleydi:

1. Ulusal Düzeyde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulu, mali ve idari yönden özerk olmalıdır. Bu amaçla değiştirilmekte olan İş Yasası'nın 76.maddesinin yeniden düzenlenmesi önerilmektedir. Bu değişikliklerle,
  - a. Mali ve idari yönden özerk olduğu vurgulanmakta,
  - b. Parasal kaynak sağlanmaktadır.
2. Ulusal Düzeyde İşS-İşGK, kendi bilgi kaynaklarına sahip olmalı, aldığı kararlar ve ilkeleri en küçük birimlere kadar iletebilmelidir. Bu amaçla, bölgesel, işyeri ve il düzeyinde İşS-İşG Kurullarının, ulusal kurulla bağlantısı getirilmektedir.
3. Ulusal Düzeyde İşS-İşGK , biri Genel Kurul, diğeri Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu'ndan oluşmalıdır. Genel Kurulda çeşitli yörelerden, işkollarından ve alt birimlerden gelen üyelerin bulunmasına dikkat edilmelidir.
4. Sadece İş Yasası kapsamına giren işçilerin değil, tüm çalışanların sağlıklı ve güvenli çalışma koşullarında çalışmalarının sağlanması için çaba gösterilmelidir.
5. Mevzuat düzenlemeleri, bakanlıklar arası eşgüdüm, inceleme araştırma, eğitim, yayın ve benzeri tanıtma çalışmaları yapmak ve konuya ilişkin alınan kararları uygulanmak üzere ilgili kuruluşlara iletmek amaçlanmalıdır.
6. Yasal değişiklik gerçekleştirilene kadar Çalışma Bakanlığı'nca çıkarılacak bir yönetmelikle çalışmalar düzenlenmelidir. İş Yasası'nın 76.maddesinin nasıl değiştirilmesi gerektiği de yine Kurul'ca düzenlenerek "öneri" olarak sunulmuştur[16].

Burada altı çizilen dört önemli nokta, "*Ulusal-bölgesel-işyeri düzeyinde kurullar kurulması*", "*mali ve idari yönden özerklik*", "*gelir kaynaklarına sahip olma*" ve "*çalışma usul, ödev ve yetkilerinin belirlenmesi*" dir[13].

Ancak, Kurul'un uzun erimde, özerk nitelikli bir kurum olarak geliştirilmek istenmesi ve kısa erimde Bakanlık denetiminden kurtarılmak istenmesi sorun yaratmıştır. Böylesi bir adımı Bakanlık Katı'nın uygun görmemesi, çalışmaların Bakanlık denetimi altında sürdürülmesini de DİSK'in onaylamaması yüzünden, girişim sönmüştür. Aradan geçen bunca yılda, ne ulusal ölçekte ne de işyeri düzeyinde İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurullarına ilişkin hiçbir adım atılmamıştır.

Sendikaların, işçi sağlığı iş güvenliği alanında beklenen diğer önemli bir adımı *eğitim çalışmalarıdır*. Bu konuda sendikaların başvurabilecekleri 2 önemli kaynakları vardır: Bunlardan ilki, bütçelerinden yasal olarak ayırmak zorunda oldukları %10'luk paydır. İkinci kaynak ise, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın "İşçilerden Kesilen Ceza Paralarını Kullanmaya Yetkili Kurul" olup; 19.2.1973 gün ve 14453 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan bir Tüzük uyarınca çalışmaktadır. Bu kurul, işverenin toplu iş sözleşmesi ya da hizmet sözleşmesinde gösterilen nedenlerle işçi ücretlerinden ceza olarak yaptığı kesintilerin toplandığı fonun, % 75'inin işçilerin mesleki eğitim ile işçi sağlığı iş güvenliği konularındaki eğitimleri, % 25'inin sosyal hizmetler için kullanılmasını öngörmektedir. Bu kurulun oluşumunda, asıl ağırlığı taşıyan Bakanlık yetkililerinin dışında, *en çok sayıda işçiyi kavrayan işçi sendikaları konfederasyonu yönetim kurulunca* seçilen ve değişik işkollarından gelen iki işçi temsilcisi ile yine aynı yöntemle seçilen iki işveren temsilcisine yer verilmiştir. Ne yazık ki bu parasal olanakların kullanılmasıyla bugüne değin ortaya, dikkate değer bir birikim çıkarılamamıştır.

Sendikaların bir yönüyle teknik bir konu olan işçi sağlığı iş güvenliğine yaklaşımda uzman kullanmaları çok doğal ve kaçınılmazdır. Petrol-İş Sendikası'nın 1992 yılı başlarında, Türk-İş'e bağlı 24 sendikayla 2 bağımsız sendikayı kapsayan araştırmasında, bu sendikalarda toplam 175 uzman ve 35 danışman, 1160 uzman dışı personel çalıştırıldığı saptanmıştır. Sendika uzmanlarının alanlara dağılımı şöyledir: % 36,5 hukuk, % 19,2 toplu iş sözleşmesi, % 12,6 eğitim, % 13,2 basın-yayın, % 10,2 örgütlenme, % 1,8 *işçi sağlığı iş güvenliği*, % 6,6 diğer uzmanlık dalları.. Uzmanların 154'ü genel merkez, 21'i şube düzeyinde çalışmaktadır. İşçi sağlığı iş güvenliği uzmanları, yalnızca iki sendikada 3 kişi ile sınırlıdır.⁷

Sendikaların işçi sağlığı iş güvenliğine yönelik etkinliklerini genel olarak değerlendirmek için genel kurul çalışma raporlarının incelenmesi iyi bir araçtır. Ülkemizde, genel kurullar genellikle, sendika yönetiminin seçimlerine yönelik geçmekte; bu nedenle, Çalışma Raporları üzerinde yeterince durulmamaktadır. Ancak, bu raporlar, hem sendika yönetiminin yaptığı çalışmalara ilişkin sendikaların en yüksek karar organı genel kurula bilgi verir; hem de, bu organın geleceğe yönelik alacağı kararlar için gerekli bilgileri sağlar.

İşçi sendikalarının Genel Kurul çalışma raporlarında,

1. Konuya yakınma düzleminde yaklaşıldığını,
2. Öncelikle işçi sağlığı iş güvenliği politikası saptanması gerekirken, böyle bir yaklaşımın ortaya konulmadığını,
3. Buna bağlı olarak da, işçi sağlığı iş güvenliği ile ilgili araçlar, yöntemler ve çalışma tarzı oluşturulmadığını,
4. İşçi sağlığı iş güvenliği ile ilgili bilgilere, genellikle, akçalı haklarla ilgili olduğu ölçüde yer verildiğini;
5. Bu nedenle de işçi sağlığı iş güvenliği ile ilgili çalışmalar bütünlükten yoksun, süreklilik ve kalıcılık kazanamayan bir durumda kaldığını belirtmektedir.

Bugün, işçi sendikalarının işyerlerindeki kazanımları için en çok kullandıkları silah, toplu iş sözleşmeleridir (TİS). Demek ki TİS'lerin işçi sağlığı iş güvenliği yönünden değerlendirilmesi, bize sendikaların en çok önem vermiş oldukları alandaki başarı düzeylerini ortaya koyabilecektir.

1978-80 arasında bağtlanan 200 ve 1994-96 arasında bağtlanan 94 TİS üzerinde, 16 yıl ara ile değerlendirmeler yapılmıştır. İşçi sağlığı iş güvenliği yönünden gerçekleşen değişikliklerin, hem kapsam bakımından, hem de işçi sağlığı iş güvenliğinin sağlanmasındaki önemi yönünden ne kadar yetersiz olduğunu yansıtmaları bakımından anlamlıdır.⁸

TİS'lerle ilgili değerlendirme yapılan bölüm başlıklarından seçmeleri şöyle sıralanmıştır:

- * eğitim
- * çalışma süresinin düzenlenmesi
- * işyerinde beslenmenin düzenlenmesi
- * sağlık
- * tazminatlar
- * işçi sağlığı iş güvenliği kurulu.

5.Bölüm

Kanunlar ve yönetmelikler

5.1 Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, çalışanların asbest tozuna maruziyetlerinin önlenmesi ve bu maruziyetten doğacak sağlık risklerinden korunması, sınır değerlerin ve diğer özel önlemlerin belirlenmesidir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren, asbest veya asbestli malzeme ile yapılan çalışmalarda, asbest tozuna maruziyetin olabileceği tüm işlerde ve işyerlerinde uygulanır.

Bu Yönetmelikte belirtilen daha sıkı ve özel önlemler saklı kalmak kaydı ile, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri de uygulanır.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine göre düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

a) Bakanlık : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

b) Asbest :

- Aktinolit Asbest, CAS No 77536-66-4,

- Grünerit Asbest (amosit) CAS No 12172-73-5,

- Antofilit Asbest, CAS No 77536-67-5,

- Krizotil, CAS No 12001-29-5,

- Krosidolit, CAS No 12001-28-4,

- Tremolit Asbest, CAS No 77536-68-6.

lifli silikatları ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Risk Değerlendirmesi

Madde 5 — İşveren, asbest tozuna maruziyet riski bulunan çalışmalarda, asbestin türü ve fiziksel özellikleri ile çalışanların maruziyet derecesini dikkate alarak risk değerlendirmesi yapmakla yükümlüdür. İşyerinde yapılan risk değerlendirmesi sonucunda;

a) İşçilerin maruziyetinin düşük seviyede ve nadir olması ve risk değerlendirmesinde çalışılan ortam havasındaki asbest miktarının belirlenmiş sınır değerinin altında olduğunun ortaya çıkması halinde, bu Yönetmeliğin 6 ncı, 19 uncu ve 20 nci madde hükümleri, aşağıda belirtilen işlerde uygulanmayabilir;

1) Sadece, kolay kırılmayan malzeme ile çalışılan, geçici ve kısa süreli tamir ve bakım işlerinde,

2) Asbest liflerinin sıkı şekilde bağlı olduğu malzemenin bozulmadan ve parçalanmadan uzaklaştırılması işlerinde,

3) İyi durumdaki asbestli malzemenin paketlenmesi işlerinde,

4) Ortam havasının izlenmesi ve kontrolü işleri ile malzemelerde asbest bulunup bulunmadığının tespiti için örnek alınması işlerinde.

b) Risk değerlendirmesi yapılırken işçiler veya temsilcilerinin görüşleri alınacaktır. Gerek görüldüğünde ve kullanılan asbestli malzemenin değişmesi halinde risk değerlendirmesi yeniden yapılacaktır.

Bildirim

Madde 6 — İşveren, bu Yönetmelik kapsamına giren işyerini çalışmaya başlamadan önce Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür.

a) Bildirimde aşağıdaki hususlar yer alacaktır:

- 1) İşyerinin adresi,
- 2) Kullanılan veya işlenen asbestin türü ve miktarı,
- 3) Yapılan işler ve kullanılan prosesler,
- 4) Çalışan işçi sayısı,
- 5) İşe başlama tarihi ve işin süresi,
- 6) Çalışanların maruziyetini önlemek için alınan tedbirler.

b) İşçiler ve/veya temsilcileri, Bakanlığa yapılan bildirimle ilgili belgeleri görme hakkına sahiptir.

c) Çalışma şartlarındaki asbest tozuna maruziyeti önemli ölçüde artıracak her değişiklikte işveren yeniden bildirimde bulunmak zorundadır.

Kullanım Yasağı

Madde 7 — Asbestin püskürtülerek (sprey) kullanılması ve asbest içeren, yoğunluğu 1 gr/cm³'den az olan, yalıtım veya ses yalıtımı malzemesi ile çalışılması yasaktır.

Asbestin kullanılması ve pazarlanması ile ilgili yürürlükteki diğer mevzuata aykırı olmamak şartıyla; asbestin çıkarılması, asbest ürünlerinin veya asbest ilave edilmiş ürünlerin üretimi ve işlenmesi sırasında işçilerin asbest liflerine maruz kalabileceği işler yasaktır.

Ancak, asbest içeren malzemenin yıkımı, sökümü ve ayırma gibi işlemlerden kaynaklanan asbestli ürünlerin atılması için yapılan işler hariçtir.

Limit Değerlerin Aşılmasının Önlenmesi

Madde 8 — Asbest ve asbestli malzemelerle yapılan çalışmalarda, işçilerin bu malzemelerden çıkan toza maruziyetini en aza indirmek ve her durumda asbestin ortam havasındaki miktarının bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen limit değeri aşmaması için özellikle aşağıda belirtilen önlemler alınacaktır:

a) Asbest ve asbestli malzemelerle yapılan çalışmalar mümkün olan en az sayıda işçi ile yapılacaktır.

b) Çalışma sistemi asbest tozu çıkarmayacak şekilde, bu mümkün değilse çıkan tozun ortama yayılması önlenecek şekilde tasarlanacaktır.

c) Asbest içeren çalışmaların yapıldığı yerler ve ekipman, temizlik ve bakım işlerinin düzenli ve etkili şekilde yapılmasına elverişli olacaktır.

d) Asbest veya toz çıkaran asbestli malzemeler, sızdırmaz uygun paketler içerisinde taşınacak ve diğer malzemelerden ayrı olarak depolanacaktır.

e) Asbest içeren atıklar derhal toplanarak içinde asbest olduğunu gösterecek şekilde etiketlenmiş ve sızdırmaz paketler içinde en kısa zamanda işyerinden uzaklaştırılacak ve ilgili mevzuata uygun şekilde yok edilecektir.

Bu hüküm maden işlerinde uygulanmaz.

Asbest Ölçümleri

Madde 9 — Asbest ölçme ve numune alma işlemleri aşağıda belirtildiği şekilde yapılacaktır:

a) Başlangıçta yapılan risk değerlendirmesi sonuçlarını dikkate alarak ve bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen limit değere uygunluğu sağlamak için düzenli olarak çalışma ortamında asbest lifi ölçülecektir.

b) Ölçüm için numune alınması, işçilerin asbest veya asbestli malzemedan kaynaklanan toza kişisel marufiyetlerini gösterecek şekilde olacaktır.

c) Numune alınırken işçilerin veya temsilcilerinin görüşleri alınacaktır.

d) Numuneler bu konuda eğitilmiş kişiler tarafından alınacaktır. Alınan numunelerin analizi, (f) bendinde belirtildiği şekilde, lif saymak için uygun araç gereçle donatılmış laboratuvarlarda yapılacaktır.

e) Numune alma süresi, ölçüm veya zaman ağırlıklı hesaplama ile 8 saatlik çalışma süresinde (bir vardiya) işçinin maruziyetini belirleyecek şekilde olacaktır.

f) Lif sayımı, faz-kontrast mikroskobu (PCM) kullanılarak Dünya Sağlık Teşkilatı'nın 1997 tarihinde tavsiye ettiği metotla veya eşdeğer sonuçları veren başka bir metotla yapılacaktır.

Havadaki asbestin ölçülmesinde, uzunluğu 5 mikrondan daha büyük, eni 3 mikrondan daha küçük ve boyu eninin 3 katından büyük olan lifler hesaba katılacaktır.

Sınır Değer

Madde 10 — İşveren, işçilerin maruz kaldığı havadaki asbest konsantrasyonunun, sekiz saatlik zaman ağırlıklı ortalama (TWA) değerinin 0,1 lif/cm³'ü geçmemesini sağlayacaktır.

Sınır Değerin Aşılması

Madde 11 — Bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde verilen sınır değerin aşılması halinde;

a) Sınır değerin aşılmasının nedenleri tespit edilerek asbest konsantrasyonunun bu değerin altına inmesi için gerekli önlemler derhal alınacaktır. İşçilerin korunması için uygun önlemler alınıncaya kadar etkilenmiş alanda çalışma yapılmayacaktır.

b) Alınan önlemlerin yeterli olup olmadığını belirlemek için ortam havasında yeniden asbest konsantrasyonu ölçümü yapılacaktır.

c) Maruziyetin diğer önlemlerle azaltılmasının mümkün olmadığı ve ancak solunum sistemi koruyucusu kullanılarak sınır değere uyumun mümkün olduğu hallerde, işçilerin koruyucu ile çalışmaları süreklilik arz etmeyecek ve her bir işçinin çalışacağı azami süre önceden belirlenecek ve bu süre kesinlikle aşılmayacaktır. Koruyucu kullanılarak yapılan çalışma süresince, fiziki şartlar ve iklim şartları dikkate alınarak ve işçilerin veya temsilcilerinin görüşleri de alınarak uygun dinlenme araları verilecektir.

Yıkım ve Tamir-Bakım İşleri

Madde 12 — İşveren yıkım veya tamir bakım işlerine başlamadan önce, asbest içerebilecek malzemeleri belirlemek için bina veya tesis sahibinden de bilgi alarak gerekeni yapacaktır. Herhangi bir yapı veya malzemede asbest bulunduğu şüphesi varsa bu Yönetmelik hükümleri uygulanacaktır.

Söküm ve Yıkım İşleri

Madde 13 — Teknik önlemler alınmasına rağmen, havadaki asbest konsantrasyonunun bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen sınır değeri aşabileceği yıkım, söküm, uzaklaştırma, tamir ve bakım gibi belirli işlerde; işçilerin korunması için işveren, özellikle aşağıda belirtilen önlemleri alacaktır:

a) Uygun solunum sistemi koruyucusu ve diğer kişisel koruyucu ekipman ile bunları kullanacak işçiler belirlenecektir.

b) Sınır değerin aşılması ihtimali olan yerlere uyarı levhası konulacaktır.

c) Asbest veya asbestli malzemeden çıkan tozun tesis veya çalışma alanı dışına yayılması önleneyecektir.

Yukarıda belirtilen işlere başlamadan önce, alınacak tedbirler hususunda işçilerin veya temsilcilerinin görüşleri alınacaktır.

İş Planı

Madde 14 — Asbest ve/veya asbestli malzeme içeren binalar, yapılar, atölyeler, fabrikalar ve diğer tesisler veya gemilerdeki söküm ve yıkım işlerine başlamadan önce bir iş planı yapılacaktır.

a) İş planında, işçilerin sağlık ve güvenliğini korumak için işyerinde alınacak önlemler belirtilecektir. Bu planda özellikle;

1) Asbest veya asbestli malzemenin uzaklaştırılması işlemleri, bu malzemelerin yerinde kalmasından daha büyük bir risk oluşturmuyorsa, yıkıma başlanmadan önce asbest veya asbestli malzemelerin bina ve tesislerden uzaklaştırılması,

2) Gereken durumlarda, bu Yönetmeliğin 13 üncü maddenin (a) bendinde belirtilen kişisel koruyucunun sağlanması,

3) Asbestin yıkım veya uzaklaştırılması işleri tamamlandığında, işyerinde asbeste maruziyet riski kalmadığını belirten bir belge düzenlenmesi,

hususları yer alacaktır.

b) İşe başlanmadan önce yukarıda belirtilen iş planı Bakanlığa verilecektir.

Eğitim

Madde 15 — İşveren, asbest içeren tozlara maruz kalan veya kalma ihtimali bulunan bütün işçilere uygun ve yeterli eğitimi sağlamak zorundadır. Bu eğitim;

a) Belirli aralıklarla tekrarlanacak ve işçilere maddi bir yük getirmeyecektir.

b) İşçilerin kolayca anlayabileceği şekilde yapılacak, korunma ve güvenlik yönünden özellikle aşağıdaki hususlarda işçilerin gerekli bilgi ve beceriyi kazanmaları sağlanacaktır;

1) Asbestin özellikleri ve sigara içmenin olumsuz etkilemesi de dahil asbestin sağlığa etkileri,

2) Asbest içermesi muhtemel malzeme ve ürünlerin türleri,

3) Asbeste maruz kalınabilecek işlemler ve bu maruziyeti en aza indirmek için alınacak koruyucu tedbirlerin önemi,

4) Güvenli çalışma şekli ve yöntemi ile koruyucu ekipman,

5) Uygun solunum sistemi koruyucusu seçimi, bunların koruma şekli ve koruma derecesi ve uygun şekilde kullanılması,

6) Acil durum işlemleri,

7) Dekontaminasyon işlemleri,

8) Atıkların uzaklaştırılması ve

9) Gerekli tıbbi muayeneler.

Söküm İşinin Uzmanlarca Yapılması

Madde 16 — Asbestin sökümü veya uzaklaştırılması işi, bu konuda yeterli bilgi ve deneyime sahip uzman kişi veya kuruluşlarca yapılacaktır.

Genel Önlemler

Madde 17 — Asbest veya asbestli malzemeyle yapılan çalışmalarda aşağıdaki önlemler alınacaktır:

a) Asbestle çalışılan yerler;

1) Açıkça işaretlenecek ve uyarı levhaları konulacaktır.

2) Bu yerlere, görevli olanlar dışındaki işçilerin girmesi önlenecektir.

3) Sigara içilmesi yasak olan alanlar belirlenecektir.

b) Yeme içme için ayrılan yerlerde asbest tozu ile kirlenme riski bulunmayacaktır.

c) Asbestle çalışılan işyerlerinde;

1) İşçilere uygun koruyucu iş elbiseleri verilecektir.

2) Koruyucu elbiseler işyeri dışına çıkarılmayacaktır. Elbiseler işyerinde veya bu tür temizlik işlerinin yapıldığı yerlerde temizlenecek, ancak elbiseler işyerinden kapalı kaplar içerisinde çıkarılacaktır.

3) Koruyucu elbiseler ile işçilerin kendilerine ait elbiseler ayrı ayrı yerlerde muhafaza edilecektir.

4) İşçilere uygun el ve yüz yıkama yerleri, tozlu işlerde duş sağlanacaktır.

5) Kullanılan koruyucu malzemeler, özel olarak belirlenmiş yerlerde saklanacak, her kullanımdan sonra kontrol edilip temizlenerek, tamir ve bakımı yapılacaktır.

Yukarıda belirtilen önlemler işçilere herhangi bir mali yük getirmeyecektir.

İşçilerin veya Temsilcilerin Bilgilendirilmesi

Madde 18 — Asbest veya asbestli malzemeyle yapılan çalışmalarda;

a) İşçilere ve temsilcilerine aşağıdaki konularda yeterli bilgi verilecektir:

1) Asbest veya asbestli malzemeden yayılan tozdan doğacak sağlık riskleri,

2) Yönetmelikte belirtilen limit değerler ve ortam havasında sürekli yapılması gerekli ölçümler,

3) Sigara içilmemesi de dahil uyulması gereken hijyen şartları,

4) Koruyucu ekipman ve giyim eşyası kullanımına yönelik önlemler,

5) Asbeste maruziyeti en aza indirecek özel önlemler.

b) Yukarıda (a) bendinde yer alan önlemlere ek olarak;

1) İşçi ve/veya temsilcilerine, ortam havasındaki asbest konsantrasyonu ölçüm sonuçları hakkında bilgi verilecek ve bu sonuçlarla ilgili gerekli açıklamalar yapılacaktır.

2) Bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen sınır değerini aştığı hallerde, işçiler ve temsilcileri bu durumdan derhal haberdar edilecek, nedenleri bildirilecek, alınacak önlemler hakkında görüş alışverişinde bulunulacaktır. Acil bir durumda alınan önlemler bildirilecektir.

Sağlık Gözetimi

Madde 19 — İşçiler aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurularak sağlık gözetimine tabi tutulacaktır:

a) Asbestle çalışacak her işçinin çalışmaya başlamadan önce genel sağlık durumu değerlendirilecek ve Yönetmelik Ek'inde belirtildiği şekilde, özellikle göğüs muayeneleri ile diğer tetkik ve kontrolleri yapılacaktır.

İşçilerin sağlık durumlarının değerlendirilmesi en az 3 yılda bir tekrarlanacak ve her işçi için sağlık kaydı tutulacaktır.

b) Sağlık gözetiminden sorumlu hekim; muayene ve tetkiklerin sonucuna göre, işçinin asbeste maruz kalacağı işlerde çalıştırılmaması da dahil, her türlü koruyucu ve önleyici önlemleri belirleyecek ve önerilerde bulunacaktır.

c) İşçilere maruziyetin sona ermesinden sonra da yapılması gereken sağlık değerlendirmeleri ile ilgili bilgi verilecektir. Hekim, maruziyetin bitmesinden sonra sağlık gözetiminin devam etmesi gereken süreyi belirleyebilir.

d) İşçi veya işveren sağlık muayene ve tetkiklerinin yeniden yapılmasını isteme hakkına sahiptir.

Kayıt Tutulması

Madde 20 — Asbestle çalışılan işyerlerinde işverenler aşağıda belirtilen kayıtları tutmak ve bunları saklamakla yükümlüdürler:

a) İşveren, asbest veya asbestli malzeme ile çalışanların yaptıkları işleri, çalışma süresini ve maruziyet miktarını belirten kayıtları tutacaktır. Doktor veya sağlık konusunda yetkili kişiler bu kayıtları inceleyebilirler. İşçiler kendilerine ait kayıtların bir örneğini alabilirler. İşçiler ve/veya temsilcileri de kayıtlar hakkında isimsiz genel bilgileri alabilirler.

b) Yukarıda (a) bendinde belirtilen kayıtlar ile bu Yönetmeliğin 19 uncu maddesinin (a) bendinde belirtilen kayıtlar, maruziyetin sona ermesinden sonra en az 40 yıl süreyle saklanacaktır.

c) İşyerinde faaliyetin sona ermesi halinde işveren (b) bendinde belirtilen kayıtları Bakanlığa vermek zorundadır.

Asbestosis ve Mezotelyoma Kayıtları

Madde 21 — Sosyal Sigortalar Kurumunca tespit edilen veya bu Kuruma bildirilen asbestosis ve mezotelyoma vakaları ile ilgili kayıtlar Kurum tarafından tutulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 22 — Bu Yönetmelik 19/9/1983 tarihli ve 83/477/EEC sayılı ve 25/6/1991 tarihli ve 91/382/EEC sayılı Avrupa Konseyi Direktifleri ile 27/3/2003 tarihli ve 2003/18/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Uygulama Esasları

Madde 23 — Bakanlık bu Yönetmelikle ilgili uygulama esaslarını düzenlemek amacıyla yönergeler çıkarabilir.

Yürürlük

Madde 24 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer. (Yürürlük Tarihi Değiştirildi. Tıklayınız)

Yürütme

Madde 25 — Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EK – I

Bu Yönetmeliğin 19 uncu maddesinde belirtilen sağlık muayene ve kontrolleri ile ilgili hususlar:

1. Mevcut bilgilere göre serbest asbest liflerine maruziyet aşağıdaki hastalıklara sebep olabilir:

- asbestosis
- mezotelyoma
- akciğer kanseri (bronchial carcinoma)
- mide-bağırsak kanseri (gastro-intestinal carcinoma)

2. Doktor ve/veya diğer görevli sağlık personeli asbeste maruz kalan işçilerin her birinin maruziyet durumunu ve çalışma şartlarını yakından bilmelidir.

3. İşçilerin sağlık muayeneleri iş hekimliğinin prensip ve uygulamalarına uygun şekilde yapılacaktır ve en az aşağıdaki hususları içerecektir:

- işçinin mesleki ve tıbbi özgeçmişi ile ilgili kayıtların tutulması,
- her işçi ile görüşme yapılması,
- genel klinik muayenesi, özellikle göğüs muayenesi,
- solunum fonksiyon testi. (solunan havanın hacmi ve hızı)

Doktor ve/veya diğer yetkili sağlık personeli, iş hekimliğindeki gelişmeleri göz önüne alarak sputum sitoloji testleri, göğüs filmi (X-ray), tomodensitometri gibi daha ileri tetkikler isteyebilir

5.2 Ağır Ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği

Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından

Resmi Gazete Tarihi: 16/06/2004

Resmi Gazete Sayısı: 25494

BİRİNCİ BÖLÜM : Amaç, Kapsam ve Dayanak

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmelik, hangi işlerin ağır ve tehlikeli işlerden sayılacağına, kadınlarla 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş genç işçilerin hangi çeşit ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabileceklerine ilişkin hükümleri belirler.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren işyerlerinde ve EK-I'deki çizelgede belirtilen ağır ve tehlikeli işler için uygulanır.

Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 85 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM : Genel Hükümler

Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılacak İşçiler

Madde 4 - (Değişik madde: 23/10/2004 - 25622 S.R.G. Yön/1.mad) *1* 16 yaşını doldurmamış genç işçilerin ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılması yasaktır.

EK-1'deki çizelgede, karşısında (K) harfi bulunmayan işlerde kadınlar ve (Gİ) harfleri bulunmayan işlerde de 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş genç işçiler çalıştırılmaz.

Ancak; ihtisas ve meslek öğrenimi veren okulları bitirip bu işi meslek edinmiş kadınlar ihtisas ve mesleklerine uygun ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabilir.

İhtisas ve meslek öğrenimi veren okulları bitirip bu konudaki işi meslek edinmiş 16 yaşını doldurmuş genç işçiler ise, sağlığı, güvenliği ve ahlâkının tam olarak güvenceye alınması şartıyla ihtisas ve mesleklerine uygun ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabilir.

İlgili Bakanlıklarca yeterliliği kabul edilen kursları bitirip, o işi meslek edinmiş olan kadınlar ile 16 yaşını doldurmuş genç işçiler EK-1'deki çizelgede 36 ncı sırasından 66 ncı sırasına kadar (66 dahil) belirtilen işlerde çalıştırılabilir.

EK-1'deki çizelgede karşısında (Gİ) harfleri bulunan işlerde genç işçi çalıştırılması halinde, 6/4/2004 tarihli ve 25425 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümleri göz önünde bulundurulur.

Sağlık Raporu

Madde 5 - Ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılacak işçiler (kadınlar dahil) ile 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş genç işçilerin işe girişlerinde, işin niteliğine ve şartlarına göre bedence bu işlere elverişli ve dayanıklı olduklarının fizik muayene ve gerektiğinde laboratuvar bulgularına dayanılarak hazırlanan hekim raporu ile belirlenmesi zorunludur. İşin devamı süresince de bu işlerde çalıştırılmalarında bir sakınca olmadığının 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş genç işçiler için en az 6 ayda bir, diğerleri için de en az yılda bir defa hekim raporu ile tespiti zorunludur. Bu raporlar işyeri hekimi, işyeri ortak sağlık birimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırasıyla en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, Sağlık Ocağı, Hükümet veya belediye hekimleri tarafından verilir.

Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından belirlenen Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışacaklara Ait İşe Giriş / Periyodik Muayene Formu örneği EK-II'de verilmiştir.

Sağlık raporu alınmamış herhangi bir işçinin ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılması yasaktır. İşçilerin gerek ilk işe girişlerinde gerekse periyodik muayenelerinde belirlenen sağlık durumları ile diğer gerekli bilgiler bu raporlara işlenir.

Bu raporlar, teftiş esnasında İş Müfettişlerine her istenildiğinde gösterilmek üzere işveren veya yetkilisi tarafından, gizliliğine halel gelmeyecek bir surette işyerlerindeki özlük dosyalarının kişisel sağlık bölümünde saklanır.

İşyeri hekimi tarafından verilen rapora itiraz halinde, işçi en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanesi Sağlık Kurulunca muayeneye tabi tutulur. Verilen rapor kesindir.

İşyerinden ilişkileri kesilerek yeni bir işe giren işçilerin bu raporları veya örnekleri yeni işveren veya vekilinin isteği halinde o işyerine gönderilir.

Kadın İşçilerin Özel Günleri

Madde 6 - Kadınlar, ay hali günlerinde ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmazlar. Bu günlerin sayısı 5 gün olarak hesap edilir. Daha fazlası için hekim raporuna göre hareket edilir.

Ay halinin başlangıcı işçinin ihbar tarihidir.

Nüfus Cüzdanlarının Onaylı Örneklerinin Saklanması

Madde 7 - İşveren veya vekili, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırdığı işçilerin nüfus cüzdanlarının onaylı örneklerini saklayarak, bunları İş Müfettişlerinin her isteyişinde göstermekle yükümlüdür.

Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalıştırılmama Durumu

Madde 8 - Bu Yönetmelikte belirtilen şartlara aykırı olarak, ağır ve tehlikeli işlerde kadın ve genç işçi çalıştırıldığının veya çalışan işçinin sağlık durumu itibarıyla böyle bir işte çalıştırılmamasının gerektiğinin tespiti halinde, bu işçiler ağır ve tehlikeli işlerde çalışmaktan alıkonulur.

Ağır ve Tehlikeli İşlere Ait Çizelge

Madde 9 - Hangi işlerin ağır ve tehlikeli işlerden sayılacağı, kadınlarla 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş genç işçilerin hangi çeşit ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabilecekleri EK-I deki çizelgede gösterilmiştir.

Kapsam Belirleme

Madde 10 - EK-I deki çizelgede yer almayan herhangi bir işin ağır ve tehlikeli işlerden sayılıp sayılmayacağı konusunda karar vermeye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkilidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : Son Hükümler

Geçici Madde 1 - Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce alınmış olan Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışacaklara Ait Sağlık Raporu geçerlidir.

Yürürlük

Madde 11 - Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 12 - Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EKLER

5.3. Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik

Resmî Gazete : 23.12.2003/25325

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 —Bu Yönetmeliğin amacı, ekranlı araçlarla çalışmalarda alınacak asgari sağlık ve güvenlik önlemlerini belirlemektir.

Bu Yönetmelikte belirtilen daha sıkı ve özel önlemler saklı kalmak kaydı ile 4 üncü maddede tanımlanan ekranlı araçların kullanımında, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri de uygulanır.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren ve ekranlı araçlarla çalışmaların yapıldığı tüm işyerlerini kapsar.

Ancak, bu Yönetmelik hükümleri:

- a) Hareketli makine ve araçların kumanda kabinleri ve sürücü mahallinde,
  - b) Taşıma araçlarındaki bilgisayar sistemlerinde,
  - c) Toplumun kullanımına açık bilgisayar sistemlerinde,
  - d) İşyerinde, kullanımı sürekli olmayan taşınabilir sistemlerde,
  - e) Hesap makineleri, yazar kasa ve benzeri, data veya ölçüm sonuçlarını gösteren küçük ekranlı cihazlarda,
  - f) Ekranlı daktilolarda,
- uygulanmaz.

Kanuni Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 78 inci maddesi uyarınca hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Ekranlı araç : Uygulanan işlemin içeriğine bakılmaksızın ekranında harf, rakam, şekil, grafik ve resim gösteren her türlü aracı,
- b) Operatör : Ekranlı aracı kullanan kişiyi,
- c) Zorlayıcı Travmalar : Göz yorgunluğu, kas gücünün aşırı kullanımı, uygun olmayan duruş biçimi, uzun süre ekranlı araç karşısında ara vermeden çalışma, aşırı iş yükü duygusu, zihinsel yorgunluk ve stres ile gürültü, ısı, nem ve aydınlatmanın neden olduğu olumsuzluklarının tümünü,
- d) Çalışma merkezi : Operatörün oturduğu sandalye, ekranlı aracın konulduğu masa, bilgi kayıt ünitesi, monitör, klavye, yazıcı, telefon, faks, modem ve benzeri aksesuar ve ekranlı araçla ilgili tüm donanımların tamamının veya bir kısmının bulunduğu çalışma yerini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İşverenin Yükümlülükleri

Çalışma Merkezleri

Madde 5 — İşveren, çalışma merkezlerinde, ekranlı araçların kullanımından kaynaklanan zorlayıcı travmalara neden olabilecek riskleri belirleyecek ve bu riskleri ortadan kaldıracak veya en aza indirecek sağlık ve güvenlik önlemlerini alacaktır.

Çalışanların Bilgilendirilmesi ve Eğitimi

Madde 6 — Ekranlı araçlarla çalışmalarda, çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitimi ile ilgili olarak aşağıdaki hususlara uyulacaktır:

- a) İşveren, işçilere ve temsilcilerine çalışma yerlerinde sağlık ve güvenlik ile ilgili bütün konularda ve özellikle bu Yönetmeliğin 5, 7 ve 9 uncu maddelerinde belirtilen hususlarda bilgi verecektir.
- b) İşveren ekranlı araçlarla çalışanlara, işe başlamadan önce ve çalışma koşullarında önemli bir değişiklik olduğunda gerekli eğitimi verecek ve bu eğitimler periyodik olarak tekrarlanacaktır.

Eğitim, özellikle aşağıdaki konuları içerecektir;

- 1) Zorlayıcı travmalar ve korunma yolları,
- 2) Doğru oturuş,
- 3) Gözlerin korunması,
- 4) Gözleri en az yoran yazı karakterleri ve renkler,
- 5) Çalışma sırasında gözleri kısa sürelerle dinlendirme alışkanlığı,
- 6) Gözlerin, kas ve iskelet sisteminin dinlendirilmesi,
- 7) Ara dinlenmeleri.

Günlük Çalışma Düzeni

Madde 7 — İşveren, ekranlı araçlarla yapılan çalışmalardan kaynaklanan iş yükünü ve etkilenmeyi azaltmak amacıyla, uygun çalışma planı yaparak, operatörlerin periyodik olarak ara vermesini veya dönüşümlü olarak başka işlerde çalışmalarını sağlayacaktır.

Çalışanların Görüşlerinin Alınması ve Katılımlarının Sağlanması

Madde 8 — İşveren çalışanların ve temsilcilerinin bu Yönetmelik ve ekinde belirtilen konularda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nde belirtildiği şekilde görüş ve önerilerini dikkate alacak ve katılımlarını sağlayacaktır.

Gözlerin Korunması

Madde 9 — Ekranlı araçlarla çalışmalarda işçilerin gözlerinin korunması için uyulacak hususlar aşağıda belirtilmiştir:

- a) Aşağıdaki durumlarda işçilerin göz muayeneleri yapılacaktır;
  - ekranlı araçlarla çalışmaya başlamadan önce,
  - düzenli aralıklarla ve
  - ekranlı araçla çalışmalardan kaynaklanacak görme zorluğu olduğunda.
- b) Yukarıda belirtilen muayene sonuçlarına göre gerekiyorsa işçiler oftalmolojik testlere tabi tutulacaktır.

c) Yukarıda (a) ve (b) bentlerinde belirtilen muayene ve test sonuçlarına göre gerekiyorsa işçilere yaptıkları işe uygun araç ve gereç verilecektir.

d) Bu madde uyarınca alınacak önlemler işçilere herhangi bir maddi yük getirmeyecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Yönetmelik Hükümlerine Uyum

Madde 10 — Yönetmeliğin yayımlandığı tarihten sonra açılacak çalışma merkezleri bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak kurulacaklardır. Yönetmeliğin yayımlandığı tarihte faaliyette olan çalışma merkezleri ise 2 yıl içinde Yönetmelik hükümlerine uygun hale getirilecektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı, Yürürlük, Yürütme

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 11 — Bu Yönetmelik 29/5/1990 tarihli ve 90/270/EEC sayılı Konsey Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır.

Yürürlük

Madde 12 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 13 — Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EK - 1

EKRANLI ARAÇLARLA ÇALIŞMALARDA ARANACAK ASGARİ GEREKLER

1. Ekipman

a) Genel hususlar

Bu tür ekipmanın kullanımı işçiler için risk kaynağı olmayacaktır.

b) Monitör

Ekranla görünen karakterler kolayca seçilebilecek şekil ve formda, uygun büyüklükte olacak, satır ve karakterler arasında yeterli boşluk bulunacaktır.

Ekran görüntüsü stabil olacak, görüntünün titremesi ve benzeri olumsuzluklar bulunmayacaktır.

Parlaklık ve karakterler ile arka plan arasındaki kontrast, operatör tarafından kolaylıkla ayarlanabilecektir.

Ekran, operatörün ihtiyacına göre kolaylıkla her yöne döndürülerek ayarlanabilir olacaktır.

Ekranın ayrı bir kaide veya ayarlanabilir bir masa üzerinde kullanılması mümkün olacaktır.

Kullanıcıyı rahatsız edebilecek yansıma ve parlamalar önlenecektir.

c) Klavye

Klavye, operatörün el ve kollarının yorulmaması ve rahatça çalışabilmesi için ekrandan ayrı ve hareketli olacaktır.

Klavyenin ön tarafına, operatörün bileklerini dayayabileceği özel destek konulacaktır.

Operatörün elleri ve kolları için klavyenin önünde yeterli boşluk olacaktır.

Klavyenin rengi mat olacak ve ışığı yansıtmayacaktır.

Klavye karakterlerinin yerleri kullanımı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiş olacaktır.

Çalışma pozisyonuna göre, tuşlar üzerindeki semboller kolaylıkla seçilebilecek, düzgün ve okunaklı olacaktır.

d) Çalışma masası veya çalışma yüzeyi

Çalışma masası veya çalışma yüzeyi; ekran, klavye, dokümanlar ve diğer ilgili malzemelerin rahat bir şekilde düzenlenebilmesine olanak sağlayacak şekilde ve yeterli büyüklükte olacak ve yüzeyi ışığı yansıtmayacak nitelikte olacaktır.

Operatörün rahatsız edici göz ve baş hareketleri ihtiyacını en aza indirecek şekilde yerleştirilmiş ve ayarlanabilir özellikte doküman tutucu kullanılacaktır.

Çalışanın rahat bir pozisyonda olması için yeterli alan olacaktır.

e) Çalışma sandalyesi

Sandalye dengeli ve operatörün rahat bir pozisyonda oturabileceği ve kolaylıkla hareket edebileceği şekilde olacaktır.

Oturma yerinin yüksekliği ayarlanabilir olacaktır.

Sırt dayama yeri öne-arkaya ve yukarı-aşağı ayarlanabilir, sırt desteği bele uygun ve esnek olacaktır.

İstendiğinde operatöre uygun bir ayak dayanağı sağlanacaktır.

2. Çalışma ortamı

a) Gerekli alan

Operatörün oturma şeklini değiştirebilmesi ve rahatça hareket edebilmesi için çalışma merkezi yeterli genişlikte olacak ve uygun şekilde düzenlenecektir.

b) Aydınlatma

Operatörün gereksinimleri ve yapılan işin türü dikkate alınarak uygun aydınlatma şartları sağlanacak, arka planla ekran arasında uygun kontrast bulunacaktır.

Yapay aydınlatma kaynaklarının yeri ve teknik özellikleri ekrandaki ve diğer ekipmanlar üzerindeki parlama ve yansımaları önlenecek şekilde olacaktır.

c) Yansıma ve parlama

Pencereler, açıklıklar ve benzeri yerler, saydam veya yarı saydam duvarlar ve parlak renkli cisim ve yüzeylerden ekran üzerine direk ışık gelmeyecek ve mümkünse yansımalar önlenecektir.

Ekrana gelen gün ışığının kontrol edilebilmesi için yatay ve dikey ayarlanabilir perdeler kullanılacaktır.

d) Gürültü

Çalışma merkezlerinde kullanılan ekipmanların gürültüsü çalışanların dikkatini dağıtmayacak ve karşılıklı konuşmayı engellemeyecek düzeyde olacaktır.

e) Isı

Çalışma merkezindeki ekipmanlar çalışanları rahatsız edecek düzeyde ortama ısı vermeyecektir.

f) Radyasyon

Çalışma merkezindeki görünür ışık dışındaki tüm radyasyonların sağlığa zarar vermeyecek düzeylerde olması için gerekli önlemler alınacaktır.

g) Nem

Çalışma ortamındaki nemin uygun düzeyde olması sağlanacak ve bu düzey korunacaktır.

3. Bilgisayar programları

İşveren, ekranlı araçlarla yapılacak işin düzenlenmesinde ve kullanılacak programların seçiminde aşağıdaki hususlara uyacaktır.

a) Programlar işe uygun olacaktır.

b) Programlar kolay kullanılabilir ve eğer uygunsa operatörün bilgi düzeyine ve deneyimine göre ayarlanabilir olacaktır. Operatörün bilgisi dışında programlara müdahale edilemeyecektir.

c) Sistemler çalışanların verimini artıracak ve kolaylık sağlayacak şekilde geri beslemeli olacaktır.

d) Sistemler operatöre uygun hız ve formatta bilgi verecek şekilde olacaktır.

e) Programlar, özellikle verilerin algılanması ve kullanılması konusunda ergonomi prensiplerine uygun olacaktır.

5.4 Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından: Ele Taşıma İşleri Yönetmeliği

11/02/2004 tarih ve 25370 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, elle yapılan taşıma işlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden ortaya çıkabilecek risklerden, özellikle sırt ve bel incinmelerinden işçilerin korunmasını sağlamak için, alınması gerekli önlemleri belirlemektir.,

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren tüm işyerlerini kapsar.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine göre düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

Elle taşıma işi : Olumsuz ergonomik koşullar ve nitelikleri bakımından işçilerin bel ve sırt incinmelerine neden olabilecek yüklerin, bir veya daha fazla işçi tarafından elle veya beden gücü kullanılarak kaldırılması, indirilmesi, itilmesi, çekilmesi, başka bir yere götürülmesi veya hareket ettirilmesi gibi işlerin yapılması veya bu işlerin yapılması için fiziki olarak destek olunmasını ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İşverenin Yükümlülükleri

Genel Hüküm

Madde 5 — İşveren :

a) İşyerinde yüklerin elle taşınmasına gerek duyulmayacak şekilde, iş organizasyonu yapmak ve yükün uygun yöntemlerle, özellikle mekanik sistemler kullanılarak taşınmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

b) Yükün elle taşınmasının kaçınılmaz olduğu durumlarda, Ek-I'deki hususları dikkate alarak elle taşımadan kaynaklanan riski azaltmak için uygun yöntemler kullanılmasını sağlayacak ve gerekli düzenlemeleri yapacaktır.

İş ve İşin Yapıldığı Yerin Organizasyonu

Madde 6 — Yükün elle taşınmasının kaçınılmaz olduğu durumlarda işveren, işin mümkün olduğu kadar sağlık ve güvenlik şartlarına uygun olarak yapılabilmesi için işyerinde gerekli düzenlemeyi yapacak ve:

a) Ek-I'deki hususları ve yüklerin özelliklerini de göz önünde bulundurarak, yapılan işteki sağlık ve güvenlik koşullarını değerlendirecek,

b) Özellikle işçilerin sırt ve bel incinme risklerini önlemek veya azaltmak için, Ek-I'deki hususları dikkate alarak, çalışma ortamının özellikleri ve yapılan işin gereklerine uygun önlemleri alacaktır.

Bireysel Risk Faktörleri

Madde 7 — İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinin (c) bendinin 2 numaralı alt bendi ile 14 üncü ve 15 inci maddelerinin uygulanmasında Ek-II'de belirtilen hususlar dikkate alınacaktır.

İşçilerin Eğitimi ve Bilgilendirilmesi

Madde 8 — Elle yapılan taşıma işlerinde, işçilerin bilgilendirilmesi ve eğitimi ile ilgili olarak aşağıdaki hususlara uyulacaktır:

a) İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 10 uncu maddesindeki hususlarla birlikte, bu Yönetmelik uyarınca sağlık ve güvenliğin korunmasına yönelik alınan tedbirler hakkında işçileri ve/veya temsilcilerini bilgilendirecektir.

İşveren, elle taşıma işlerinde işçiler ve/veya temsilcilerine taşınan yüklerle ilgili genel bilgileri ve mümkünse yükün ağırlığı ile eksantrik yüklerin ağır tarafının ağırlık merkezinin yeri hakkında, kesin bilgileri vermekle yükümlüdür.

b) İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 12 nci maddesindeki hususlarla birlikte, bu Yönetmeliğin eklerinde belirtilen hususları da dikkate alarak, yüklerin doğru olarak nasıl taşınacağı ve yanlış taşınması halinde ortaya çıkabilecek riskler hakkında işçilere yeterli bilgi ve eğitim verecektir.

İşçilerin Görüşlerinin Alınması ve Katılımlarının Sağlanması

Madde 9 — İşveren, bu Yönetmelik ve eklerinde belirtilen konularda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 11 inci maddesine uygun olarak işçilerin veya temsilcilerinin görüşlerini alacak ve katılımlarını sağlayacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 10 — Bu Yönetmelik 29/5/1990 tarihli ve 90/269/EEC sayılı Avrupa Birliği Konsey Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır.

Uygulama

Madde 11 — Bu Yönetmelikte belirtilen daha sıkı ve özel önlemler saklı kalmak kaydı ile, elle

yapılan taşıma işlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri de uygulanır.
Yürürlük

Madde 12 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 13 — Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.
EKLER

5.5 Geçici Veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı Ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik

Resmi Gazete Tarihi: 15/05/2004

Resmi Gazete Sayısı: 25463

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM : Amaç, Kapsam, Dayanak

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, geçici veya belirli süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılan işçilerin sağlık ve güvenlikleri bakımından işyerinde çalışan diğer işçilerle aynı düzeyde korunmalarını sağlamaktır.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, 22/05/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren:

a) Belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması ya da belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi, sözleşme süresinin sona ermesinin objektif koşullara bağlı olduğu işlerde, işveren ile işçi arasında yazılı şekilde yapılan belirli süreli iş sözleşmesi,

b) Geçici iş ilişkisi kurulan işverene ait işyerinde geçici iş sözleşmesi ile çalışan işçileri kapsar.

Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik, 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine göre hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM: Genel Hükümler

Eşit Davranma

Madde 4 - İşveren, bu Yönetmeliğin 2 nci maddesinde belirtilen iş ilişkisi ile çalıştırdığı işçilere, işyerinde sağlık ve güvenliklerinin korunmasını içeren çalışma koşulları bakımından aynı işyerinde çalışan diğer işçilere sağladığı düzeydeki korumayı sağlayacak, özellikle kişisel koruyucu donanımlara erişim açısından farklı uygulamada bulunamaz.

İşçilerin Bilgilendirilmesi

Madde 5 - 09/12/2003 tarihli ve 25311 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 10 uncu maddesi hükmü ile birlikte:

a) İşveren, bu Yönetmeliğin 2 nci maddesinde belirtilen iş sözleşmeleri ile çalıştıracağı işçilere, çalışmaya başlamadan önce yapacağı işin ne olduğu, bu işte karşılaşacağı özel riskler hakkında gerekli bilgilerin verilmesini sağlar.

b) Bu bilgiler özellikle, yapılacak işin gerektirdiği mesleki bilgi, yetenek ve tecrübe ile yapılması gerekli tıbbi muayene ve tetkikleri içerir, iş nedeniyle ortaya çıkabilecek ilave özel riskler açıkça belirtilir.

Eğitim

Madde 6 - İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 12 nci maddesi hükmü ile birlikte işveren, bu Yönetmeliğin 2 nci maddesinde belirtilen iş sözleşmeleri ile çalıştıracağı işçilerin, bilgi ve tecrübelerini de dikkate alarak, yapacakları işin niteliğine uygun yeterli eğitim almalarını sağlar.

Sağlık Gözetimi

Madde 7 - İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 14 üncü maddesi hükmü ile birlikte yapılacak sağlık gözetimlerinde aşağıdaki hususlara uyulacaktır:

a) Sağlık ve güvenlik yönünden özel tehlike bulunan ve özel sağlık gözetimi gerektiren işlerde, işveren, bu Yönetmeliğin 2 nci maddesinde belirtilen iş sözleşmeleri ile çalıştıracağı işçilerin, işin gerektirdiği özel sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlar.

b) Yukarıda (a) bendinde belirtilen özel sağlık gözetimi, gerekli olduğu durumlarda, işçinin sözleşme süresinin sona ermesinden sonra da sürdürülür.

Koruyucu ve Önleyici Hizmetler

Madde 8 - İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 7 nci maddesine göre işyerinde sağlık ve güvenlikle ilgili koruyucu ve önleyici hizmetlerin yerine getirilmesi için görevlendirilen kişiler veya dışarıdan hizmet alınan kişi veya kuruluşlar, bu Yönetmeliğin 2 nci maddesinde belirtilen iş sözleşmeleri ile çalıştırılacak işçilerle ilgili olarak bilgilendirilir ve söz konusu işçilerin de diğer işçilerle birlikte sağlık ve güvenliklerinin sağlanması için gerekli çalışmalar yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : Özel Hükümler

Geçici İş İlişkisinde Bilgilendirme

Madde 9 - Bu Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde belirtilen hususlar ile birlikte:

- a) Bu Yönetmeliğin 2 nci maddesinin (b) bendinde belirtilen geçici iş ilişkisi ile çalıştırılacak işçiler temin edilmeden önce, işçiyi çalıştıracak işveren işçiyi devredecek işverene, yapılacak işin gerektirdiği mesleki bilgi ve yetenek ile işin özellikleri hakkında gerekli bilgiyi verir.
- b) İşçiyi devredecek işveren de aldığı bu bilgileri ilgili işçiye verir.

Geçici İş İlişkisinde Sorumluluk

Madde 10 - İşçiyi devreden işveren ile birlikte:

- a) Geçici iş ilişkisi kurulan işveren, görev süresinden ve işin yapılması ile ilgili koşullardan sorumludur.
- b) (a) bendinin uygulanması bakımından, işin yapılması ile ilgili koşullar, iş sağlığı ve güvenliği ve hijyen konuları ile sınırlıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM : Çeşitli Hükümler

Daha Uygun Önlemlerin Alınması

Madde 11 - Bu Yönetmelik, 2 nci maddede belirtilen iş ilişkisi ile çalıştırılan işçilerin sağlık ve güvenliklerinin korunması için daha uygun önlemlerin alınmasına ve uygulanmasına engel teşkil etmez.

BEŞİNCİ BÖLÜM : Son Hükümler

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 12 - Bu Yönetmelik 25/06/1991 tarihli ve 91/383/EEC sayılı Avrupa Birliği Konsey Direktifi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Hüküm Bulunmayan Haller

Madde 13 - Bu Yönetmelikte belirtilen özel önlemler ile birlikte geçici veya belirli süreli iş sözleşmesi ile işçi çalıştırılan işyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri de uygulanır.

Yürürlük

Madde 14 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 15 - Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür

5.6 Gürültü Yönetmeliği

Resmi Gazete Tarihi: 23/12/2003

Resmi Gazete Sayısı: 25325

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM : Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, işçilerin gürültüye maruz kalmaları sonucu sağlık ve güvenlik yönünden oluşabilecek risklerden, özellikle işitme ile ilgili risklerden korunmaları için alınması gerekli önlemleri belirlemektir.

Bu Yönetmelikte belirtilen daha sıkı ve özel önlemler saklı kalmak kaydı ile, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri de uygulanır.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik 22/05/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren tüm işyerlerinde uygulanır.

Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik, 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine göre düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Yönetmelikte geçen;

- a) En yüksek ses basıncı (Ppeak) : "C"-frekans ağırlıklı anlık gürültü basıncının maksimum değerini,
  - b) Günlük gürültü maruziyet düzeyi (LEX, 8 saat) (dB(A) re.20 µPa) : TSE 2607 ISO 1999: 1990 standardında tanımlandığı gibi, sekiz saatlik iş günü için, anlık darbeli gürültünün de dahil olduğu bütün gürültü maruziyet düzeylerinin zaman ağırlıklı ortalamasını,
  - c) Haftalık gürültü maruziyet düzeyi (LEX, 8h) : TSE 2607 ISO 1999: 1990 standardında tanımlandığı gibi, günlük gürültü maruziyet düzeylerinin sekiz saatlik beş iş gününden oluşan bir hafta için zaman ağırlıklı ortalamasını,
  - d) Bakanlık : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM : İşverenlerin Yükümlülükleri

Maruziyet Sınır Değerleri ve Maruziyet Etkin Değerleri

Madde 5 - Maruziyet sınır değerleri ve maruziyet etkin değerleri ile ilgili hususlar aşağıda belirtilmiştir:

a) Bu Yönetmeliğin uygulanması bakımından, günlük gürültü maruziyet düzeyleri ve en yüksek ses basıncı yönünden maruziyet sınır değerleri ve maruziyet etkin değerleri, aşağıda verilmiştir;

1) Maruziyet sınır değerleri : LEX, 8h = 87 dB (A) ve ppeak = 200 µ Pa

2) En yüksek maruziyet etkin değerleri : LEX, 8h = 85 dB (A) ve ppeak = 140 µ Pa

3) En düşük maruziyet etkin değerleri : LEX, 8h = 80 dB (A) ve ppeak = 112 µ Pa

b) İşçiyi etkileyen maruziyetin belirlenmesinde, işçinin kullandığı kişisel kulak koruyucularının koruyucu etkisi de dikkate alınarak maruziyet sınır değer uygulanacaktır. Maruziyet etkin değerlerinde kulak koruyucularının etkisi dikkate alınmayacaktır.

c) Günlük gürültü maruziyetinin günden güne belirgin şekilde farklılık gösterdiğinin kesin olarak tespit edildiği işlerde ve aşağıdaki şartlara uyulmak kaydı ile maruziyet sınır değerleri ve maruziyet etkin değerlerinin uygulanmasında günlük maruziyet değerleri yerine haftalık maruziyet değerleri kullanılabilir:

1) Yeterli ölçümle tespit edilen haftalık gürültü maruziyet düzeyi 87 dB (A) maruziyet sınır değerini aşmayacaktır.

2) Bu işlerdeki riskleri en aza indirmek için yeterli önlemler alınmış olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : İşverenlerin Yükümlülükleri

Risklerin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi

Madde 6 - İşyerlerinde gürültüden kaynaklanan risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesinde;

a) İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinin (c) bendinde ve 9 uncu maddesinin (a) bendinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirirken, işçilerin maruz kaldığı gürültü düzeyini değerlendirecek ve gerekiyor ise gürültü ölçümü yapacaktır.

b) Kullanılan yöntemler ve aygıtlar, mevcut koşullara, özellikle de ölçülecek olan gürültünün özelliklerine, maruziyet süresine ve çevresel faktörlere uygun olacaktır.

Bu yöntemler ve aygıtlar bu Yönetmeliğin 4 üncü maddesindeki tanımlanan parametrelerin belirlenmesine ve 5 inci maddesinde belirlenen değerlerin aşıp aşılmadığına karar verilebilmesine olanak sağlayacaktır.

c) Kullanılan gürültü ölçme yöntemi, bir işçinin kişisel maruziyetini gösterecek şekilde olacaktır.

d) Yukarıda (a) bendinde belirtilen değerlendirme ve ölçümler İş Sağlığı ve Güvenliği

Yönetmeliğinin 7 nci maddesindeki hükümler dikkate alınarak uzmanlarca planlanacak ve uygun aralıklarla yapılacaktır.

Gürültü maruziyet düzeyinin değerlendirilmesi ve ölçüm sonuçları, daha sonraki zamanlarda tekrar değerlendirilebilmesi için uygun bir şekilde saklanacaktır.

e) Ölçüm sonuçları değerlendirilirken, ölçme uygulamalarına bağlı olan ölçüm hataları dikkate alınacaktır.

f) İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinin (c) bendi gereğince yapacağı risk değerlendirmesinde aşağıda belirtilen hususlara özel önem verecektir:

1) Darbeli gürültüye maruziyet de dahil maruziyetin düzeyine, türü ve süresine,

2) Bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinde belirtilen maruziyet sınır değerlerine ve maruziyet etkin değerlerine,

- 3) Özellikle hassas risk gruplarına dahil işçilerin sağlık ve güvenliklerine olan etkilerine,
  - 4) Teknik olarak mümkünse, gürültü ile işe bağlı ototoksik maddelerin etkileşimlerine veya gürültü ile titreşim arasındaki etkileşimlerin işçinin sağlık ve güvenliğine olan etkisine,
  - 5) Kaza riskini azaltmak için kullanılan ve işçiler tarafından algılanması gereken uyarı sinyalleri ve diğer sesler ile gürültünün etkileşmesinin işçilerin sağlık ve güvenlikleri yönünden dolaylı etkisine,
  - 6) İş ekipmanlarının gürültü emisyonları hakkında ilgili mevzuat uyarınca imalatçılardan sağlanan bilgilere,
  - 7) Gürültü emisyonu daha az olan alternatif bir iş ekipmanının bulunup bulunmadığına,
  - 8) Gürültüye maruziyetin, işverenin sorumluluğundaki normal çalışma saatleri dışında da devam edip etmediğine,
  - 9) Sağlık gözetiminden elde edilen ve mümkünse en son yayınlanmış olanları da içeren tüm bilgilere,
  - 10) Yeterli korumayı sağlayabilecek kulak koruyucularının bulunup bulunmadığına.
- g) İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 9 uncu maddesinin (a) bendinin (1) numaralı alt bendi uyarınca, risk değerlendirmesini yaptırmış olacak ve aynı Yönetmeliğin 5, 6, 7 ve 8 inci maddelerine uygun olarak hangi önlemlerin alınması gerektiğini tanımlayacaktır. Risk değerlendirmesi ile ilgili, yürürlükteki mevzuata uygun olarak kayıt tutulacak ve saklanacaktır. Risk değerlendirmesi, düzenli olarak ve önemli bir değişiklik olduğunda veya sağlık gözetimi sonuçlarının gerektirdiğinde yeniden yapılacaktır.

Maruziyetin Önlenmesi veya Azaltılması

Madde 7 - Gürültüden kaynaklanan maruziyetin önlenmesi veya azaltılması için;

- a) Teknik gelişmelere uygun önlemler alınarak gürültüye maruziyetten kaynaklanan riskler kaynağında yok edilecek veya en aza indirilecektir.

Gürültüden kaynaklanan risklerin azaltılmasında, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinin (b) bendinde belirtilen genel prensiplere uyulacak ve özellikle;

- 1) Gürültüye maruziyetin daha az olduğu başka çalışma yöntemleri seçmek,
- 2) Yapılan işi göz önünde bulundurarak, mümkün olan en düşük düzeyde gürültü yayan uygun iş ekipmanını seçmek,
- 3) İşyerinin ve çalışılan yerlerin tasarımı ve düzenlenmesi,
- 4) İşçilere, iş ekipmanını gürültüye en az maruz kalacakları doğru ve güvenli bir şekilde kullanmaları için, gerekli bilgiyi ve eğitimi vermek,
- 5) Gürültüyü teknik yollarla azaltmak için;
  - Hava yoluyla yayılan gürültüyü, perdeleme, kapatma, gürültü emici örtülerle ve benzeri yöntemlerle azaltmak,
  - Yapıdan kaynaklanan gürültüyü, yalıtım ve benzeri yöntemlerle azaltmak,
- 6) İşyeri, çalışma sistemleri ve iş ekipmanları için uygun bakım programlarının uygulanması,
- 7) Gürültüyü azaltacak bir iş organizasyonu ile;
  - Maruziyet süresini ve gürültü düzeyini sınırlamak,
  - Yeterli dinlenme araları verilerek çalışma sürelerinin düzenlenmesi,

gibi önlemler alınacaktır.

b) Bu Yönetmeliğin 5 inci maddesine göre yapılan risk değerlendirmesinde, en yüksek maruziyet etkin değerlerinin aşıldığının tespiti halinde, işveren, özellikle yukarıda (a) bendinde belirtilen önlemleri de dikkate alarak, gürültüye maruziyeti azaltmak için teknik ve/veya organizasyona yönelik bir önlem programı oluşturacak ve uygulayacaktır.

c) Bu Yönetmeliğin 5 inci maddesi uyarınca yapılan risk değerlendirmesine göre, işçilerin en yüksek maruziyet etkin değerlerini aşan gürültüye maruz kalabileceği çalışma yerleri uygun şekilde işaretlenecektir. Ayrıca, bu alanların sınırları belirlenecek ve teknik olarak mümkün ise, bu alanlara girişler kontrollü olacaktır.

d) İşçilerin dinlenmesi için ayrılan yerlerdeki gürültü düzeyi, bu yerlerin kullanım amacına uygun olacaktır.

e) İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 15 inci maddesi uyarınca kadınlar, çocuklar, yaşlılar, özürllüler gibi hassas risk gruplarının korunması için gerekli önlemleri alacaktır.

Kişisel Korunma

Madde 8 - Gürültüye maruziyetten kaynaklanan riskler başka yollarla önlenemiyor ise;

- a) İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 13 üncü maddesinin (b) bendine ve Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olarak ve aşağıda

belirtilen koşullarda, işçilere, kişiye tam olarak uyan kulak koruyucuları verilecek ve bu koruyucular işçiler tarafından kullanılacaktır:

- 1) Gürültü maruziyeti en düşük maruziyet etkin değerleri aştığında, işveren kulak koruyucuları sağlayarak işçilerin kullanımına hazır halde bulunduracaktır,
  - 2) Gürültü maruziyeti en yüksek maruziyet etkin değerlerine ulaştığında ya da bu değerleri aştığında, kulak koruyucuları kullanılacaktır,
  - 3) Kulak koruyucuları işitme ile ilgili riski ortadan kaldıracak veya en aza indirecek bir biçimde seçilecektir.
- b) İşveren kulak koruyucularının kullanılmasını sağlamak için her türlü çabayı gösterecek ve alınan önlemlerin etkililiğini denetlemekten sorumlu olacaktır.

Maruziyetin Sınırlanması

Madde 9 - İşçinin maruziyeti, hiçbir koşulda bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (b) bendinde belirtildiği şekilde maruziyet sınır değerlerini aşmayacaktır.

Bu Yönetmelikte belirtilen tüm önlemlerin alınmasına rağmen, maruziyet sınır değerlerinin aşıldığının tespit edildiği durumlarda, işveren;

- a) Maruziyeti, maruziyet sınır değerlerinin altına indirmek üzere gerekli olanı derhal yapacak,
- b) Maruziyet sınır değerlerinin aşılması nedenlerini belirleyecek ve
- c) Bunun tekrarını önlemek amacıyla, koruma ve önlemeye yönelik tedbirleri alacaktır.

İşçilerin Bilgilendirilmesi ve Eğitimi

Madde 10 - İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 10 uncu ve 12 nci maddelerinde belirtilen hususlarla birlikte, işyerinde en düşük maruziyet etkin değerindeki veya üzerindeki gürültüye maruz kalan işçilerin ve/veya temsilcilerinin gürültü maruziyeti ile ilgili olarak ve özellikle de aşağıdaki konularda bilgilendirilmelerini ve eğitilmelerini sağlayacaktır:

- a) Gürültüye maruziyetten kaynaklanan riskler,
- b) Gürültüden kaynaklanan riskleri önlemek veya en aza indirmek amacıyla bu Yönetmelik hükümlerini uygulamak için alınan önlemler ve bu önlemlerin uygulanacağı koşullar,
- c) Bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinde belirtilen maruziyet sınır değerleri ve maruziyet etkin değerleri,
- d) Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesine uygun olarak yapılan değerlendirme ve gürültü ölçümünün sonuçları ve bunların önemi ve potansiyel riskler,
- e) Kulak koruyucularının doğru kullanılması,
- f) İşitme kaybı belirtilerinin niçin ve nasıl tespit edileceği ve bildirileceği,
- g) Bu Yönetmeliğin 12 nci maddesine göre, işçilerin hangi şartlarda sağlık gözetimine tabi tutulacağı ve sağlık gözetiminin amacı,
- h) Gürültü maruziyetini en aza indirecek güvenli çalışma uygulamaları.

İşçilere Danışılma ve Katılımın Sağlanması

Madde 11 - İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 11 inci maddesine uygun olarak işçilere ve/veya temsilcilerine bu Yönetmeliğin kapsadığı konular ile özellikle aşağıdaki konularda danışılacak ve katılımları sağlanacaktır:

- a) Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde belirtildiği şekilde risklerin değerlendirilmesinde ve alınacak önlemlerin tanımlanmasında,
- b) Bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinde belirtilen, gürültüden kaynaklanan risklerin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını amaçlayan önlemlerin alınmasında,
- c) Bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinin (a) bendinin 3 numaralı alt bendinde belirtildiği şekilde kulak koruyucularının seçilmesinde.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM . Çeşitli Hükümler

Sağlık Gözetimi

Madde 12 - İşçiler aşağıdaki hususlar gözönünde bulundurularak sağlık gözetimine tabi tutulacaktır:

- a) Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (a) bendi gereğince yapılan risk değerlendirmesi sonucunda sağlık riski olduğunun anlaşılması halinde işçiler uygun sağlık gözetimine tabi tutulacaktır.
- b) En yüksek maruziyet etkin değerlerini aşan gürültüye maruz kalan bir işçi, bir hekim veya hekimin sorumluluğu altındaki uzman bir başka kişi tarafından işitme testi yapılmasını isteme hakkına sahiptir. Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde hükme bağlanan değerlendirme ve ölçüm sonuçlarının bir sağlık riski olduğunu gösterdiği yerlerde, en düşük maruziyet etkin değerlerini aşan gürültüye maruz kalan işçiler için de işitme testleri yapılacaktır. Bu testlerin amacı gürültüye bağlı

olan herhangi bir işitme kaybında erken tanı koymak ve işitme işlevini koruma altına almaktır.
c) Yukarıda (a) ve (b) bentlerine uygun olarak yapılan sağlık gözetimi ile ilgili olarak her işçinin kişisel sağlık kaydı tutulacak ve güncelleştirilecektir. Sağlık kayıtları, sağlık gözetiminin bir özetini içerecektir. Bu kayıtlar gizlilik esasına uygun olarak ve gerektiğinde incelenebilecek şekilde saklanacaktır.

Bu kayıtların kopyaları, yetkili makamların istemesi halinde verilecektir. Her işçi, istediğinde kendisiyle ilgili kayıtlara ulaşabilecektir.

d) İşitme ile ilgili sağlık gözetimi sonucunda, işçide işitme kaybı saptandığında, işitme kaybının gürültü maruziyetine bağlı olup olmadığını bir hekim veya hekimin uygun gördüğü bir uzman değerlendirecektir. İşitme kaybı gürültüye bağlı ise;

1) İşçi, hekim veya uygun nitelikli diğer bir kişi tarafından, kendisi ile ilgili sonuçlar hakkında bilgilendirilecektir.

2) İşveren;

i) Yönetmeliğin 6 ncı maddesi uyarınca yapılan risk değerlendirmesini gözden geçirecektir.

ii) Riskleri önlemek veya azaltmak için Yönetmeliğin 7 nci ve 8 inci maddeleri uyarınca alınan önlemleri gözden geçirecektir.

iii) Riskleri önlemek veya azaltmak için Yönetmeliğin 7 nci ve 8 inci maddeleri uyarınca gerekli görülen ve işçinin gürültüye maruz kalmayacağı başka bir işte görevlendirilmesinin de aralarında olduğu önlemleri uygularken, iş sağlığı uzmanları veya diğer uygun vasıflı kişilerin veya yetkili makamın önerilerini dikkate alacaktır.

iv) Benzer biçimde maruz kalan işçilerin sağlık durumunun gözden geçirilmesi için de düzenli bir sağlık gözetimi uygulayacaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM : Son Hükümler

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 13 - Bu Yönetmelik, 06/02/2003 tarihli ve 2003/10/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır.

Yürürlük

Madde 14 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinden 3 (üç) yıl sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 15 - Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

5.7 Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik

11 Şubat 2004 Tarihli Resmi Gazete

Sayı: 25370

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Hukuki Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, işyerindeki risklerin önlenmesinin veya yeterli derecede azaltılmasının, teknik tedbirlere dayalı toplu koruma ya da iş organizasyonu veya çalışma yöntemleri ile sağlanamadığı durumlarda, kullanılacak kişisel koruyucuların özellikleri, temini, kullanımı ve diğer hususlarla ilgili usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren tüm işyerlerini kapsar.

Hukuki Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesi uyarınca çıkarılmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

Kişisel koruyucu donanım: Çalışanı, yürütülen işten kaynaklanan, sağlık ve güvenliği etkileyen bir veya birden fazla riske karşı koruyan, çalışan tarafından giyilen, takılan veya tutulan, bu amaca uygun olarak tasarımı yapılmış tüm alet, araç, gereç ve cihazları, ifade eder.

A) Bu tanım kapsamında;

a) Kişiyi aynı anda bir veya birden fazla riske karşı korumak amacıyla üretici tarafından bir bütün haline getirilmiş cihaz, alet veya malzemeden oluşmuş donanım,

b) Belirli bir faaliyetin yapılması için korunma amacı olmaksızın taşınan veya giyilen donanımla birlikte kullanılan, ayrılabilir veya ayrılamaz nitelikteki koruyucu cihaz, alet veya malzeme,

c) Kişisel koruyucu donanımın rahat ve işlevsel bir şekilde çalışması için gerekli olan ve sadece bu tür donanımlarla kullanılan değiştirilebilir parçalar da, kişisel koruyucu donanım sayılır.

Ayrıca;

Tehlikeye maruz kalma süresince, sürekli olarak kullanılması veya giyilmesi amaçlanmasa da, farklı ve ilave bir dış cihazla birleştirilmesi için kişisel koruyucu donanım ile bağlantılı olarak piyasaya arz edilen herhangi bir sistem, kişisel koruyucu donanımın bütünleyici bir parçası olarak kabul edilir.

B) Aşağıda belirtilenler, yukarıda tanımı yapılan kişisel koruyucu donanımdan sayılmaz:

a) Özel olarak çalışanın sağlığını ve güvenliğini korumak üzere yapılmamış sıradan iş elbiseleri ve üniformalar,

b) Acil kurtarma servislerinin kullandıkları ekipman,

c) Askerlerin, polislerin ve diğer kamu güvenlik güçlerinin giydiği ve kullandığı kişisel koruyucular,

d) Kara taşımacılığında kullanılan kişisel koruyucular,

e) Spor ekipmanı,

f) Nefsi müdafaayı veya caydırmayı hedefleyen ekipman,

g) Riskleri ve istenmeyen durumları ikaz eden, taşınabilir cihazlar.

İKİNCİ BÖLÜM

İşverenin Yükümlülükleri

Genel Kural

Madde 5 — Kişisel koruyucu donanım, risklerin, toplu korumayı sağlayacak teknik önlemlerle veya iş organizasyonu ve çalışma yöntemleriyle önlenemediği veya tam olarak sınırlandırılmadığı durumlarda kullanılacaktır.

Genel Hükümler

Madde 6 — Kişisel koruyucu donanımların işyerlerinde kullanımı ile ilgili olarak aşağıdaki hususlara uyulacaktır:

a) İşyerinde kullanılan kişisel koruyucu donanım, Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak tasarlanmış ve üretilmiş olacaktır.

Tüm kişisel koruyucu donanımlar;

1) Kendisi ek risk yaratmadan ilgili riski önlemeye uygun olacaktır.

2) İşyerinde varolan koşullara uygun olacaktır.

3) Kullanan işçinin sağlık durumuna ve ergonomik gereksinimlerine uygun olacaktır.

4) Gerekli ayarlamalar yapıldığında kullanana tam uyacaktır.

b) Birden fazla riskin bulunduğu ve aynı anda birden fazla kişisel koruyucu donanımın kullanılmasının gerektiği durumlarda, bu kişisel koruyucu donanımların bir arada kullanılması uyumlu olacak ve risklere karşı etkin olacaktır.

c) Kişisel koruyucu donanımların kullanılma koşulları özellikle kullanılma süreleri, riskin derecesine ve maruziyet sıklığına, işçinin çalıştığı yerin özelliklerine ve kişisel koruyucu donanımın performansına bağlı olarak belirlenecektir.

d) Tek kişi tarafından kullanılması esas olan kişisel koruyucu donanımların, zorunlu hallerde birkaç kişi tarafından kullanılması halinde, bu kullanımdan dolayı sağlık ve hijyen problemi doğmaması için her türlü önlem alınacaktır.

e) İşyerinde, her bir kişisel koruyucu donanım için, bu maddenin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen hususlarla ilgili yeterli bilgi bulunacak ve bu bilgilere kolayca ulaşılabilecektir.

f) Kişisel koruyucu donanımlar, işveren tarafından ücretsiz verilecek, bakım ve onarımları ve ihtiyaç duyulan elemanlarının değiştirilmelerinden sonra, hijyenik şartlarda muhafaza edilecek ve kullanıma hazır bulundurulacaktır.

g) İşveren, işçiyi kişisel koruyucu donanımları hangi risklere karşı kullanacağı konusunda bilgilendirecektir.

h) İşveren, kişisel koruyucu donanımların kullanımı konusunda uygulamalı olarak eğitim verecektir.

i) Kişisel koruyucu donanımlar, istisnai ve özel koşullar hariç, sadece amacına uygun olarak kullanılacaktır.

Kişisel koruyucu donanımlar talimatlara uygun olarak kullanılacak ve talimatlar işçiler tarafından anlaşılır olacaktır.

Kişisel Koruyucu Donanımların Değerlendirilmesi ve Seçimi

Madde 7 — İşyerinde kullanılacak kişisel koruyucu donanımlar aşağıda belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak değerlendirilecektir:

a) İşveren, kişisel koruyucu donanımları seçmeden önce, koruyucuların bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (a) ve (b) bentlerindeki şartlara uygun olup olmadığını değerlendirecektir.

Bu değerlendirme aşağıdaki hususları içerecektir;

1) Diğer yollarla önlenemeyen risklerin analiz ve değerlendirmesi,

2) Kişisel koruyucu donanımın bu maddenin (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde belirtilen risklere karşı etkili olabilecek özelliklerinin, ekipmanın kendisinden de kaynaklanabilecek herhangi bir risk de göz önünde bulundurularak tanımlanması,

3) Satın alınmak istenen kişisel koruyucu donanımın özellikleri ile bu maddenin (a) bendinin (2) numaralı alt bendine göre belirlenen özelliklerin karşılaştırılması.

b) Kişisel koruyucu donanımın herhangi bir elemanında değişiklik yapıldığı takdirde bu maddenin (a) bendindeki değerlendirme yeniden yapılacaktır.

Kullanım Kuralları

Madde 8 — Her işveren, Ek-III'de belirtilen işlerde ve benzeri işlerde, toplu koruma yöntemleri ile risklerin önlenemediği veya tam olarak sınırlandırılmadığı durumlarda, Ek-II'de belirtilen kişisel koruyucu donanımlardan işçilerin sağlık ve güvenlikleri için gerekli olanları Ek-I'de örneği verilen tabloya göre değerlendirecek ve işçilere verecektir.

İşveren, işçilerin kişisel koruyucu donanımları uygun şekilde kullanmaları için her türlü önlemi alacaktır.

İşçiler de kendilerine verilen kişisel koruyucu donanımları aldıkları eğitime ve talimata uygun olarak kullanmakla yükümlüdür.

İşçiler kişisel koruyucu donanımda gördükleri herhangi bir arıza veya eksikliği işverene bildirecektir.

İşçilere verilen kişisel koruyucu donanımlar her zaman etkili şekilde çalışır durumda olacak, temizlik ve bakımı yapılacak ve gerektiğinde yenileri ile değiştirilecektir.

İşçilerin Bilgilendirilmesi

Madde 9 — İşveren, 9/12/2003 tarihli ve 25311 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 10 uncu maddesindeki hususlar saklı kalmak kaydı ile kişisel koruyucu donanım kullanımında, sağlık ve güvenlik yönünden alınması gerekli önlemler hakkında işçilere ve/veya temsilcilerine bilgi verecektir.

İşçilerin Görüşlerinin Alınması ve Katılımının Sağlanması

Madde 10 — İşveren, bu Yönetmelik ve eklerinde belirtilen konularda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 11 inci maddesine uygun olarak işçilerin veya temsilcilerinin görüşlerini alacak ve katılımlarını sağlayacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 11 — Bu Yönetmelik 30/11/1989 tarihli ve 89/656/EEC sayılı Avrupa Birliği Konsey Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır.

Uygulama

Madde 12 — Bu Yönetmelikte belirtilen daha sıkı ve özel önlemler saklı kalmak kaydı ile, kişisel koruyucuların kullanımında, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri de uygulanır.

Yürürlük

Madde 13 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14 — Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EK- I

TABLO

EK-II

KİŞİSEL KORUYUCU DONANIM LİSTESİ

BAŞ KORUYUCULARI

- Endüstride (madenler, inşaat sahaları ve diğer endüstriyel alanlar) kullanılan koruyucu baretler,
- Saçlı derinin korunması (kepler, boneler, saç fileleri - siperlikli veya siperliksiz),
- Koruyucu başlık (normal kumaş veya geçirimsiz kumaştan yapılmış boneler, kepler, gemici başlıkları ve benzeri)

KULAK KORUYUCULARI

- Kulak tıkaçları ve benzeri cihazlar
- Tam akustik baretler
- Endüstriyel baretlere uyan kulaklıklar
- Kapalı devre haberleşme alıcısı olan kulak koruyucuları
- İç haberleşme donanımlı kulak koruyucuları

GÖZ VE YÜZ KORUYUCULARI

- Gözlükler
- Kapalı gözlük (dalgıç tipi gözlük)
- X-ışını gözlüğü, lazer ışını gözlüğü, ultra-viyole, infrared, görünür radyasyon gözlükleri
- Yüz sperleri
- Ark kaynağı maskeleri ve baretleri (elle tutulan maskeler, başa veya koruyucu başlıklara bağlanabilen maskeler)

SOLUNUM SİSTEMİ KORUYUCULARI

- Gaz, toz ve radyoaktif toz filtreli maskeler
- Hava beslemeli solunum cihazları
- Takılıp çıkarılabilen kaynak maskesi bulunduran solunum cihazları
- Dalgıç donanımı
- Dalgıç elbisesi

EL VE KOL KORUYUCULARI

- Özel koruyucu eldivenler:
- Makinelerden (delinme, kesilme, titreşim ve benzeri)
- Kimyasallardan
- Elektrik ve ısıdan
- Tek parmaklı eldivenler
- Parmak kılıfları
- Kolluklar
- Ağır işler için bilek koruyucuları (bileklik)
- Parmaksız eldivenler
- Koruyucu eldivenler

AYAK VE BACAK KORUYUCULARI

- Normal ayakkabılar, botlar, çizmeler, uzun botlar, güvenlik bot ve çizmeleri
- Bağları ve kancaları çabuk açılabilen ayakkabılar
- Parmak koruyuculu ayakkabılar
- Tabanı ısıya dayanıklı ayakkabı ve ayakkabı kılıfları
- Isıya dayanıklı ayakkabı, bot, çizme ve tozluklar
- Termal ayakkabı, bot, çizme ve kılıfları
- Titreşime dayanıklı ayakkabı, bot, çizme ve kılıfları
- Antistatik ayakkabı, bot, çizme ve kılıfları
- İzolasyonlu ayakkabı, bot, çizme ve kılıfları
- Zincirli testere operatörleri için koruyucu bot ve çizmeler
- Tahta tabanlı ayakkabılar

- Takıp çıkarılabilen ayak üst kısmı koruyucuları
- Dizlikler
- Tozluklar
- Takılıp çıkarılabilen iç tabanlıklar (ısıya dayanıklı, delinmeye dayanıklı, ter geçirmez)
- Takılıp çıkarılabilen çiviler (buz, kar ve kaygan yüzeylere karşı)

CİLT KORUYUCULARI

- Koruyucu kremler / merhemler

GÖVDE VE KARIN BÖLGESİ KORUYUCULARI

- Makinelerden korunmak için kullanılan koruyucu yelek, ceket ve önlükler (delinme, kesilme, ergimiş metal sıçramalarına karşı)

- Kimyasallara karşı kullanılan koruyucu yelek, ceket ve önlükler
- Isıtmalı yelekler
- Cankurtaran yelekleri
- X ışınına karşı koruyucu önlükler
- Vücut kuşakları / kemerleri

VÜCUT KORUYUCULARI

- Düşmelere karşı kullanılan donanım:

- Düşmeyi önleyici ekipman (gerekli tüm aksesuarlarıyla birlikte)
- Kinetik enerjiyi absorbe eden frenleme ekipmanı (gerekli tüm aksesuarlarıyla birlikte)
- Vücudu boşlukta tutabilen donanım (paraşütçü kemeri)

- Koruyucu giysiler:

- Koruyucu iş elbisesi (iki parçalı ve tulum)
- Makinelerden korunma sağlayan giysi (delinme, kesilme ve benzeri)
- Kimyasallardan korunma sağlayan giysi
- İnfrared radyasyon ve ergimiş metal sıçramalarına karşı korunma sağlayan giysi
- Isıya dayanıklı giysi
- Termal giysi
- Radyoaktif kirlilikten koruyan giysi
- Toz geçirmez giysi
- Gaz geçirmez giysi
- Florasan maddeli, yansıtıcı giysi ve aksesuarları (kol bantları, eldiven ve benzeri)
- Koruyucu örtüler.

Listede yer almayan benzer donanımın yukarıda belirtilen kişisel koruyucu donanımlardan sayılıp sayılmayacağına karar vermeye ve bu listeye eklemeler yapmaya Bakanlık yetkilidir.

EK-III

KİŞİSEL KORUYUCU DONANIM KULLANILMASININ GEREKLİ OLABİLECEĞİ İŞLER VE SEKTÖRLER

1. BAŞ KORUYUCULARI

Koruyucu baretler

- İnşaat işleri, özellikle iskeleler ve yerden yüksek çalışma platformların üstünde, altında veya yakınında yapılan işler, kalıp yapımı ve sökümü, montaj ve kurma işleri, iskelede çalışma ve yıkım işleri.

- Çelik köprüler, çelik yapılar, sütunlar, kuleler, hidrolik çelik yapılar, yüksek fırınlar, çelik işleri ve haddehaneler, büyük konteynırlar, büyük boru hatları, ısı ve enerji santrallerinde yapılan çalışmalar.

- Tüneller, maden ocağı girişleri, kuyular ve hendeklerde yapılan çalışmalar.

- Toprak ve kaya işleri.

- Yeraltında ve taşocaklarında yapılan işler, hafriyat işleri, kömür işletmelerinde yapılan dekapaj işleri.

- Cıvatalama işleri.

- Patlatma işleri.

- Asansörler, kaldırma araçları, vinç ve konveyörler civarında yapılan işler.

- Yüksek fırınlar, ergitme ocakları, çelik işleri, haddehaneler, metal işleri, demir işleme, presle sıcak demir işleme, döküm işleri.

- Endüstriyel fırınlar, konteynırlar, makineler, silolar, bunkerler ve boru hatlarında yapılan işler.

- Gemi yapım işleri.

- Demiryollarında yapılan işler.
- Mezbahalarda yapılan işler.

2. AYAK KORUYUCULARI

Delinmez tabanlı emniyet ayakkabıları.

- Karkas ve temel işleri, yol çalışmaları.
- İskelelerde yapılan çalışmalar.
- Bina yıkım işleri.
- Kalıp yapma ve sökme işlerini de kapsayan beton ve prefabrike parçalarla yapılan çalışmalar.
- Şantiye alanı ve depolardaki işler.
- Çatı işleri.

Delinmez taban gerektirmeyen emniyet ayakkabıları.

- Çelik köprüler, çelik bina inşaatı, sütunlar, kuleler, hidrolik çelik yapılar, yüksek fırınlar, çelik işleri ve haddehaneler, büyük konteynırlar, büyük boru hatları, vinçler, ısı ve enerji santrallerinde yapılan işler.
- Fırın yapımı, ısıtma ve havalandırma tesisatının kurulması ve metal montaj işleri.
- Tadilat ve bakım işleri.
- Yüksek fırınlar, ergitme ocakları, çelik işleri, haddehaneler, metal işleri, demir işleme, presle demire şekil verme, sıcak presleme işleri ve metal çekme fabrikalarında yapılan işler.
- Yeraltında ve taşocaklarında yapılan işler, hafriyat işleri, kömür işletmelerinde yapılan dekapaj işleri.

- Taş yontma ve taş işleme işleri.
- Düz cam ve cam eşya üretimi ve işlenmesi.
- Seramik endüstrisinde kalıp işleri.
- Seramik endüstrisinde fırınların içinin döşenmesi.
- Seramik eşya ve inşaat malzemesi kalıp işleri
- Taşıma ve depolama işleri
- Konserve yiyeceklerin paketlemesi ve dondurulmuş etle yapılan işler
- Gemi yapım işleri
- Demiryolu manevra işleri

Kaymayı önleyici ve delinmeye dayanıklı ayakkabılar

- Çatı işleri

Yalıtkan tabanlı koruyucu ayakkabılar

- Çok sıcak veya soğuk malzemelerle yapılan çalışmalar

Kolayca çıkarılabilen emniyet ayakkabıları

- Ergimiş maddelerin ayakkabıdan içeri girme riski bulunan işler

3. YÜZ VE GÖZ KORUYUCULARI

Koruyucu gözlükler, yüz siperlikleri veya elle tutulan yüz koruyucuları

- Kaynak yapma, öğütme ve ayırma işleri
- Sızdırmazlık sağlamak için yapılan işler (kalafatlama) ve keski ile yontma, biçimlendirme işleri
- Taş yontma ve şekillendirme işleri
- Cıvatalama işleri
- Talaş çıkaran makinalarla yapılan çalışmalar ve talaş toplama işleri
- Presle sıcak demir işleme
- Artıkların parçalanması ve uzaklaştırılması işleri
- Aşındırıcı maddelerin sprey halinde kullanılması işleri
- Asit ve baz çözeltileriyle, dezenfektan ve aşındırıcı temizlik maddeleriyle yapılan işler
- Sıvı spreylerle çalışma
- Ergimiş maddelerle veya onların yakınında çalışma
- Radyant ısı ile çalışma
- Lazerle çalışma

4. SOLUNUM SİSTEMİ KORUYUCULARI

Respiratörler/ Solunum cihazları

- Yetersiz oksijen veya zararlı bir gazın bulunabileceği konteynırlar, kapalı alanlar veya gaz yakan endüstriyel fırınlarda yapılan çalışmalar
- Yüksek fırınlara yükleme yapılan alanlardaki çalışmalar

- Yüksek fırınların gaz boruları ve gaz konvertörleri civarındaki çalışmalar
- Ağır metal dumanlarının bulunabileceği yüksek fırın kapakları civarındaki çalışmalar
- Toz bulunması muhtemel, fırın içi döşeme işlerinde ve kepçelerle yapılan çalışmalar
- Toz oluşumunu önlemenin yetersiz olduğu sprey boyama işleri
- Kuyularda, kanalizasyon ve kanalizasyonla bağlantılı diğer yer altı sahalarında yapılan çalışmalar

- Soğutucu gaz kaçağı tehlikesinin olduğu soğuk hava depolarında yapılan çalışmalar

5. İŞİTME DUYUSUNUN KORUNMASI

Kulak koruyucuları

- Metal şekillendirme presleriyle çalışma
- Pnömatik matkaplarla çalışma
- Havalimanlarında yapılan çalışmalar
- Kazık çakma işleri
- Ağaç ve tekstil işleri

6. EL, KOL VE VÜCUT KORUNMASI

Koruyucu giysi

- Asit ve baz çözeltileriyle, dezenfektan ve aşındırıcı temizlik ürünleriyle yapılan işler
- Sıcak maddelerle veya civarında yapılan çalışma ve ısı etkisinin hissedildiği yerlerdeki çalışmalar

- Düz cam ürünleriyle çalışma
- Kumlama işleri
- Derin dondurucu odalarda çalışma

Ateşe dayanıklı koruyucu giysi

- Kapalı alanlarda kaynak işleri

Delinmeye dayanıklı önlükler

- Kesme ve kemiklerinden ayırma işleri
- El bıçaklarıyla yapılan ve bıçağın vücuda doğru çekilmesini gerektiren işler

Deri Önlükler

- Kaynak işleri
- Sıcak demircilik işleri
- Döküm işleri

Ön kolun (kolun bilekle dirsek arasında kalan bölümü) korunması

- Kesme ve kemiklerinden ayırma işleri

Eldivenler

- Kaynak işleri
- Eldivenlerin yakalanma tehlikesinin bulunduğu makineler dışında, keskin kenarlı cisimlerin elle tutulması

- Asit ve baz çözeltileriyle yapılan çalışmalar

Metal örgülü eldivenler

- Kesme ve kemiklerinden ayırma işleri
- Kesim ve kullanım amaçlarına göre parçalama için el bıçağı kullanılarak yapılan sürekli kesim işleri

- Kesim makinelerinin bıçaklarının değiştirilmesi

7. İKLİME DAYANIKLI GİYSİ

- Açıkta, soğuk ve yağmurlu havada çalışma

8. YANSITICI GİYSİ

- Çalışanların açıkça görülmesi gereken yerlerde yapılan çalışmalar

9. EMNİYET KEMERİ

- İskelelerde çalışma
- Prefabrik parçaların montajı
- Direk ya da sütunlarda çalışma

10. GÜVENLİK HALATLARI

- Vinçlerin yüksekte bulunan kabinlerinde çalışma
- Ambarlarda kullanılan istifleme ve boşaltım ekipmanlarının yüksek kabinlerinde çalışma
- Sondaj kulelerinin yüksek bölümlerinde çalışma

- Kuyu ve kanalizasyonlarda yapılan çalışma

11. DERİNİN KORUNMASI

- Malzemenin kaplanması işleri

- Tabaklama (dericilik) işleri

Listede yer almayan işler ve sektörlerin bu listeye eklenmesine Bakanlık karar verir

5.8 Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması Hakkında Yönetmelik

26 Aralık 2003 Tarihli Resmi Gazete

Sayı: 25328

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Hukuki Dayanak, Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, işyerlerinde oluşabilecek patlayıcı ortamların tehlikelerinden çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için alınması gerekli önlemleri belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren ve patlayıcı ortam oluşması ihtimali bulunan işyerlerini kapsar.

Ancak;

- a) Hastalara tıbbi tedavi uygulamak için ayrılan yerler ve tıbbi tedavi uygulanması,
  - b) 01/4/2002 tarihli ve 24713 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Gaz Yakan Cihazlara Dair Yönetmelik (90/396/AT) kapsamında yer alan cihazların kullanılması,
  - c) Patlayıcı maddelerin ve kimyasal olarak kararsız halde bulunan maddelerin üretimi, işlemlerden geçmesi, kullanımı, depolanması ve nakledilmesi,
  - d) Sondaj yöntemiyle maden çıkarma işleri ile yeraltı ve yerüstü maden çıkarma işleri,
  - e) Uluslararası antlaşmaların kapsamında bulunan kara, hava ve su yolu taşıma araçlarının kullanılması,
- bu Yönetmelik kapsamı dışındadır.

Patlayıcı ortam oluşabilecek yerlerde kullanılacak her türlü taşıma aracı bu Yönetmelik kapsamındadır.

Bu Yönetmelikte belirtilen daha sıkı ve özel önlemler saklı kalmak kaydı ile, 4 üncü maddede tanımlanan ‘patlayıcı ortam’ oluşması ihtimali bulunan işyerlerinde, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri ve ilgili diğer yönetmeliklerin hükümleri de uygulanır.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine göre düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Patlayıcı ortam : Yanıcı maddelerin gaz, buhar, sis ve tozlarının atmosferik şartlar altında hava ile oluşturduğu ve herhangi bir tutuşturucu kaynakla temasında tümüyle yanabilen karışımı,
  - b) Normal çalışma şartları : Bir tesisin tasarımı amaç doğrultusunda, ölçü ve değerlerde çalıştırılmasını,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İşverenin Yükümlülükleri

Patlamaların Önlenmesi ve Patlamadan Korunma

Madde 5 — Patlamaların önlenmesi ve bunlardan korunmayı sağlamak amacıyla işveren, aşağıda belirtilen temel ilkelere ve verilen öncelik sırasına uyarak, yapılan işlemlerin doğasına uygun olan teknik ve organizasyona yönelik önlemleri alacaktır:

- a) Patlayıcı ortam oluşmasını önlemek,
- b) Yapılan işlemlerin doğası gereği patlayıcı ortam oluşmasının önlenmesi mümkün değilse patlayıcı ortamın tutuşmasını önlemek,

c) İşçilerin sağlık ve güvenliklerini sağlayacak şekilde patlamanın zararlı etkilerini azaltacak önlemleri almak.

Bu önlemler, gerektiğinde patlamanın yayılmasını önleyecek tedbirlerle birlikte alınacaktır. Alınan bu tedbirler düzenli aralıklarla ve işyerindeki önemli değişikliklerden sonra yeniden gözden geçirilecektir.

Patlama Riskinin Değerlendirilmesi

Madde 6 — İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinde belirtildiği şekilde işyerinde risk değerlendirmesi yaparken patlayıcı ortamdan kaynaklanan özel risklerin değerlendirmesinde aşağıdaki hususları da dikkate alacaktır:

- a) Patlayıcı ortam oluşma ihtimali ve bu ortamın kalıcılığı,
- b) Statik elektrik de dahil tutuşturucu kaynakların bulunma, aktif ve etkili hale gelme ihtimalleri,
- c) İşyerinde bulunan tesis, kullanılan maddeler, prosesler ile bunların muhtemel karşılıklı etkileşimleri,
- d) Olabilecek patlamanın etkisinin büyüklüğü.

Patlama riski, patlayıcı ortamların oluşabileceği yerlere açık olan veya açılabilen diğer yerler de dikkate alınarak bir bütün olarak değerlendirilecektir.

İşyerinin Güvenli Hale Getirilmesi

Madde 7 — Risk değerlendirmesinin temel ilkelerine ve bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinde belirtilen hususlara uygun olarak çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için işveren:

- a) İşçilerin ve diğer kişilerin sağlık ve güvenliği için tehlikeli patlayıcı ortam oluşma ihtimali olan yerlerde güvenli çalışma şartlarını sağlayacak,
- b) İşçilerin sağlık ve güvenliği için tehlikeli patlayıcı ortam oluşma ihtimali olan yerlerde, yapılan risk değerlendirmesi sonucuna göre çalışma süresince uygun teknik yöntemlerle bu kısımların gözetim altında tutulmasını sağlayacaktır.

Koordinasyon Görevi

Madde 8 — Bir işyerinde birden fazla işverene ait çalışan bulunması durumunda, her işveren kendi kontrol alanına giren tüm hususlardan sorumlu olacaktır.

İşverenlerin, İş Kanunu ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinde belirtilen sorumlulukları saklı kalmak kaydı ile yasal olarak işyerinin tümünden sorumlu olan işveren, bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen Patlamadan Korunma Dokümanında öngörülen, çalışanların sağlık ve güvenlikleri ile ilgili önlemlerin belirlenmesi ve uygulanmasını koordine edecektir.

Patlayıcı Ortam Oluşabilecek Yerlerin Sınıflandırılması

Madde 9 — İşveren;

- a) Patlayıcı ortam oluşması ihtimali olan yerleri Ek-I'de belirtildiği şekilde sınıflandıracak,
- b) Yukarıda (a) bendine göre sınıflandırılmış olan bölgelerde Ek-II'de verilen asgari gereklerin uygulanmasını sağlayacak,
- c) İşçilerin sağlık ve güvenliğini tehlikeye atabilecek miktarda patlayıcı ortam oluşabilecek yerlerin girişine Ek-III'de verilen işaretleri koyacaktır.

Patlamadan Korunma Dokümanı

Madde 10 — İşveren, bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde belirtilen yükümlülüğünü yerine getirirken, aşağıda belirtilen ve bundan sonra "Patlamadan Korunma Dokümanı" olarak anılacak belgeleri hazırlayacaktır.

Patlamadan Korunma Dokümanında, özellikle;

- a) Patlama riskinin belirlendiği ve değerlendirildiği,
  - b) Bu Yönetmelikte belirlenen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için alınacak önlemler,
  - c) İşyerinde Ek-I'e göre sınıflandırılmış yerler,
  - d) Ek-II'de verilen asgari gereklerin uygulanacağı yerler,
  - e) Çalışma yerleri ile uyarı cihazları da dahil iş ekipmanının tasarımı, işletilmesi, kontrol ve bakımının güvenlik kurallarına uygun olarak sağlandığı,
  - f) İşyerinde kullanılan tüm ekipmanın "İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği" ne uygun olduğu,
- hususları yazılı olarak yer alacaktır.

Patlamadan korunma dokümanı, işin başlamasından önce hazırlanacak ve işyerinde, iş ekipmanında veya organizasyonunda önemli değişiklik, genişleme veya tadilat yapıldığında yeniden gözden geçirilerek güncelleştirilecektir.

İşveren, yürürlükteki mevzuata göre hazırladığı patlama risk değerlendirmesini, dokümanları ve benzeri diğer raporları birlikte ele alabilir.

İşyerleri ve İş Ekipmanları İçin Özel Gereklr

Madde 11 — Patlayıcı ortam oluşma ihtimali bulunan işyerlerinde, işverenler aşağıda belirtilen hususlara uymakla yükümlüdür:

a) Patlayıcı ortam oluşma ihtimali bulunan yerlerde, bu Yönetmeliğin yayımlandığı tarihte kullanılmakta olan veya kullanıma hazır olan iş ekipmanları, 30/6/2006 tarihine kadar Ek-II A'da belirtilen asgari gereklr karşılamak zorundadır.

b) Patlayıcı ortam oluşma ihtimali bulunan yerlerde kullanılmak üzere bu Yönetmeliğin yayımlandığı tarihten sonra yeni alınacak iş ekipmanları, 30/6/2006 tarihine kadar Ek-II A ve Ek-II B'de verilen asgari gereklr karşılayacaktır.

c) Patlayıcı ortam oluşabilecek kısımları bulunan ve 30/6/2006 tarihinden sonra açılacak işyerleri ise bu Yönetmelikte belirtilen şartlara uygun olarak kurulacaktır.

d) Patlayıcı ortam oluşabilecek kısımları bulunan ve 30/6/2006 tarihinden önce açılmış olan işyerleri, bu Yönetmeliğin yayımlandığı tarihten itibaren en geç üç yıl içinde bu Yönetmelik hükümlerine tam olarak uygun hale getirilecektir.

Patlayıcı ortam oluşabilecek kısımları bulunan işyerlerinde 30/6/2006 tarihinden sonra herhangi bir değişiklik, eklenti veya tadilat yapıldığında, işveren bu Yönetmelik hükümlerine tam olarak uyulmasını sağlayacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 12 — Bu Yönetmelik 16/12/1999 tarihli ve 1999/92/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır.

Yürürlük

Madde 13 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14 — Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EK - I

Yönetmeliğin 5,6,9 ve 10 uncu maddelerine göre önlem alınması gereken yerlerde aşağıda belirtilen sınıflandırma sistemi uygulanacaktır.

1- Patlayıcı Ortam Oluşabilecek Yerler

Çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için özel önlem alınmasını gerektirecek miktarda patlayıcı karışım oluşabilecek yerler, bu Yönetmeliğe göre tehlikeli kabul edilecektir.

Çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için özel önlem alınmasını gerektirecek miktarda patlayıcı karışım oluşması ihtimali bulunmayan yerler bu Yönetmeliğe göre tehlikesiz kabul edilecektir.

Parlayıcı ve/veya yanıcı maddelerin hava ile yaptıkları karışımların, bağımsız olarak bir patlama meydana getirmeyecekleri yapılacak araştırmalarla kanıtlanmadıkça, bu maddeler patlayıcı ortam oluşturabilecek maddeler olarak kabul edilecektir.

2- Tehlikeli yerlerin sınıflandırılması

Tehlikeli yerler, patlayıcı ortam oluşma sıklığı ve bu ortamın devam etme süresi esas alınarak, bölgeler halinde sınıflandırılır.

Ek-2 A'ya göre alınacak önlemler, yapılan bu sınıflandırmaya göre belirlenir.

Bölge 0

Gaz, buhar ve sis halindeki parlayıcı maddelerin hava ile karışımından oluşan patlayıcı ortamın sürekli olarak veya uzun süre ya da sık sık oluştuğu yerler.

Bölge 1

Gaz, buhar ve sis halindeki parlayıcı maddelerin hava ile karışımından oluşan patlayıcı ortamın normal çalışma koşullarında ara sıra meydana gelme ihtimali olan yerler.

Bölge 2

Gaz, buhar ve sis halindeki parlayıcı maddelerin hava ile karışarak normal çalışma koşullarında patlayıcı ortam oluşturma ihtimali olmayan yerler ya da böyle bir ihtimal olsa bile patlayıcı ortamın çok kısa bir süre için kalıcı olduğu yerler

Bölge20

Havada bulut halinde bulunan yanıcı tozların, sürekli olarak veya uzun süreli ya da sık sık patlayıcı ortam oluşabilecek yerler

Bölge 21

Normal çalışma koşullarında, havada bulut halinde bulunan yanıcı tozların ara sıra patlayıcı ortam oluşturabileceği yerler.

Bölge 22

Normal çalışma koşullarında havada bulut halinde yanıcı tozların patlayıcı ortam oluşturma ihtimali bulunmayan ancak böyle bir ihtimal olsa bile bunun yalnızca çok kısa bir süre için geçerli olduğu yerler.

Not:

Tabaka veya yığın halinde yanıcı tozların bulunduğu yerler de, patlayıcı ortam oluşturabilecek diğer bir kaynak olarak dikkate alınmalıdır.

EK - II

A-ÇALIŞANLARIN SAĞLIK VE GÜVENLİKLERİNİN PATLAYICI ORTAM RİSKLERİNDEN KORUNMASI İÇİN ASGARİ GEREKLER

Bu ekte belirtilen gerekler,

a) İşyerlerinin, iş ekipmanının kullanılan maddelerin veya yürütülen faaliyetin yapısından kaynaklanan patlayıcı ortam riski bulunan ve Ek-I'e göre tehlike sınıfına giren yerlere,

b) Tehlikeli yerlerde bulunan ekipmanın güvenli bir şekilde çalışması için gerekli olan veya bu ekipmanların güvenli çalışmasına yardımcı olan ancak kendisi tehlikeli bölgede bulunmayan ekipmanlara,

uygulanacaktır.

1. Organizasyon Önlemleri

1.1. Çalışanların Eğitimi

İşveren, patlayıcı ortam oluşabilen yerlerde çalışanlara, patlamadan korunma konusunda yeterli ve uygun eğitimi sağlayacaktır.

1.2. Yazılı Talimatlar ve Çalışma İzni

Patlamadan Korunma Dokümanında gerekli görülmesi halinde,

a) Tehlikeli yerlerdeki çalışma, işverence düzenlenen yazılı talimatlara da uygun yapılacaktır.

b) Gerek tehlikeli işlerin yapılmasında, gerekse başka çalışmaları etkileyerek tehlikeye neden olabilecek diğer işlerin yapılmasında, bir "Çalışma İzni" sistemi uygulanacaktır.

Çalışma izni, bu konuda yetkili ve sorumlu olan bir kişi tarafından işe başlamadan önce yazılı olarak verilecektir.

2. Patlamadan Korunma Önlemleri

2.1. Patlama tehlikesine neden olabilecek patlayıcı gazlar, buharlar, sisler veya yanıcı tozların isteyerek veya istemeyerek ortaya çıkması halinde, bunların güvenli bir yere uygun şekilde yönlendirilmesi veya uzaklaştırılması sağlanacak, bunun yapılması pratik olarak mümkün değilse yayılmalarını önleyecek başka uygun önlemler alınacaktır.

2.2. Eğer patlayıcı ortam birkaç çeşit patlayıcı ve/veya yanıcı gazlar, buharlar, sisler veya tozlardan oluşuyorsa, alınacak koruyucu önlem en yüksek riske uygun olacaktır.

2.3. Özellikle, çalışanların ve çalışma ortamının statik elektrik taşıyıcısı veya üreticisi olabileceği durumlarda, bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinde belirtilen tutuşturma tehlikesinin önlenmesinde, statik elektrik boşalmaları da dikkate alınacaktır. Patlayıcı ortam tutuşturabilen statik elektrik oluşumunu önlemek için çalışanlara uygun malzemeden yapılmış kişisel koruyucu giysiler verilecektir.

2.4. Tesis, ekipman, koruyucu sistemler ve bunlarla bağlantılı cihazların patlayıcı ortamda güvenle kullanılabileceğinin, Patlamadan Korunma Dokümanında belirtilmesi halinde bunlar hizmete sokulabilir. Bu kural 27/10/2002 tarihli ve 24919 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemlerle İlgili Yönetmelik'e göre ekipman veya koruyucu sistem sayılmayan ancak tesiste yerleştirildikleri yerlerde kendileri bir tutuşturma tehlikesi oluşturan iş ekipmanları ve bağlantı elemanları için de geçerlidir. Bağlı elemanlarında herhangi bir karışıklığa meydan vermemek için gerekli önlem alınacaktır.

2.5 Patlama riskini en aza indirmek ve olası bir patlamada, patlamayı kontrol altına almak, işyerine ve iş ekipmanlarına yayılmasını en aza indirebilmek için; işyerleri, iş ekipmanları ve bunlarla bağlantılı tüm cihazların tasarımı, inşası, montajı ve yerleştirilmesi, bakım, onarım ve işletilmesinde

gerekli tüm önlemler alınacaktır. İşyerlerinde patlamanın fiziksel tesirlerinden çalışanların etkilenme riskini en aza indirmek için uygun önlemler alınacaktır.

2.6. Gereken durumlarda, patlama şartları oluşmadan önce, çalışanların sesli ve/veya görsel işaretlerle uyarılması ve ortamdan uzaklaşması sağlanacaktır.

2.7. Patlamadan Korunma Dokümanında gerekli görülmesi halinde; bir tehlike durumunda çalışanların tehlikeli bölgeden anında ve güvenli bir şekilde uzaklaşabilmeleri için tahliye sistemi kurulacak ve her an işler durumda bulunması sağlanacaktır.

2.8. Patlayıcı ortam oluşabilecek bölümleri bulunan işyerlerinde; faaliyete başlanılmadan önce bütün işyerinin patlama yönünden güvenliğinin sağlandığı kanıtlanacaktır. Patlamadan korunmayı sağlamak için bütün koşullar yerine getirilecektir.

Patlama yönünden güvenliğin sağlandığının kanıtlanması, patlamadan korunma konusunda eğitim almış ve deneyimli uzman kişilerce yapılacaktır.

2.9. Yapılan Risk değerlendirmesinin gerektirmesi halinde;

a) Herhangi bir güç kesilmesinin ilave risklere neden olabileceği durumlarda, ekipmanın ve güvenlik sistemlerinin, tesisin diğer kısımlarından bağımsız olarak güvenli bir şekilde çalışmasını sürdürmesi mümkün olacaktır.

b) Otomatik proseslerde amaçlanan çalışma koşullarından herhangi bir sapma meydana geldiğinde, otomatik sistemle bağlantılı ekipmana ve koruyucu sistemlere güvenliği tehlikeye atmamak şartıyla el ile müdahale yapılabilir olacaktır. Bu müdahaleyi sadece bu işte yetkili çalışanlar yapacaktır.

c) Sistemin acil durdurulması halinde, biriken enerji mümkün olduğu kadar çabuk ve güvenli bir şekilde boşaltılacak veya tehlike oluşturmayacak şekilde izole edilecektir.

B- EKİPMANLARIN VE KORUYUCU SİSTEMLERİN SEÇİMİNDE UYULACAK KRİTERLER

Risk değerlendirmesine göre hazırlanan patlamadan korunma dokümanında aksi belirtilmemesi halinde, patlayıcı ortam oluşabilecek tüm yerlerdeki ekipman ve koruyucu sistemler, 27/10/2002 tarihli ve 24919 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemlerle İlgili Yönetmelikte belirtilen kategorilere göre seçilecektir.

Özellikle gazlar, buharlar, sisler ve tozlar için aşağıda belirtilen bölgelerde, karşılarında verilen kategorideki ekipman kullanılacaktır.

Bölge 0 veya Bölge 20 : Kategori 1 ekipman,

Bölge 1 veya Bölge 21 : Kategori 1 veya 2 ekipman,

Bölge 2 veya Bölge 22 : Kategori 1,2 veya 3 ekipman.

EK-III

PATLAYICI ORTAM OLUŞABİLECEK YERLER İÇİN UYARI İŞARETİ

Patlayıcı ortam oluşabilecek yerler için uyarı işareti aşağıda belirtilen şekil ve renklerde olacaktır.

Uyarı işaretinin belirleyici özellikleri:

- Üçgen şeklinde,
- Siyah kenarlar ve sarı zimen üzerine siyah yazı,
- Sarı zemin işareti alanının en az % 50'si kadar olacaktır.

5.9 Sondajla Maden Çıkarılan İşletmelerde Sağlık Ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından
Resmi Gazete Tarihi: 22/02/2004

Resmî Gazete Sayısı: 25381

BİRİNCİ BÖLÜM:Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, sondajla maden çıkarılan işyerlerinde çalışan işçilerin sağlık ve güvenliğinin korunması için uyulması gerekli asgari şartları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren sondajla maden çıkarılan tüm işyerlerini kapsar.

Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik, 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine göre düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Yönetmelikte geçen;

a) Sondajla maden çıkarma işleri:

- Madenlerin sondaj kuyuları açılarak çıkarılması,
- Arama amacıyla sondaj yapılması,
- Çıkarılan madenlerin, işlenmesi hariç, satışa hazırlanması, işlerini,

b) İşyeri: Sondajla maden çıkarma işlerinin ve yardımcı işlerin yapıldığı tesisler ve binalar ile işçilere ait yatıp kalkma yerleri dahil çalışma yerlerinin tümünü, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM:İşverenlerin Yükümlülükleri

Genel Yükümlülükler

Madde 5 - Sondajla maden çıkarılan işyerlerinde, işveren aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür:

a) İşçilerin sağlık ve güvenliklerini sağlamak amacıyla;

1) Çalışma yerleri, işçilerin işlerini yaparken kendilerinin ve diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmayacak şekilde tasarlanacak, inşa edilecek, teçhiz edilecek, hizmete alınacak, işletilecek ve bakımı yapılacaktır.

2) İşyerinde yapılacak her türlü çalışma, yetkili bir kişinin gözetiminde yapılacaktır.

3) Özel riski bulunan işler yalnızca konunun uzmanı kişiler tarafından ve talimatlara uygun olarak yapılacaktır.

4) Tüm güvenlik talimatları işçilerin anlayacağı şekilde olacaktır.

5) Uygun ve yeterli ilk yardım donanımı sağlanacaktır.

6) Düzenli aralıklarla güvenlik tatbikatları yapılacaktır.

b) İşveren, 9/12/2003 tarihli ve 25311 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 6, 9 ve 10 uncu maddelerinde belirtilen hususları kapsayan "sağlık ve güvenlik dokümanı" hazırlanmasını ve güncellenmesini sağlayacaktır.

Sağlık ve güvenlik dokümanında özellikle aşağıdaki hususlar yer alacaktır.

- İşçilerin işyerinde maruz kalabilecekleri risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi,
- Bu Yönetmelik hükümlerini yerine getirmek için alınacak uygun önlemler,
- Çalışma yerlerinin ve ekipmanın güvenli şekilde düzenlenmesi, kullanılması ve bakımının yapılması.

Sağlık ve güvenlik dokümanı, çalışmaya başlanılmadan önce hazırlanacak ve işyerinde önemli değişiklikler veya ilave yapıldığında, yenilenecektir.

c) Aynı işyerinde birden çok işletmeye ait işçilerin bulunması durumunda, her işveren kendi kontrolü altındaki işlerden sorumludur.

Tüm işyerinden sorumlu olan işveren, işçilerin sağlık ve güvenliğinin korunması ile ilgili tedbirlerin uygulanmasını koordine edecek ve kendisine ait sağlık ve güvenlik dokümanında koordinasyonun amacını ve bu koordinasyonu sağlamak için alınacak önlemleri ve uygulanacak yöntemleri belirtecektir.

Bu koordinasyon, her bir işverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinde belirtilen sorumluluğunu etkilemez.

d) İşveren, işyerinde meydana gelen iş kazalarını ve önemli tehlike yaratan olayları en geç iki iş günü içinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ilgili bölge müdürlüğüne bildirecektir.

İşveren, gerektiğinde, bu tür olayların tekrarlanmasını önlemek için, alınan önlemlerin kaydedildiği sağlık ve güvenlik dokümanını güncelleyecektir.

Patlama, Yangın ve Zararlı Ortam Havasından Korunma

Madde 6 - İşveren, patlama ve yangın çıkmasını önlemek, patlama ve yangın başlangıçlarını tesbit etmek, yayılmasını önlemek ve mücadele etmek, patlayıcı ve sağlığa zararlı ortam havasının oluşmasını önlemek için yapılan işe uygun önlemler alacaktır.

Kaçış ve Kurtarma Araçları

Madde 7 - İşveren, bir tehlike anında işçilerin çalışma yerlerini en kısa zamanda ve güvenli bir şekilde terk edebilmeleri için uygun kaçış ve kurtarma araçlarını sağlayacak ve kullanıma hazır bulunduracaktır.

İletişim, Uyarı ve Alarm Sistemleri

Madde 8 - İşveren, ihtiyaç halinde yardım, kaçma ve kurtarma işlemlerinin derhal uygulamaya konulabilmesi için gerekli uyarı ve diğer iletişim sistemlerini hazır bulunduracaktır.

İşçilerin Bilgilendirilmesi

Madde 9 - İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nin 10 uncu maddesi hükümleri saklı kalmak kaydı ile işçiler veya temsilcileri, işyerinde sağlık ve güvenlikle ilgili alınması gereken tüm önlemler ve bu Yönetmeliğin özellikle 5, 6, 7 ve 8 inci maddelerinin uygulanması ile ilgili bilgilendirilecektir.

Bu bilgiler işçiler tarafından anlaşılabilir şekilde olacaktır.

Sağlık Gözetimi

Madde 10 - İşçiler aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurularak sağlık gözetimine tabi tutulacaktır:

- a) İşçilerin, yapmakta oldukları işlerde maruz kaldıkları sağlık ve güvenlik risklerine uygun olarak sağlık gözetimine tabi tutulmaları sağlanacaktır.
- b) İşçilerin işe girişlerinde ve işin devamı süresince periyodik olarak sağlık gözetimleri yapılacaktır.

İşçilerin Görüşlerinin Alınması ve Katılımlarının Sağlanması

Madde 11 - İşveren, bu Yönetmelikte belirtilen konularda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 11 inci maddesine uygun olarak işçilerin veya temsilcilerinin görüşlerini alacak ve katılımlarını sağlayacaktır.

Asgari Sağlık ve Güvenlik Gerekleri

Madde 12 - Bu Yönetmeliğin:

- a) Yürürlüğe girdiği tarihten sonra açılacak olan işyerleri bu Yönetmeliğin ekinde belirtilen sağlık ve güvenlikle ilgili gereklere uymak zorundadır.
- b) Yürürlüğe girdiği tarihte faaliyette olan işyerleri bu tarihten itibaren mümkün olan en kısa sürede ve en geç 2 (iki) yıl içerisinde bu Yönetmeliğin ekinde belirtilen sağlık ve güvenlikle ilgili gereklere uymak zorundadır.
- c) Yürürlüğe girdiği tarihten sonra işyerinde yapılacak değişiklik ve eklentilerde işveren bu Yönetmeliğin ekinde belirtilen sağlık ve güvenlik gereklere uymak zorundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı, Yürürlük ve Yürütme

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 13 - Bu Yönetmelik 3/11/1992 tarihli ve 92/91/EEC sayılı Avrupa Birliği Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır.

Uygulama

Madde 14 - Bu Yönetmelikte belirtilen daha sıkı ve özel önlemler saklı kalmak kaydı ile, sondajla maden çıkarılan işletmelerde, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri de uygulanır.

Yürürlük

Madde 15 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 16 - Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

ASGARİ SAĞLIK VE GÜVENLİK GEREKLERİ

Bu ekte belirtilen hususlar işyerinin, yapılan işin, şartların veya özel bir riskin gerektirdiği tüm durumlarda uygulanır.

BÖLÜM - A

KIYILARDA VE DENİZLERDEKİ TESİSLERDE UYGULANACAK ASGARİ GENEL GEREKLER

1. Sağlamlık ve dayanıklılık

İşyerleri, muhtemel çevre şartlarına dayanabilecek şekilde tasarlanacak, inşa edilecek, kurulacak, işletilecek, kontrol edilecek ve bakımı yapılacaktır.

İşyerleri, kullanım amacına uygun yapıda ve sağlamlıkta olacaktır.

2. Organizasyon ve gözetim

2.1. İşyerlerinin organizasyonu

2.1.1. İşyerlerinde tehlikelere karşı uygun korunma sağlanacak şekilde gerekli organizasyon yapılacaktır. İşçilerin sağlık ve güvenliğini tehlikeye atmamak için işyerindeki tehlikeli maddeler veya atıklar uzaklaştırılacak veya kontrol altında tutularak işyerinin her zaman temiz ve düzenli bir durumda olması sağlanacaktır.

2.1.2. Çalışma mahalleri, işçilerin işlerini kolayca yapabilmeleri için ergonomik esaslara uygun şekilde tasarlanacak ve kurulacaktır.

2.1.3. Özel tehlike bulunan alanlar sınırlandırılacak ve gerekli uyarı işaretleri konulacaktır.

2.2. Sorumlu personel

Her işyerinde işveren tarafından atanmış, işçiler çalıştığı sürece görev yapacak, yeterli beceri ve uzmanlığa sahip sorumlu bir kişi bulunacaktır.

Yeterli beceri ve uzmanlığa sahip olmak şartıyla işyeri için bu sorumluluğu işverenin kendisi üstlenebilir.

2.3. Gözetim

Yapılan tüm çalışmalarda, işçilerin sağlık ve güvenliğinin korunmasının sağlanması için işveren veya işveren adına hareket eden kişi tarafından atanan, yeterli beceri ve uzmanlığa sahip kişiler tarafından gerekli gözetim yapılacaktır.

Yeterli beceri ve uzmanlığa sahip olmak şartıyla yukarıda belirtilen gözetim görevini işverenin kendisi üstlenebilir.

2.4. Kalifiye işçi

Her işyerinde kendilerine verilen işi yapabilmek için gerekli beceri, deneyim ve eğitime sahip yeterli sayıda kalifiye işçi bulunacaktır.

2.5. Bilgilendirme ve eğitim

İşçilere sağlık ve güvenliklerini sağlayabilmeleri için yeterli bilgi, talimat ve eğitim verilecek ve bu eğitimler tekrarlanacaktır.

İşveren, işçilere verilen talimatların kendilerinin ve diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmalarını önleyecek şekilde kolay anlaşılır olmasını sağlayacaktır.

2.6. Yazılı talimatlar

Her işyeri için işçilerin sağlık ve güvenliklerinin korunması ve iş ekipmanlarının güvenli bir şekilde kullanılması için gerekli kuralları belirleyen yazılı talimatlar hazırlanacaktır.

Bu talimatlar, acil durum ekipmanlarının kullanımına ve işyerinde veya işyeri yakınındaki herhangi bir acil durumda nasıl hareket edileceğine ilişkin bilgileri de içerecektir.

2.7. Güvenli çalışma yöntemleri

Her işyerinde ya da her işte güvenli çalışma yöntemleri uygulanacaktır.

2.8. Çalışma izni

Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, hem tehlikeli işlerin yapılmasında, hem de diğer işlerle etkileşmesi sonucu ciddi tehlikelere neden olabilecek rutin işlerin yapılmasında bir çalışma izni sistemi uygulanacaktır.

Yapılacak işten önce, iş sırasında ve iş bitiminde uyulacak koşullar ve alınacak önlemleri belirten çalışma izni, çalışmaya başlanmadan önce yetkili bir kişi tarafından yazılı olarak verilir.

2.9. Sağlık ve güvenlik önlemlerinin düzenli aralıklarla gözden geçirilmesi

İşveren, sağlık ve güvenlik yönetim sistemi de dahil olmak üzere işçilerin sağlığını ve güvenliğini korumak için alınan önlemleri, bu Yönetmeliğe uygunluğunu sağlamak için, düzenli aralıklarla gözden geçirecektir.

3. Mekanik ve elektrikli ekipman ve tesisler

3.1 Genel

Mekanik ve elektrikli ekipmanın seçimi, kurulması, hizmete alınması, işletilmesi ve bakımında, işçilerin sağlık ve güvenliği için, bu Yönetmelik hükümleri ile 5/6/2002 tarihli ve 24776 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Makina Emniyeti Yönetmeliği ve İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği hükümleri dikkate alınacaktır.

Gazların, buharların veya buharlaşabilen sıvıların alev alarak tutuşması sonucu yangın veya patlama riski olan bir ortamda kullanılacak iş ekipmanları, bu tür ortamlarda kullanmaya uygun özellikte olacaktır.

İş ekipmanları, gerektiğinde uygun koruma tertibatları ve arıza durumunda ekipmanın güvenli kalmasını sağlayacak sistemler ile donatılacaktır.

3.2 Özel hükümler

Mekanik iş ekipmanları ve tesisler, sağlam, kusursuz ve kullanım amacına uygun olacaktır.

Elektrikli ekipmanları ve tesislerin gücü ve boyutları, kullanım amacına uygun olacaktır.

4. Bakım

4.1. Genel bakım

Mekanik ve elektrikli ekipmanlar ile tesislerin düzenli bir şekilde kontrolü, bakımı ve gerektiğinde testleri için uygun plan yapılacaktır.

Ekipmanların ve tesislerin bütün kısımlarının kontrol, bakım ve testleri yetkili uzman kişiler tarafından yapılacaktır.

Yapılan kontrol ve testlerle ilgili kayıt tutulacak ve bu kayıtlar uygun şekilde saklanacaktır.

4.2. Güvenlik ekipmanlarının bakımı

Kullanılması gerekli güvenlik ekipmanları her zaman bakımlı ve kullanıma hazır durumda bulundurulacaktır.

Bakım, yapılan iş dikkate alınarak yapılacaktır.

5. Kuyuların Kontrolü

Sondaj kuyusu açılması işlemleri sırasında kullanılmak üzere, püskürmelerden korunmak için uygun kontrol ekipmanı bulundurulacaktır.

Bu ekipmanların dağılımında, açılan kuyular ve yürütülen işlemler dikkate alınacaktır.

6. Patlama riski ve zararlı ortam havasına karşı korunma

6.1. Ortam havasında sağlığa zararlı ve/veya patlayıcı maddelerin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi ve bu maddelerin konsantrasyonunun ölçülmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, elektrikli sistemler ve içten patlamalı motorların gücünü otomatik olarak kesen aygıtlar, belirlenmiş yerlerdeki gaz birikimlerini otomatik ve devamlı olarak ölçen kontrol aygıtları ve otomatik alarm sistemleri sağlanacaktır.

Otomatik ölçüm sonuçları sağlık ve güvenlik dokümanında öngörüldüğü şekilde kayıt altına alınacak ve saklanacaktır.

6.2. Zararlı ortam havasından korunma

6.2.1. Zararlı maddelerin ortam havasına karıştığı veya karışabileceği yerlerde, bu maddelerin kaynağından emilerek ortamdaki uzaklaştırılması için uygun önlemler alınacaktır.

Bu önlemlerle ilgili uygulanan sistem, işçilerin risk altında olmasını önleyecek şekilde zararlı maddeleri ortam havasından uzaklaştıracak kapasitede olacaktır.

6.2.2. Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik hükümleri saklı kalmak şartı ile işçilerin zararlı ortam havasına maruz kalabilecekleri yerlerde yeterli sayıda uygun solunum ve canlandırma ekipmanı bulundurulacaktır. Bu yerlerde bu ekipmanı kullanabilecek eğitime sahip yeterli sayıda işçi bulunacaktır. Bu ekipman uygun yerlerde saklanacak ve korunacaktır.

6.2.3. Ortam havasında hidrojen sülfür veya diğer zehirli gazların bulunduğu veya bulunabileceği yerlerde, alınan önlemler ve mevcut koruyucu donanım ile ilgili detayları içeren bir koruma planı hazır bulundurulacaktır.

6.3. Patlama risklerinden korunma

6.3.1. Patlayıcı ortam oluşmasına ve birikmesine karşı gerekli tüm önlemler alınacaktır.

6.3.2. Patlama riski bulunan yerlerde, patlayıcı ortamın tutuşmasını önlemek için gerekli tüm önlemler alınacaktır.

6.3.3. Alınması gerekli önlem ve kullanılacak ekipmanı ayrıntılı olarak belirten patlamayı önleme planı hazırlanacaktır.

7. Kaçış yolları ve imdat çıkışları

7.1. Acil çıkış yolları ve kapıları doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana veya toplanma noktasına veya tahliye noktasına açılacak ve çıkışı önleyecek hiçbir engel bulunmayacaktır.

7.2. Herhangi bir tehlike durumunda, tüm çalışanların işyerini derhal ve güvenli bir şekilde terk etmeleri mümkün olacaktır.

7.3. Acil çıkış yolları ve kapılarının sayısı, boyutları ve yerleri yapılan işin niteliğine, işyerinin büyüklüğüne ve çalışanların sayısına uygun olacaktır.

Yatıp kalkma ve dinlenme yerlerinin, güvenli bir alana veya toplanma veya tahliye noktasına açılan, birbirinden mümkün olduğunca uzak, en az iki ayrı kaçış yolu bulunacaktır.

7.4. Acil çıkış kapıları dışarıya doğru açılacak, bunun mümkün olmadığı hallerde raylı kapılar kullanılabilir.

Acil çıkış kapıları; acil durumlarda çalışanların hemen ve kolayca açabilecekleri şekilde olacaktır.

7.5. Acil çıkış yolları ve kapıları Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenmiş olacaktır.

7.6. Acil çıkış kapıları kilitli olmayacaktır.

Acil çıkış yolları ve kapıları ile buralara açılan yol ve kapılarda çıkışı zorlaştıracak hiçbir engel bulunmayacaktır.

7.7. Aydınlatılması gereken acil çıkış yolları ve kapılarında elektrik kesilmesi halinde yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi bulunacaktır.

8. Kapalı işyerlerinin havalandırılması

8.1. Kapalı işyerlerinde çalışma şekline ve çalışanların yaptıkları işe göre, ihtiyaç duyacakları yeterli temiz hava bulunması sağlanacaktır.

Cebri havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanacaktır.

Havalandırma sisteminin çalışmaması, çalışanların sağlığı yönünden tehlikeli ise arızayı bildiren uyarı sistemi bulunacaktır.

8.2. Suni havalandırma sistemlerinde hava akımı, çalışanları rahatsız etmeyecek şekilde olacaktır.

Çalışma ortamı havasını kirleterek çalışanların sağlığına zarar verebilecek artık ve pislikler derhal dışarı atılacaktır.

9. Ortam Sıcaklığı

9.1. Çalışılan ortamın sıcaklığı çalışma şekline ve çalışanların harcadıkları güce uygun olacaktır.

9.2. Dinlenme yerleri, soyunma yerleri, duş ve tuvaletler, bekleme yerleri, yemekhaneler, kantinler ve ilk yardım odaları kullanım amacına göre yeterli sıcaklıkta olacaktır.

9.3. İşyerinin ve yapılan işin özelliğine göre pencereler, çatı aydınlatmaları ve cam kısımlar güneş ışığının olumsuz etkilerini önleyecek şekilde olacaktır.

10. Zeminler, duvarlar, tavanlar ve çatılar

10.1. İşyerlerinde, taban döşeme ve kaplamaları sağlam, kuru ve mümkün olduğu kadar düz ve kaymaz bir şekilde olacak, tehlikeli eğimler, çukurlar ve engeller bulunmayacaktır.

İşyerinde yapılan işin niteliği ve çalışanların yaptıkları iş dikkate alınarak işyeri bölümleri ısıya karşı uygun şekilde yalıtılmış olacaktır.

10.2. İşyerlerinde, taban döşeme ve kaplamaları, duvarlar ve tavan, uygun hijyen şartlarını sağlayacak şekilde temizlemeye elverişli malzemeden yapılmış olacaktır.

10.3. İşyeri binaları, avlular, geçitler, yollar veya benzeri yerlerde bulunan saydam veya yarı saydam duvarlar ile özellikle camlı bölmeler; güvenli malzemeden yapılmış olacak, açık bir şekilde işaretlenecek veya çarpma ve kırılmaya karşı uygun şekilde korunacaktır.

10.4. Yeterli sağlamlıkta olmayan çatılara çıkılmasına ve buralarda çalışılmasına, güvenli çalışmayı sağlayacak ekipman olmadan izin verilmeyecektir.

11. Doğal ve suni aydınlatma

11.1. İşçilerin sağlık ve güvenliği için her işyerinin yeteri kadar aydınlık olması sağlanacaktır.

11.2. İşçilerin sağlık ve güvenliğinin korunması için işyerlerinin mümkün olduğunca yeterli doğal ışık alması sağlanacak ve hava şartları göz önünde bulundurularak suni aydınlatma ile donatılacaktır.

11.3. Çalışılan yerlerdeki ve geçitlerdeki aydınlatma tesisatı işçiler için kaza riski oluşturmayacak tipte olacak ve yerleştirilecektir.

11.4. Aydınlatma sistemindeki herhangi bir arızanın çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde acil ve yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi bulunacaktır.

11.5. Aydınlatma tesisatı; işlemlerin kontrol ve kumanda edildiği alanların, kaçış yollarının, yükleme alanlarının ve tehlikeli alanların, sürekli aydınlık olmasını sağlayacak şekilde yapılacaktır.

Bu aydınlatma, çalışmaların sürekli olmadığı işyerlerinde, işçilerin bulunduğu sürece yapılacaktır.

12. Pencereler

12.1. Pencereleler, tavan pencereleri ve havalandırma araçları; açılıp kapanması, ayarlanması ve sabitleştirilmesi güvenli olacak şekilde dizayn edilecek ve yapılacaktır.

Bunlar, açık olduklarında, işçiler için herhangi bir tehlike arz etmeyecek şekilde yerleştirilmiş olacaktır.

12.2. Pencereleler ve tavan pencereleri, risk yaratmayacak şekilde temizlenebilir olacaktır.

13. Kapılar ve girişler

13.1. Kapılar ve girişlerin yeri, sayısı ve boyutları ile yapıldıkları malzemeler, kullandıkları odalara, alanlara, kullanım amaçlarına ve çalışanların rahatça girip çıkmalarına uygun olacaktır.

13.2. Saydam kapıların üzeri kolayca görünür şekilde işaretlenmiş olacaktır.

13.3. Her iki yöne açılabilen kapılar saydam malzemeden yapılacak veya karşı tarafın görülmesini sağlayan saydam kısımları bulunacaktır.

13.4. Saydam veya yarı saydam kapıların yüzeyleri çalışanlar için tehlike yaratmayacak ve güvenli malzemeden yapılmış olacak veya kırılmalara karşı korunmuş olacaktır.

13.5. Raylı kapılarda raydan çıkmayı ve istenmeyen şekilde devrilmeyi önleyecek güvenlik sistemi bulunacaktır.

13.6. Yukarı doğru açılan kapılarda istenmeyen şekilde aşağı düşmeyi önleyecek güvenlik sistemi bulunacaktır.

13.7. Kaçış yollarında bulunan kapılar uygun şekilde işaretlenecektir. Bu kapılar yardım almaksızın her zaman ve her durumda içeriden açılabilir özellikte olacaktır.

13.8. Araçların geçtiği geçit ve kapılar yayaların geçişi için güvenli değilse bu mahallerde yayalar için ayrı geçiş kapıları bulunacak ve bu kapılar açıkça işaretlenecek ve önlerinde hiçbir engel bulunmayacaktır.

13.9. Mekanik kapılar işçiler için kaza riski taşımayacak şekilde çalışacaktır. Bu kapılarda kolay fark edilebilir ve ulaşılabilir, acil durdurma cihazları bulunacak ve herhangi bir güç kesilmesinde otomatik olarak açılır olmaması durumunda kapılar el ile de açılabilir olacaktır.

13.10. Herhangi bir yere girişi engellemek için zincir veya benzeri araçlar kullanıldığında, bunlar açıkça görülebilir olacak ve buralara yasaklama veya uyarıyı belirten uygun işaretler konacaktır.

14. Ulaşım yolları

14.1. Çalışma yerlerine güvenli bir şekilde ulaşabilmek ve acil bir durumda hızlı ve güvenli bir şekilde terk edebilmek mümkün olacaktır.

14.2. Merdivenler, yükleme platform ve rampaları da dahil bütün ulaşım yolları, yayalar veya araçlar için kolay, güvenli ve uygun geçişi sağlayacak ve yakınındaki çalışanları tehlikeye atmayacak şekilde hesaplanacak, boyutlandırılacak ve yerleştirilecektir.

14.3. Yayaların kullandığı ve/veya araçlarla malzeme taşımada kullanılan yollar, kullanıcı sayısına ve işyerinde yapılan işin özelliğine uygun boyutlarda olacaktır. Malzeme taşınan yollarda yayalar için yeterli güvenlik mesafesi bırakılacaktır.

14.4. Araç trafiğine açık yollar ile kapılar, yaya geçiş yolları, koridorlar ve merdivenler arasında yeterli mesafe bulunacaktır.

14.5. İşçilerin korunması amacıyla araç yolları ve geçişler açıkça işaretlenecektir.

15. Tehlikeli alanlar

15.1. Yapılan işin özelliği nedeniyle malzeme veya işçilerin düşmesi de dahil risk bulunan tehlikeli alanlara, görevli olmayan kişilerin girmesi uygun araç ve gereçlerle engellenecektir.

15.2. Tehlikeli alanlara girme yetkisi olan kişilerin korunması için uygun önlemler alınacaktır.

15.3. Tehlikeli alanlar açıkça görülebilir şekilde işaretlenecektir.

16. Çalışma yeri boyutları ve hava hacmi - çalışma yerinde hareket serbestliği

16.1. Çalışma yerinin taban alanı, yüksekliği ve hava hacmi, işçilerin rahat çalışmaları, sağlık ve güvenliklerini riske atmadan işlerini yürütmeleri için yeterli olacaktır.

16.2. İşçinin işini yaptığı yerde rahat hareket edebilmesi ve işini güvenli bir şekilde yapabilmesi için yeterli serbest alan bulunacaktır.

17. Dinlenme yerleri

17.1. Yapılan işin özelliği nedeniyle çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli hallerde veya 10 ve daha fazla işçinin çalıştığı işyerlerinde, uygun bir dinlenme yeri sağlanacaktır.

İş aralarında uygun dinlenme imkanı bulunan büro ve benzeri işlerde ayrıca dinlenme yeri aranmaz.

17.2. Dinlenme yerleri yeteri kadar geniş olacak ve buralarda işçiler için yeterli sayıda arkalıklı oturma yerleri ve masalar bulundurulacaktır.

17.3. Dinlenme yerlerinde sigara içmeyenleri sigara dumanından korumak üzere gerekli düzenleme yapılacaktır.

17.4. Çalışma süresince, işin gereği olarak düzenli olarak ve sık ara veriliyorsa ve ayrı bir dinlenme yeri yoksa, çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli olan hallerde, bu aralarda işçilerin dinlenebileceği uygun yerler sağlanacaktır.

Bu yerlerde sigara içmeyenleri sigara dumanından korumak üzere gerekli düzenleme yapılacaktır.

18. Açık alandaki çalışmalar

18.1. İşyerindeki açık çalışma yerleri, yollar ve işçilerin kullandığı diğer açık alanlar, yaya ve araç trafiğinin güvenli bir şekilde yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenecektir.

18.2. Açık çalışma alanları gün ışığının yeterli olmadığı hallerde uygun şekilde aydınlatılacaktır.

18.3. Açık alanda yapılan çalışmalarda aşağıdaki düzenlemeler yapılacaktır;

- a) İşçiler, olumsuz hava koşullarından ve gerekli hallerde cisim düşmelerine karşı korunacaktır.
- b) İşçiler, zararlı düzeyde gürültüden ve gaz, buhar, toz gibi zararlı dış etkilere karşı korunacaktır.
- c) İşçiler, herhangi bir tehlike durumunda işyerini hemen terk edebilecek veya kısa sürede yardım alabileceklerdir.

d) İşçilerin kaymaları veya düşmeleri önlenmelidir.

19. Gebe ve emzikli kadınlar

Gebe ve emzikli kadınların uzanarak dinlenebilecekleri uygun koşullar sağlanacaktır.

20. Engelli İşçiler

Engelli işçilerin çalıştığı işyerlerinde bu işçilerin durumları dikkate alınarak gerekli düzenleme yapılacaktır.

Bu düzenleme özellikle engelli işçilerin doğrudan çalıştığı yerlerde ve kullandıkları kapılar, geçiş yerleri, merdivenler, duşlar, lavabolar ve tuvaletlerde yapılacaktır.

BÖLÜM B

KIYILARDAKİ TESİSLERDE UYGULANACAK ASGARİ ÖZEL HÜKÜMLER

1. Yangından korunma

1.1. Sağlık ve güvenlik dokümanında belirlenmiş olan kaynaklardan yangın başlaması ve yayılmasına karşı işyerlerinin planlanması, kurulması, donatılması, işletmeye alınması, işletilmesi ve bakımında gerekli tedbirler alınacaktır. Yangınla hızlı ve etkili mücadele için gerekli önlemler alınacaktır.

1.2. İşyerleri, uygun yangın söndürme ekipmanları ve gereken hallerde yangın dedektörleri ve alarm sistemleri ile donatılacaktır.

1.3. Otomatik olmayan yangın söndürme ekipmanları, kolay ulaşılabilir ve kullanılabilir olacak ve gerektiğinde zarar görme ihtimaline karşı korunacaktır.

1.4. Bu Yönetmeliğin 5, 6, 7 ve 8 inci maddelerinde belirtilen hükümler gereğince, yangından korunma, yangın başlangıcını ve yayılmasını tespit ve yangınla mücadele konusunda alınacak önlemlerle ilgili detayları içeren yangından korunma planı çalışılan yerlerde bulundurulacaktır.

1.5. Yangınla mücadele ekipmanları, 23/12/2003 tarihli ve 25325 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliği hükümlerine uygun şekilde işaretlenecektir.

Bu işaretler uygun yerlere konulacak ve kalıcı olacaktır.

2. Acil durumlarda uzaktan kumanda

Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülen iş ekipmanlarının, herhangi bir acil durumda, uygun bir yerden, uzaktan kumanda edilebilmesi mümkün olacaktır.

Bu tür ekipmanlar, sondaj kuyularını, tesis ve boru hatlarını izole edecek ve kapatacak sisteme sahip olacaktır.

3. Genel ve acil durum haberleşme sistemi

3.1. Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, işçi bulunan her işyerinde;

a) İşyerinin insan bulunan bütün bölümlerine alarm işaretini iletebilecek kapasiteye sahip sesli veya ışıklı sistem,

b) İşyerinin çoğu zaman işçi bulunan bütün kısımlarından açıkça işitilebilecek kapasiteye sahip sesli sistem,

bulunacaktır.

3.2. Alarm kumandaları uygun yerlerde bulunacaktır.

3.3. Normal olarak insanların bulunmadığı yerlerde, işçilerin kullanabilecekleri uygun haberleşme sistemi bulunacaktır.

4. Güvenli toplanma yerleri ve isim listesi

Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, güvenli toplanma yerleri belirlenecek, buralarda çalışanların isim listesi bulunacak ve toplanma yerlerinde yapılması gereken işler belirlenecektir.

5. Tahliye ve kaçış

5.1. İşçiler herhangi bir acil durumda nasıl davranmaları gerektiği konusunda eğitileceklerdir.

5.2. Kurtarma ekipmanları, kolayca ulaşılabilecek uygun yerlerde kullanıma hazır durumda bulundurulacaktır.

5.3. Kaçışın zor olduğu, zaman aldığı ve solunduğunda sağlığa zararlı havanın olduğu veya oluşabileceği yerlerde, işyerinde kullanıma hazır, temiz hava sağlayan taşınabilir solunum cihazları bulundurulacaktır.

6. Güvenlik tatbikatları

İşyerlerinde güvenlik tatbikatları yapılacak ve düzenli aralıklarla tekrar edilecektir.

Bu tatbikatların amacı, sağlık ve güvenlik dokümanında belirlenen kriterler doğrultusunda, acil durum ekipmanının kullanılması veya işletilmesi de dahil acil durumlarda özel görevi bulunan işçilerin eğitim ve becerilerinin kontrol edilmesidir.

Görevli işçilere, uygun yerlerde, bu ekipmanların doğru bir şekilde kullanılması veya işletilmesi hususunda da tatbikat yapılacaktır.

7. Sıhhi tesisler

7.1. Soyunma yerleri, elbise dolapları

7.1.1. Çalışmaları sırasında özel iş elbiseleri giymek zorunda olan işçiler için uygun soyunma yerleri sağlanacaktır.

Soyunma yerleri kolaylıkla ulaşılabilecek yerlerde ve yeterli büyüklükte olacak ve buralarda oturma yerleri bulunacaktır.

7.1.2. Soyunma odaları yeterince geniş olacak ve burada her işçi için çalışma saatleri içinde elbiselerini koyabilecekleri kilitli dolaplar bulunacaktır. Nemli, tozlu, kirli ve benzeri işlerde veya tehlikeli maddelerle çalışılan yerlerde, iş elbiseleri ile harici elbiselerin ayrı yerlerde saklanabilmesi için, elbise dolapları yan yana iki bölmeli olacak veya iki ayrı elbise dolabı verilecektir.

Islak iş elbiselerinin kurutulabilmesi için gerekli imkanlar sağlanacaktır.

7.1.3. Kadınlar ve erkekler için ayrı soyunma yerleri olacaktır.

7.1.4. Soyunma yeri gerekmeyen işyerlerinde işçilerin elbiselerini koyabilecekleri uygun bir yer sağlanacaktır.

7.2. Duşlar ve lavabolar

7.2.1. Yapılan işin veya sağlıkla ilgili nedenlerin gerektirmesi halinde işçiler için uygun duş tesisleri yapılacaktır. Duşlar kadın ve erkek işçiler için ayrı ayrı olacaktır.

7.2.2. Duşlar işçilerin rahatça yıkanabilecekleri genişlikte ve uygun hijyenik koşullarda olacaktır.

Duşlarda sıcak ve soğuk akar su bulunacaktır.

7.2.3. Duş tesisi gerektirmeyen işlerde, çalışma yerlerinin ve soyunma odalarının yakınında, gerekiyorsa akar sıcak suyu da bulunan lavabolar bulunacaktır.

Lavabolar erkek ve kadın işçiler için ayrı ayrı olacaktır.

7.2.4. Duş veya lavaboların soyunma yerlerinden ayrı yerlerde bulunması durumunda, duş ve lavabolar ile soyunma yerleri arasında kolay bağlantı sağlanacaktır.

7.3. Tuvalet ve lavabolar

Çalışma yerlerine, dinlenme odalarına, soyunma yerlerine, duş ve yıkanma yerlerine yakın yerlerde yeterli sayıda tuvalet ve lavabo bulunacaktır.

Tuvalet ve lavabolar erkek ve kadın işçiler için ayrı ayrı olacaktır.

8. İlk yardım odaları ve ekipmanları

8.1. İlk yardım ekipmanı yapılan işin özelliğine uygun olacaktır.

Bir veya daha fazla ilk yardım odası bulunacaktır.

Bu odalarda, kaza halinde yapılacak işleri belirten ilk yardım talimatı kolay görülebilecek şekilde asılacaktır.

8.2. İlk yardım odaları yeterli ilk yardım malzeme ve ekipmanı ile teçhiz edilecek ve sedyeleri kolay erişilebilir yerlerde bulundurulacaktır.

Buralar Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenecektir.

8.3. Ayrıca, çalışma koşullarının gerektirdiği her yerde ilkyardım ekipmanı bulundurulacaktır.

Bu ekipman uygun şekilde işaretlenecek ve kolay erişilebilir yerlerde bulundurulacaktır.

8.4. Mevcut ilk yardım ekipmanının kullanımı için yeterli sayıda işçi eğitilecektir.

9. Ulaşım yolları

Motorlu taşıtların çalışma sahalarına girmesi durumunda, trafik kurallarına uygun gerekli düzenleme yapılacaktır.

BÖLÜM C

DENİZLERDEKİ TESİSLERDE UYGULANACAK ASGARİ ÖZEL HÜKÜMLER

1. Genel hususlar

1.1. Bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (b) bendi hükmü saklı kalmak kaydı ile bu bölüm kapsamına giren işyerinden sorumlu olan işveren, hem olağan hem de olağanüstü durumlarda işçilerin sağlık ve güvenliğini korumak üzere alınması gerekli ilgili tüm önlemlerin sağlık ve güvenlik dokümanında yer almasını sağlayacaktır.

Bu amaçla, sağlık ve güvenlik dokümanında aşağıdaki hususlar yer alacaktır;

a) İşçilerin sağlık ve güvenliği için ciddi sonuçlar doğuracak kazalara neden olabilecek, birbirleriyle bağlantılı olarak yürütülen işler de dahil, işyeri ile ilgili özel tehlike kaynaklarını belirleyecektir.

b) Yukarıda belirtilen özel tehlike kaynakları ile ilgili riskleri değerlendirecektir.

c) Yukarıda (a)'da belirtilen kazaların önlenmesi, yayılmasının sınırlandırılması ve acil durumlarda işyerinin tahliyesinin uygun ve kontrollü bir şekilde yapılması için alınmış olan önlemler belirtilecektir.

d) Yönetim sisteminin, hem olağan hem de olağanüstü durumlarda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği ile bu Yönetmelik hükümlerine uygun yapılandırıldığı gösterilecektir.

1.2. İşveren, bu Yönetmelik kapsamında yapılacak işlerin her aşamasının planlanması ve uygulanmasında, sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilen prosedür ve düzenlemelere uyacaktır.

1.3. Birden fazla işverenin farklı çalışma yerlerinden sorumlu olması halinde, sağlık ve güvenlik dokümanının hazırlanmasında ve gerekli iş sağlığı ve güvenliğini sağlayacak önlemlerin alınmasında işverenler işbirliği yapacaklardır.

2. Yangından korunma

2.1. Yangından korunma, yangının algılanması ve yangınla ve yangının yayılması ile mücadele konusunda, sağlık ve güvenlik dokümanında belirtildiği şekilde gerekli önlemler alınacaktır.

Mümkün olduğu durumlarda, riskli alanlar yangın duvarları ile ayrılacaktır.

2.2. Sağlık ve güvenlik dokümanında riskli olarak belirlenen tüm yerler, uygun yangın algılama ve yangından korunma, yangınla mücadele ve alarm sistemleri ile donatılacaktır.

Bu sistemler en az aşağıdakileri kapsayacaktır;

- Yangın algılama sistemleri,
- Yangın alarmları,
- Yangın için ana su borusu,
- Yangın vanaları ve hortumları,
- Basınçlı su sistemleri ve göstergeleri,
- Otomatik sprink sistemleri,
- Gazlı söndürme sistemleri,
- Köpük sistemleri,
- Taşınabilir yangın söndürücüler,
- İtfaiyeci ekipmanları.

2.3. Otomatik olmayan yangın söndürme ekipmanları, kolay ulaşılabilir ve kullanılabilir olacak ve gerektiğinde zarar görme ihtimaline karşı korunacaktır.

2.4. Yangının algılanması, yangınla ve yangının yayılması ile mücadele konusunda alınacak önlemlerle ilgili detayları içeren yangından korunma planı işyerinde bulundurulacaktır.

2.5. Acil durum sistemleri ayrılmış olacak veya acil durumlarda işlevlerini yerine getirebilmesini sağlamak üzere kazalara karşı korunmuş olacaktır.

Gerektiğinde bu sistemler yedekli olacaktır.

2.6. Yangınla mücadele ekipmanları, Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliği hükümlerine uygun şekilde işaretlenecektir.

Bu işaretler uygun yerlere konulacak ve kalıcı olacaktır.

3. Acil durumlarda uzaktan kumanda

3.1. Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, acil durumlar için uzaktan kumanda sistemi kurulacaktır.

Bu sistem, acil durumlarda kullanılmak üzere, uygun yerlerde bulunan kumanda yerlerinde ve gerekiyorsa toplanma yerleri ile tahliye istasyonlarında da bulunacaktır.

3.2. Uzaktan kumanda ekipmanı, en az, havalandırma sistemlerine, tutuşmaya neden olabilecek ekipmanın acil olarak kapatma sistemine, parlayıcı sıvı ve gaz çıkışını önleyecek sisteme, yangından korunma sistemlerine ve sondaj kuyusu kontrol sistemine, uzaktan kumanda edebilecek kapasiteye sahip olacaktır.

4. Genel ve acil durum haberleşme sistemi

4.1. Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, işçi bulunan her işyerinde;

a) işyerinin insan bulunan bütün bölümlerine alarm işaretini iletebilecek kapasiteye sahip sesli veya ışıklı sistem,

b) işyerinin çoğu zaman işçi bulunan bütün kısımlarından açıkça işitilebilecek kapasiteye sahip sesli sistem,

c) kıyı ve kurtarma servisleri ile sürekli haberleşmeyi sağlayacak sistem, bulunacaktır.

4.2. Bu sistemler acil durumlarda işlevlerini sürdürebilecek kapasiteye sahip olacaktır.

Sesli uyarı sistemi, güvenilir olmayan enerji kaynağından beslenmeyen haberleşme sistemleri ile desteklenecektir.

4.3. Alarm kumandaları uygun yerlerde bulunacaktır.

4.4. Normal olarak insanların bulunmadığı yerlerde, işçilerin kullanabilecekleri uygun haberleşme sistemi bulunacaktır.

5. Güvenli toplanma yerleri ve isim listesi

5.1. Tahliye ve güvenli toplanma yerlerini, ısıdan, dumandan ve mümkün olduğu kadar patlama etkilerinden korumak için uygun önlemler alınacak, tahliye ve güvenli toplanma yerlerine ulaşan ve buralardan çıkışı sağlayan kaçış yolları kullanılabilir durumda olacaktır.

Alınan bu önlemler, güvenli tahliye, kaçış ve kurtarmanın organize edilmesi ve yürütülmesi için geçecek sürede işçilerin güvenliğini sağlayacak şekilde olacaktır.

5.2. Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, güvenli tahliye veya toplanma yerinde, bu ekin (C) Bölümünün 3 üncü maddesinde belirtilen ekipmanlara uzaktan kumanda edebilecek sistemler ile kıyı ve acil servislerle haberleşmeyi sağlayacak donanım bulunacaktır.

5.3. Güvenli toplanma ve tahliye yerleri, çalışma yerlerinden ve diğer tesislerden kolay ulaşılabilir yerlerde olacaktır.

5.4. Her bir güvenli toplanma yerinde, toplanacak işçilerin isim listesi buralarda asılı bulunacak ve bu listeler güncelleştirilmiş olacaktır.

5.5. Acil durumlarda özel görevi bulunan işçilerin listesi işyerinin uygun yerlerinde asılı bulunacaktır.

Bu işçilerin isimleri, bu ekin (A) Bölümünün (2.6) maddesinde belirtilen yazılı talimatlarda yer alacaktır.

6. Tahliye ve kaçış

6.1. İşçiler herhangi bir acil durumda nasıl davranmaları gerektiği konusunda eğitileceklerdir.

Genel acil durum eğitimine ek olarak, işçilere sağlık ve güvenlik dokümanında belirlenen işyerinin özelliğine uygun eğitim verilecektir.

6.2. Sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilen kriterler göz önünde bulundurularak, işçilere hayatta kalma teknikleri ile ilgili uygun eğitim verilecektir.

6.3. Her iş yerinde acil durumlar için uygun ve yeterli tahliye araçları ile denize doğru kaçış imkanları bulunacaktır.

6.4. İşyerinin tahliyesi ve deniz kurtarma koşulları için acil durum planı hazırlanacaktır.

Sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilenlere bağlı olarak hazırlanan plan, yedek deniz araçları ve helikopterler ile bunların yüklenme süreleri ve kapasiteleri ile ilgili kriterleri de içerecektir.

Her bir yükleme için gerekli olan süre sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilecektir.

Yedek deniz araçları, tahliye ve kurtarma gereklerini karşılayacak şekilde düzenlenecek ve donatılacaktır.

6.5. Cankurtaran sandalı, botu, simidi ve yeleği ile ilgili asgari gerekler;

- Yeterli bir süre hayatta kalmayı sağlayacak uygunlukta ve donanımda olacaktır.

- Bütün işçilere yetecek sayıda olacaktır.
- Türü işyerine uygun özellikte olacaktır.
- İşlevleri ve kullanılacakları koşullar dikkate alınarak uygun malzemeden yapılmış olacak ve kullanım için hazır bulundurulacaktır.

- Kullanıldıklarında dikkat çekici renklerde olacak ve kurtarma ekibinin dikkatini çekmekte kullanılacak araçlarla donatılacaktır.

6.6. Acil kullanım için yeterli can kurtarma araç ve gereci hazır bulundurulacaktır.

7. Güvenlik tatbikatları

İşyerlerinde güvenlik tatbikatları yapılacak ve düzenli aralıklarla tekrar edilecektir;

- Sağlık ve güvenlik dokümanında belirlenen kriterler doğrultusunda, acil durum ekipmanının kullanılması veya işletilmesi görevi de dahil acil durumlarda özel görevi bulunan bütün işçiler eğitilecek ve bu görevlerini yerine getirme becerileri kontrol edilecektir.

Görevli işçilere, bu ekipmanların doğru bir şekilde kullanılması veya işletilmesi hususunda da tatbikat yaptırılacaktır.

- Tatbikatta kullanılan bütün acil durum ekipmanı test edilecek, temizlenecek ve yeniden dolumu yapılacak veya yenilenecek ve kullanılan bütün taşınabilir ekipman muhafaza edildikleri yerlerine geri konacaktır.

- Cankurtaran teknelerinin operasyon için hazır olduğu teyit edilecektir.

8. Sıhhi tesisler

8.1. Soyunma yerleri, elbise dolapları

8.1.1. Çalışmaları sırasında özel iş elbiseleri giymek zorunda olan işçiler için uygun soyunma yerleri sağlanacaktır.

Soyunma yerleri kolaylıkla ulaşılabilecek yerlerde ve yeterli büyüklükte olacak ve buralarda oturma yerleri bulunacaktır.

8.1.2. Soyunma odaları yeterince geniş olacak ve burada her işçi için çalışma saatleri içinde elbiselerini koyabilecekleri kilitli dolaplar bulunacaktır.

Nemli, tozlu, kirli ve benzeri işlerde veya tehlikeli maddelerle çalışılan yerlerde, iş elbiseleri ile harici elbiselerin ayrı yerlerde saklanabilmesi için, elbise dolapları yan yana iki bölmeli olacak veya iki ayrı elbise dolabı verilecektir.

Islak iş elbiselerinin kurutulabilmesi için gerekli imkanlar sağlanacaktır.

8.1.3. Kadınlar ve erkekler için ayrı soyunma yerleri olacaktır.

8.1.4. Soyunma yeri gerekmeyen işyerlerinde işçilerin elbiselerini koyabilecekleri uygun bir yer sağlanacaktır.

8.2. Duşlar

İşçilere ait sosyal tesislerde sağlanan imkanlara ilave olarak, gerektiğinde çalışma yerlerinin yakınında uygun duş tesisleri yapılacaktır.

8.3. Tuvalet ve lavabolar

İşçilere ait sosyal tesislerde sağlanan imkanlara ilave olarak, gerektiğinde çalışma yerlerinin yakınında uygun tuvalet ve lavabolar yapılacaktır.

Tuvaletler kadın ve erkek işçiler için ayrı ayrı olacaktır.

9. İlk yardım odaları ve ekipmanları

9.1. İşyerinde yapılan işin özelliğine ve işyerinin büyüklüğüne göre, bir veya daha fazla ilk yardım odası bulunacaktır.

9.2. İlk yardım odalarında, ilk yardım hizmetinin verilebilmesi ve gerektiğinde işyeri hekiminin talimatı doğrultusunda tedavi yapılabilmesi için yeterli sayıda uzman işçi ile uygun ekipman, malzeme ve ilaç bulundurulacaktır.

Buralar Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenecektir.

9.3. Ayrıca, çalışma koşullarının gerektirdiği her yerde ilkyardım ekipmanı bulundurulacaktır.

Bu ekipman uygun şekilde işaretlenecek ve kolay erişilebilir yerlerde bulundurulacaktır.

10. Barınma

10.1. Yapılan işin doğası, büyüklüğü ve süresi gerektiriyorsa, işveren işçilere uygun barınma olanakları sağlayacaktır.

Bu barınaklar aşağıdaki özelliklere sahip olacaktır.

- Sağlık ve güvenlik dokümanında belirtildiği şekilde, patlamaların etkisine, duman ve gaz sızmalarına ve yangın çıkmasına ve yangının yayılmasına karşı uygun şekilde korunmuş olacaktır.

- Uygun havalandırma, ısıtma ve aydınlatma sistemleri ile donatılmış olacaktır.
- Her katta, kaçış yollarına açılan birbirinden bağımsız en az iki çıkış yeri bulunacaktır.
- Diğer alanlardan gelebilecek, sağlığa zararlı gürültü, koku ve dumana ve sert hava koşullarına karşı korunmalı olacaktır.

- Tehlikeli alanlardan uzakta ve çalışma yerlerinden ayrı olacaktır.

10.2. Bu barınaklarda, işyerinde kalacak işçilere yetecek sayıda yatak veya ranza bulundurulacaktır.

Yatmak için ayrılan bütün odalar, işçilerin giysilerini koyabilecekleri büyüklükte yeterli alana sahip olacaktır.

Kadınlar ve erkekler için yatakhaneler ayrı ayrı olacaktır.

10.3. Bu barınma yerlerinde sıcak ve soğuk akar su bulunan yeterli sayıda duş ve yıkanma yerleri bulunacaktır.

Duşlar, kadın ve erkekler için ayrı ayrı olacaktır.

Duşlar, işçilerin rahatça yıkanabileceği genişlikte ve uygun hijyenik koşullarda olacaktır.

10.4. Barınaklarda yeterli sayıda tuvalet ve lavabo bulunacaktır.

Tuvalet ve lavabolar, kadın ve erkekler için ayrı ayrı olacaktır.

10.5. Barınakların ve buralardaki tüm malzemelerin her zaman uygun hijyenik şartlarda olması sağlanacaktır.

11. Helikopter operasyonları

11.1. İşyerlerinde helikopter pisti, en büyük helikopterin en zor şartlarda kolayca inip kalkabileceği ve görevini yerine getirebileceği büyüklükte olacak ve helikopter operasyonlarının kolay yapılmasına olanak sağlayacak şekilde yerleştirilecektir.

Helikopter pisti planlanan hizmetlere uygun yapıda tasarlanacak ve inşa edilecektir.

11.2. Helikopterlerin müdahalesini gerektirecek herhangi bir kazada kullanımına ihtiyaç duyulacak malzemeler, helikopterin konacağı alanın yakınlarında depolanacaktır.

11.3. İşçilerin ikamet ettikleri işyerlerinde, helikopter hareketleri esnasında yeterli sayıda, amaca uygun eğitilmiş acil müdahale personeli helikopter pistinde hazır bulunacaktır.

12. İşyerlerinin denizlerde konuşlandırılması - güvenlik ve sağlamlık

12.1. Sondajla maden çıkartma işletmelerinin açık denizde konuşlandırılması esnasında, işçilerin sağlık ve güvenliklerini korumak için gerekli olan bütün önlemler alınacaktır.

12.2. İşyerlerinin açık denizde konuşlandırılması ile ilgili çalışmalar, güvenliği ve sağlamlığı sürekli kılacak şekilde yapılacaktır.

12.3. İşyerlerinin açık denizde konuşlandırılması çalışmaları sırasında kullanılan ekipman ve çalışma yöntemleri, hem normal hem de kritik koşullar göz önünde bulundurularak, sondajla maden çıkartma işletmelerinde çalışacak işçilerin maruz kalacakları riskleri azaltacak şekilde olacaktır.

5.10 Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (Lpg) Piyasası Eğitim Yönetmeliği

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan

Resmi Gazete Tarihi : 25/03/2006

Resmi Gazete Sayısı : 26119

BİRİNCİ BÖLÜM : Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı; sıvılaştırılmış petrol gazlarının yurtiçi ve yurt dışından temini, dağıtımı, taşınması, depolanması, dolumu, bayiliği ile LPG tüpü imalatı, LPG tüpü muayenesi, tamiri ve bakımı ile LPG tesisatı projelendirme ve imalat faaliyetlerinde yer alan personelin eğitimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 - (1) Bu Yönetmelik sıvılaştırılmış petrol gazları (LPG) piyasasında görev yapacak sorumlu müdürler, tanker şoförleri, dolum personeli, tüp dolum personeli, tüp dağıtım araçlarının şoförleri ve tüp dağıtım personeli, tanker dolum personeli, test ve muayene elemanları ve otogaz LPG dolum personeli, pompacılar ile tesisat, projelendirme ve imalatında görev alan diğer personeli kapsar.

Dayanak

Madde 3 - (1) Bu yönetmelik 2/3/2005 tarihli ve 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve 20/2/2001 tarihli ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu hükümlerine dayanılarak, hazırlanmıştır.

Tanımlar ve Kısaltmalar

Madde 4 - (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Başkan: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanını,
- b) Dağıtım: LPG'nin, tüplü ve otogaz olarak kullanıcılara ve bayilere, dökme olarak kullanıcılara satış ve ikmal faaliyetlerinin bütünü,
- c) Dolum tesisi: Dağıtıcının tescilli markası ve amblemini ve teknik düzenlemelere uygun tüplere veya sözleşme ile diğer bir dağıtıcının tescilli markası ve amblemini taşıyan ve teknik düzenlemelere uygun tüplere, otogaz ve dökme LPG'nin taşıma araçlarına doldurulduğu, boşaltıldığı, depolandığı ve teknik düzenlemelere göre kurulan ve çalışan bir dağıtıcıya ait tesisi,
- ç) İlgili mevzuat: Sıvılaştırılmış Petrol Gazları piyasasına ilişkin 5307 sayılı Kanun ve bu Kanuna göre Kurumca çıkartılacak yönetmelik, lisans, tebliğ, genelge ve Kurul kararlarını,
- d) Kanun: 2/3/2005 tarihli ve 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu,
- e) Kurul: Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunu,
- f) Kurum: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunu,
- g) LPG tüpü imalatı: LPG tüpünün teknik düzenlemelere, standartlara ve ilgili mevzuata uygun olarak imalatını,
- ğ) LPG tüpü muayene, test, tamir ve bakım faaliyetleri: LPG tüpünün teknik düzenlemelere, standartlara ve ilgili mevzuata uygun olarak muayene, test, tamir ve bakım faaliyetlerini,
- h) LPG yetkili personel: LPG piyasasında görev yapacak tanker şoförleri, dolum personeli, tüp dolum personeli, tüp dağıtım araçlarının şoförleri ve tüp dağıtım personeli, tanker dolum personeli, test ve muayene elemanları ve otogaz LPG dolum personeli, pompacılar ile tesisat, projelendirme ve imalatında görev alan diğer personeli,
- ı) Otogaz İstasyonu: Dağıtıcı veya bunlarla tek elden satış sözleşmesi yapmış bayilerce ilgili mevzuata uygun (teknik, kalite ve güvenlik) olarak kurulup, dağıtıcının tescilli markası ve amblemi altında faaliyette bulunan ve esas itibarıyla motorlu araçların otogaz LPG, madeni yağ, temizlik ve ihtiyarî olarak bakım ile kullanıcıların, tüplü LPG hariç, diğer asgarî ihtiyaçlarını karşılayacak imkânları sunan akaryakıt istasyonu içinde veya müstakil olarak hizmet veren tesisleri,
- i) Piyasa faaliyeti: LPG'nin ithali, ihracı, depolanması, taşınması, dağıtımı ve bayiliğini,
- j) Sıvılaştırılmış petrol gazları (LPG): Petrol ve doğal gazdan elde edilerek basınç altında sıvılaştırılan propan, butan ve izomerleri gibi hidrokarbonlar veya bunların karışımını,
- k) Sorumlu Müdür: Nitelik, yetki ve sorumlulukları Kurum tarafından çıkarılan "Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Sorumlu Müdür Yönetmeliği"nde belirlenen personeli,
- l) Teknik düzenleme: LPG'nin niteliği ile LPG faaliyetlerinde kullanılan mekân, aksam ve hareketlerin tanımlanmasında TSE standartları ve ilgili mevzuatla getirilen düzenlemeleri,
- m) TMMOB: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM : Hedef ve İlkeler

Hedefler

Madde 5 - (1) Sıvılaştırılmış petrol gazları piyasasında görev alacak personele, hizmete yönelik olarak verilecek eğitimlerle piyasadaki teknolojik gelişmelerin takibi, hizmet kalitesinin artırılması, mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması, çevreye verilebilecek zararın ve ekonomik kayıpların önlenmesi, can ve mal güvenliğinin sağlanması hedeflenmektedir.

İlkeler

Madde 6 - (1) Eğitimin istenen amaca ulaşması için aşağıdaki ilkeler uygulanır:

- a) Eğitimin sürekli olması,
- b) Eğitimin, piyasa ihtiyaçları dikkate alınarak, düzenlenecek plan ve programlara dayandırılması,
- c) Eğitimden yararlanmada öncelikler esas alınarak personele fırsat eşitliği sağlanması,
- ç) Eğitim programlarının sürekli değerlendirilmesi ve geliştirilmesi,
- d) Eğitim faaliyetlerinin yapılacağı yerlerin eğitimin gereklerine göre düzenlenmesi ve eğitim şartlarına göre donatılması,

e) Eğitime tabi tutulan personelin eğitimde kazandırılan niteliklere uygun görevlerde istihdam edilmesi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : Eğitime İlişkin Hususlar

Eğitimli personel çalıştırma zorunluluğu

Madde 7 - (1) LPG Piyasasında görev yapacak; sorumlu müdürler, tanker şoförleri, dolum personeli, tüp dolum personeli, tüp dağıtım araçlarının şoförleri ve tüp dağıtım personeli, tanker dolum personeli, test ve muayene elemanları ve otogaz LPG dolum personeli, pompacılar ile tesisat, projelendirme ve imalatında görev alacak diğer personelin TMMOB'a bağlı ilgili meslek odaları tarafından düzenlenecek eğitim programlarına katılarak sorumlu müdürlerin "Sorumlu Müdür Belgesi", diğer personelin de "LPG Yetkili Personel" belgesi almaları zorunludur.

(2) Belgesi olmayan personel çalıştırılmaz.

Belge yenileme ve vize

Madde 8 - (1) "Sorumlu Müdür Belgesi"nin geçerlilik süresi beş yıldır. Sorumlu Müdür Belgesi sahipleri, süre sonunda belgelerini yenileyebilmek için ilgili meslek odasının düzenleyeceği eğitime tekrar katılmak zorundadır.

(2) Ayrıca, söz konusu belge TMMOB'a bağlı ilgili meslek odasına her yıl vize ettirilir.

Sorumlu müdür eğitim konuları

Madde 9 - (1) Sorumlu müdürler için eğitim programı asgari olarak;

- a) LPG Piyasası ile ilgili hukuki düzenlemelerin genel esaslarını,
  - b) LPG Piyasası ile ilgili teknik düzenlemeleri ve uygulamalarını,
  - c) İş sağlığı ve iş güvenliği mevzuatını,
  - ç) Her türlü emniyet tedbirleri ve uygulamalarını,
  - d) Yangınla mücadele ve ilk yardım konularını,
  - e) Çalışan personelin eğitimine yönelik planlama ve uygulamalarını,
  - f) Personel yönetimini,
  - g) İnsan ve çevre sağlığı ile ilgili konuları,
- kapsar.

LPG yetkili personel eğitim konuları

Madde 10 - (1) Bu Yönetmeliğe göre yapılacak eğitimde yer alacak konular, personelin hizmet ve çalışma alanına göre, gerçek ihtiyaçlar doğrultusunda ve muhtemel sorunların çözümüne yönelik olarak belirlenir. Bu kapsamda, eğitim programı 14 üncü maddede sayılan personel için asgari olarak;

- a) İşçi sağlığı ve iş güvenliğini,
  - b) Emniyet tedbirlerini,
  - c) Yangınla mücadeleyi,
  - ç) İlk yardımı,
  - d) Meslek alanlarına ilişkin pratik eğitimi,
  - e) Teknik düzenlemelere yönelik eğitimleri,
  - f) İnsan ve çevre sağlığı ile ilgili konuları,
- kapsar.

Uygulama

Madde 11 - (1) Eğitim, yılda iki defadan az olmamak üzere, uzmanlığı TMMOB tarafından kabul edilen kişilerce verilir ve eğitim konularının güncelliği ilgili meslek odası tarafından sağlanır.

(2) TMMOB, sorumlu müdür ve LPG yetkili personel eğitimi başvuru şeklini, eğitim ve sınav koşullarını, eğitim süresi ve programını, "Sorumlu Müdür-LPG Yetkili Personel Eğitimi" ile "Sorumlu Müdür-LPG Yetkili Personel Belgesi" ücretlerini her yıl Ocak ayında belirler ve ilgili odalarının yayınları ile duyurulmasını sağlar.

(3) Eğitimlere katılarak belge almaya hak kazananlara ait bilgiler eğitimi veren ilgili meslek odasında saklanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM : Son Hükümler

Yürürlük

Madde 12 - (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 13 - (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanı yürütür.

5. 11 Titreşim Yönetmeliği

23 Aralık 2003 Tarihli Resmi Gazete

Sayı: 25325

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, işçilerin mekanik titreşime maruz kalmaları sonucu ortaya çıkabilecek sağlık ve güvenlik risklerinden korunmalarını sağlamak için alınması gerekli önlemleri belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren ve mekanik titreşime maruz kalma riski bulunan tüm işyerlerinde uygulanır.

Bu Yönetmelikte belirtilen daha sıkı ve özel önlemler saklı kalmak kaydı ile, titreşime maruz kalma riski bulunan tüm işyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri de uygulanır.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine göre düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

- El – kol titreşimi: İnsanda el–kol sistemine aktarıldığında, işçilerin sağlık ve güvenliği için risk oluşturan ve özellikle de, damar, kemik, eklem, sinir ve kas bozukluklarına yol açan mekanik titreşimi,
  - Bütün vücut titreşimi: Vücudun tümüne aktarıldığında, işçilerin sağlık ve güvenliği için risk oluşturan, özellikle de, bel bölgesinde rahatsızlık ve omurgada travmaya yol açan mekanik titreşimi,
  - Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İşverenlerin Yükümlülükleri

Maruziyet Sınır Değerleri ve Maruziyet Etkin Değerleri

Madde 5 — Maruziyet sınır değerleri ve maruziyet etkin değerleri:

a) El – kol titreşimi için;

- 1) Sekiz saatlik çalışma süresi için günlük maruziyet sınır değeri 5 m/s²,
- 2) Sekiz saatlik çalışma süresi için günlük maruziyet etkin değeri 2,5 m/s².

İşçinin el–kol titreşimine maruziyeti, bu Yönetmelik Ek’inin A Bölümünün 1 inci maddesi hükümlerine göre değerlendirecek veya ölçülecektir.

b) Bütün vücut titreşimi için;

- 1) Sekiz saatlik çalışma süresi için günlük maruziyet sınır değeri 1,15 m/s²,
- 2) Sekiz saatlik çalışma süresi için günlük maruziyet etkin değeri 0,5 m/s² olacaktır.

İşçinin bütün vücut titreşimine maruziyeti bu Yönetmeliğin Ek’inin B bölümünün 1 inci maddesinin hükümlerine göre değerlendirilecek veya ölçülecektir.

Risk Belirlenmesi ve Değerlendirmesi

Madde 6 — İşyerlerinde mekanik titreşime maruziyetten kaynaklanan risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak aşağıda belirtilen hususlara uyulacaktır:

a) İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinin (c) bendi ve 9 uncu maddesinin (a) bendinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirirken, işçilerin maruz kaldığı mekanik titreşim düzeyini değerlendirecek ve gerekiyorsa ölçecektir. Ölçüm, bu Yönetmeliğin Ek’indeki A ve B Bölümlerinin 2 nci maddelerine uygun olarak yapılacaktır.

b) Mekanik titreşime maruziyet düzeyi; kullanılan ekipmanla yapılan çalışmalardan elde edilen gözlemler ile ekipmanın üreticisinden elde edilecek bilgi de dahil olmak üzere, ekipmanda veya ekipmanın kullanıldığı özel koşullarda oluşacak titreşimin büyüklüğü hakkındaki bilgiler dikkate alınarak değerlendirilecektir.

Yukarıdaki değerlendirme özel aygıt ve uygun yöntem kullanılarak yapılacak ölçüm yerine geçmez.

c) Yukarıda (a) bendinde belirtilen değerlendirme ve ölçümler, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 7 nci maddesinde belirtilen yetkili uzman kişi veya kuruluşlarca planlanıp yapılacak ve uygun aralıklarla tekrarlanacaktır. Mekanik titreşime maruziyet düzeyi hakkındaki değerlendirme ve/veya ölçümlerden elde edilen veriler daha sonra tekrar kullanılmak üzere uygun biçimde saklanacaktır.

d) İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinin (c) bendine göre yapılacak risk değerlendirmesinde özellikle aşağıdaki hususları dikkate alacaktır:

1) Aralıklı titreşim veya tekrarlanan şoklara maruziyet de dahil maruziyetin türü, düzeyi ve süresi,
2) Bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinde belirtilen maruziyet sınır değerleri ve maruziyet etkin değerleri,

3) Riske duyarlı işçilerin sağlık ve güvenliğine olan etkiler,

4) Mekanik titreşim ile işyeri veya başka bir iş ekipmanı arasındaki etkileşimden kaynaklanan ve işçinin güvenliğine tesir eden dolaylı etkileri,

5) İş ekipmanı üreticilerinin mevzuat gereği verdiği bilgileri,

6) Mevcut ekipman yerine kullanılabilecek, mekanik titreşime maruziyet düzeyini azaltacak şekilde tasarlanmış iş ekipmanının bulunup bulunmadığı,

7) Bütün vücut titreşimi maruziyetinin işverenin sorumluluğundaki normal çalışma saatleri dışında da devam etmesi durumunda maruziyetin boyutu,

8) Düşük sıcaklık ve bunun gibi özel çalışma koşulları,

9) Sağlık gözetiminden elde edilen bilgileri, mümkünse yayınlanmış bilgileri.

e) İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 9 uncu maddesinin (a) bendinin 1 numaralı alt bendi uyarınca risk değerlendirmesi yapılmasını sağlayacak ve bu Yönetmeliğin 5 inci ve 6 ncı maddesi uyarınca alınması gerekli önlemleri belirleyecektir. Yapılan risk değerlendirmesiyle ilgili uygun kayıt tutulacaktır. Çalışma koşullarında önemli değişiklik olduğunda veya sağlık gözetimi sonuçlarının gerektirdiği durumlarda risk değerlendirmesi yeniden yapılacaktır.

Maruziyetin Önlenmesi veya Azaltılması

Madde 7 — Mekanik titreşime maruziyetin önlenmesi veya azaltılması için;

a) Teknik ilerlemeler göz önünde bulundurularak, mekanik titreşime maruz kalmaktan kaynaklanan riskler öncelikle kaynağında yok edilecek veya en aza indirilecektir. Bu tür risklerin önlenmesi ve azaltılmasında, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinin (b) bendinde belirtilen genel prensiplere uyulacaktır.

b) Bu Yönetmeliğin 4 üncü maddesi uyarınca yapılan risk değerlendirmesinde 5 inci maddenin (a) bendinin (2) numaralı alt bendi ile (b) bendinin (2) numaralı alt bendinde belirtilen maruziyet etkin değerlerinin aşıldığının tespit edilmesi halinde, işveren, mekanik titreşime ve yol açtığı risklere maruziyeti en aza indirmek için özellikle aşağıdaki hususları dikkate alarak teknik ve organizasyon önlemleri ile ilgili program yapacak ve uygulayacaktır;

1) Mekanik titreşime maruziyeti azaltan başka çalışma yöntemleri,

2) Yapılacak iş dikkate alınarak mümkün olan en az titreşim oluşturacak uygun ergonomik tasarım ve uygun iş ekipmanı seçimi,

3) Titreşimin zarar verme riskini azaltmak için, bütün vücut titreşimini etkili bir biçimde azaltan oturma yerleri ve el-kol sistemine aktarılan titreşimi azaltan el tutma yerleri ve benzeri yardımcı donanım sağlanması,

4) İşyeri, işyeri sistemleri ve iş ekipmanları için uygun bakım programları,

5) İşyerlerinin ve çalışma yerlerinin tasarımı ve düzeni,

6) İşçilere, mekanik titreşime maruz kalmayı en aza indirecek şekilde iş ekipmanını doğru ve güvenli bir biçimde kullanmaları için uygun bilgi, eğitim ve talimat verilmesi,

7) Maruziyet süresi ve şiddetinin sınırlanması,

8) Yeterli dinlenme sürelerini kapsayan uygun çalışma programı,

9) Maruz kalan işçiyi soğuktan ve nemden koruyacak giysi sağlanması.

c) İşçiler, hiçbir durumda maruziyet sınır değerlerini aşan titreşime maruz kalmayacaklardır. Bu Yönetmelik gereği alınan önlemlere rağmen maruziyet sınır değeri aşılmış ise, işveren, maruziyeti sınır değerin altına indirecek önlemleri derhal alacaktır. Maruziyet sınır değerinin aşılmasının nedenleri belirlenecek ve sınır değerin yeniden aşılmasını önlemek için gerekli koruma ve önleme tedbirleri alınacaktır.

d) İşveren, Yönetmeliğin bu maddesindeki önlemleri, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 15 inci maddesinde belirtilen özel risk grubundaki işçilerin durumlarına uygun hale getirecektir.

İşçilerin Bilgilendirilmesi ve Eğitimi

Madde 8 — İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 10 uncu ve 12 nci maddelerinde belirtilen hususlarla birlikte, işyerinde mekanik titreşim riskine maruz kalan işçilerin ve/veya temsilcilerinin bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (a) bendine göre yapılan risk değerlendirmesi sonuçları hakkında ve özellikle de aşağıdaki konularda bilgilendirilmelerini ve eğitilmelerini sağlayacaktır:

- a) Mekanik titreşimden kaynaklanan riskleri önlemek veya en aza indirmek amacıyla bu Yönetmelik hükümlerini uygulamak için alınan önlemler,
- b) Maruziyet sınır değerleri ve maruziyet etkin değerleri,
- c) Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesine göre yapılan, mekanik titreşimin değerlendirme ve ölçüm sonuçları ve iş ekipmanlarının kullanımından kaynaklanabilecek hasar,
- d) Hasar belirtilerinin niçin ve nasıl belirleneceği ve bildirileceği,
- e) Hangi durumlarda işçilere sağlık gözetimi uygulanacağı,
- f) Mekanik titreşime maruziyeti en aza indirecek güvenli çalışma yöntemi.

İşçilerin Görüşünün Alınması ve Katılımın Sağlanması

Madde 9 — İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 11 inci maddesine uygun olarak işçilerin veya temsilcilerinin bu Yönetmeliğin kapsadığı konularda görüşleri alınacak ve katılımları sağlanacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Sağlık Gözetimi

Madde 10 — İşçiler aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurularak sağlık gözetimine tabi tutulacaktır:

a) Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (a) bendi gereğince yapılan risk değerlendirmesi sonucunda sağlık riski olduğunun anlaşılması halinde işçiler uygun sağlık gözetimine tabi tutulacaktır.

Mekanik titreşime maruziyet sonucu ortaya çıkabilecek sağlık sorunlarının önlenmesi ve erken tanı amacıyla, sağlık gözetimi sonuçları dikkate alınarak, gerekli koruyucu önlemler alınacaktır.

Sağlık gözetimi yapılırken aşağıdaki hususlar da dikkate alınacaktır:

- Maruz kalınan titreşimin işçilerde tanımlanabilir bir hastalık veya sağlığa zararlı bir etkiye neden olduğu tespit edilebildiği durumlar,

- Hastalığın veya etkilenmenin işçinin özel çalışma koşullarından ortaya çıkması hali,

- Hastalık veya etkilenmenin saptanması için geçerli ve uygun yöntemlerin bulunduğu durumlar.

Her durumda, bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (a) bendinin (2) numaralı alt bendi ile (b) bendinin (2) numaralı alt bendinde belirtilen değerleri aşan mekanik titreşime maruz kalan işçilere uygun sağlık gözetimi yapılacaktır.

b) Sağlık gözetimi ile ilgili her işçinin kişisel sağlık kaydı tutulacak ve güncelleştirilecektir. Sağlık kayıtları, sağlık gözetiminin bir özeti içerecektir. Bu kayıtlar gizlilik esasına uygun olarak ve gerektiğinde incelenebilecek şekilde saklanacaktır. Yetkili makamlarca istendiğinde, kayıtların bir örneği verilecektir. Her işçi, istediğinde, kendisiyle ilgili kayıtlara ulaşabilecektir.

c) Sağlık gözetimi sonucuna göre bir işçide, hekim veya iş sağlığı uzmanı tarafından işteki mekanik titreşime maruz kalmanın sonucu olarak değerlendirilen, tanımlanabilir bir hastalık veya olumsuz bir sağlık etkisi saptandığında;

1) İşçi, hekim veya uzman kişi tarafından kendisi ile ilgili sonuçlar hakkında bilgilendirilecektir. Özellikle, maruziyet sonlandıktan sonra yapılacak olan sağlık gözetimi ile ilgili bilgi ve öneri alacaktır.

2) Gizlilik prensibine uyularak, sağlık gözetiminde saptanan önemli bulgular hakkında işveren de bilgilendirilecektir.

3) İşveren;

- Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesi uyarınca yapılan risk değerlendirmesini gözden geçirecektir.

- Riskleri önlemek veya azaltmak için bu Yönetmeliğin 7 nci maddesi uyarınca alınan önlemleri gözden geçirecektir.

- Riskleri önlemek veya azaltmak için bu Yönetmeliğin 7 nci maddesi uyarınca gerekli görülen ve işçinin riske maruz kalmayacağı başka bir işte görevlendirilmesi de dahil, önlemleri uygularken, uzmanların veya yetkili makamın önerilerini dikkate alacaktır,

- Benzer biçimde maruz kalan başka bir işçinin sağlık durumunun gözden geçirilmesi ve düzenli sağlık gözetimi yapılması için gerekli düzenlemeyi yapacaktır. Bu durumda, hekim, uzman veya yetkili makam maruz kalan işçiler için tıbbi muayene isteyebilir.

Özel Koşullar

Madde 11 — Bu Yönetmeliğin uygulanması bakımından özel koşullar aşağıda belirtilmiştir:

a) Deniz ve hava taşımacılığında, işçilerin sağlık ve güvenliğinin korunmasıyla ilgili genel ilkelere uyulması koşuluyla, bütün vücut titreşimi bakımından, işin ve işyerinin özellikleri açısından, alınan tüm teknik ve idari önlemlere rağmen, maruziyet sınır değerlerine uyulmasının mümkün olmadığı koşullarda, bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinin (c) bendi uygulanmayacaktır.

b) İşçinin mekanik titreşim maruziyetinin genellikle bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (a) bendinin (2) numaralı alt bendi ve (b) bendinin (2) numaralı alt bendinde belirtilen maruziyet etkin değerlerinin altında olduğu, ama zaman zaman belirgin değişiklikler gösterdiği ve maruziyet sınır değerini aştığı durumlarda bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinin (c) bendi uygulanmaz. Bu durumda, 40 saatlik ortalama maruziyet değeri, maruziyet sınır değerinden düşük olacak ve işteki çeşitli maruziyet etkenlerinden kaynaklanan risklerin, maruziyet sınır değerindeki maruziyetten kaynaklanan risklerden daha az olduğu kanıtlanacaktır.

c) Yukarıda (a) ve (b) bendlerinde belirtilen uygulamaya, özel koşullar dikkate alınarak ortaya çıkan risklerin en aza indirildiğinin ve ilgili işçilerin uygun sağlık gözetimine tabi tutulduklarının Bakanlık iş müfettişlerince tespit edilmesi halinde dört yıl için izin verilebilir. Mevcut durum, iyileştirici koşullar en kısa sürede sağlanarak ortadan kaldırılacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 12 — Bu Yönetmelik, 25/6/2002 tarihli ve 2002/44/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır.

Geçici Madde — İşverenler, bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinin (c) bendindeki yükümlülüklerin yerine getirilmesiyle ilgili olarak, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce işçilere verilmiş olan ve maruziyet sınır değerlerine uymayan iş ekipmanının kullanıldığı yerlerde, son teknik ilerlemeler ve/veya alınmış idari önlemleri dikkate alarak, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 yıl içerisinde işyerlerini bu Yönetmelik hükümlerine uygun hale getireceklerdir.

Yürürlük

Madde 13 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinden 3 yıl sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14 — Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EK

A. EL – KOL TİTREŞİMİ

1. Maruziyet değerlendirmesi

El – kol titreşimine maruziyet düzeyinin değerlendirmesi, sekiz saatlik bir referans döneme A (8) normalize edilen, frekans ağırlıklı ivme değerlerinin karelerinin toplamının (rms) (toplam değer) kare kökü cinsinden ifade edilen, TS ENV 25349 – Mekanik Titreşim–İnsanın Elle Geçen Titreşime Maruz Kalmasının Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine Ait Kılavuz – standardına göre gündelik maruziyet değeri belirlenir.

Maruziyet düzeyi değerlendirmesi, kullanılan iş ekipmanından yayılan titreşim düzeyi hakkında üretici tarafından kullanma kılavuzunda belirtilen bilgiler, yapılan çalışmadaki gözlem ve ölçüm sonuçlarına göre yapılır.

2. Ölçüm

Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (a) bendine göre ölçüm yapıldığında;

a) Kullanılan yöntemler mekanik titreşime maruz kalan işçilerin kişisel maruziyetini belirleyebilecek nitelikte olacaktır. TS ENV 25349 standartına göre, kullanılan cihazlar ve yöntemler, ölçülecek mekanik titreşimin karakteristiğine, çevresel etkilere ve ölçüm aygıtlarının özelliklerine uyumlu olacaktır.

b) Çift elle kullanılan aygıtlarda, ölçümler her el için yapılacaktır. Maruziyet, her iki eldeki en yüksek değer esas alınarak belirlenecek ve diğer el ile ilgili bilgiler de verilecektir.

3. Etkileşim

Mekanik titreşim, elle yapılan ölçümleri veya göstergelerin okunmasını etkiliyor ise, bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (d) bendinin 4 numaralı alt bendi dikkate alınacaktır.

4. Dolaylı riskler

Mekanik titreşim özellikle yapıların dayanıklılığını veya bağlantı yerlerinin güvenliğini etkiliyor ise, bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (d) bendinin 4 numaralı alt bendi dikkate alınacaktır.

5. Kişisel koruyucular

El-kol titreşimine karşı kullanılan kişisel koruyucu donanım, bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinin (b) bendinde belirtilen önlemler ile ilgili programlara dahil edilebilir.

B. BÜTÜN VÜCUT TİTREŞİMİ

1. Maruziyet değerlendirmesi

Bütün vücut titreşimine maruziyet düzeyinin değerlendirmesi, sekiz saatlik dönemde A(8) sürekli ivme eşdeğeri cinsinden tanımlanan, en yüksek (rms) değer veya frekans ağırlıklı ivmelerin en yüksek titreşim dozu değeri (VDV) olarak hesaplanan, TS EN 1032 – Mekanik Titreşim– Bütün Vücudun Titreşim Emisyon Değerinin Tayin Edilmesi Amacıyla Hareketli Makinelerin Denenmesi – Genel – ve TS 2775 – Tüm Vücudun Titreşim Etkisi Altında Kalma Durumunun Değerlendirilmesi İçin Kılavuz – sayılı TSE standartlarına göre gündelik maruziyet değeri belirlenir.

Maruziyet düzeyi değerlendirmesi, kullanılan iş ekipmanından yayılan titreşim düzeyi hakkında üretici tarafından kullanma kılavuzunda belirtilen bilgiler, yapılan çalışmadaki gözlem ve ölçüm sonuçlarına göre yapılır.

Deniz taşımacılığında, 1 Hz'in üzerindeki titreşimler değerlendirmeye alınacaktır.

2. Ölçüm

Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (a) bendine göre ölçüm yapıldığında, kullanılan yöntemler söz konusu mekanik titreşime maruz kalan işçilerin kişisel maruziyetini belirleyebilecek nitelikte olacaktır. Kullanılan yöntemler ölçülecek mekanik titreşimin özelliklerine, çevresel etkilere ve ölçüm aygıtlarının özelliklerine uygun olacaktır.

3. Etkileşim

Mekanik titreşim, elle yapılan ölçümleri veya göstergelerin okunmasını etkiliyor ise, bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (d) bendinin 4 numaralı alt bendi dikkate alınacaktır.

4. Dolaylı riskler

Mekanik titreşim özellikle yapıların dayanıklılığını veya bağlantı yerlerinin güvenliğini etkiliyor ise, bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (d) bendinin 4 numaralı alt bendi dikkate alınacaktır.

5. Maruziyetin boyutu

Özellikle, yapılan işin özelliği nedeniyle işçinin, işverenin gözetimindeki dinlenme tesislerinden yararlandığı yerlerde, bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (d) bendinin 7 numaralı alt bendi uygulanacaktır. Bu tesislerdeki bütün vücut titreşimi, "zorunlu durumlar"dışında kullanım amaçlarına ve koşullarına uygun düzeye indirilecektir.

5. 12 Yeraltı ve Yerüstü Maden İşletmelerinde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği

21 Şubat 2004 Tarihli Resmi Gazete

Sayı:25380

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, yeraltı ve yerüstü maden işyerlerinde çalışan işçilerin sağlık ve güvenliğinin korunması için uyulması gerekli asgari şartları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren tüm yeraltı ve yerüstü maden işyerlerini kapsar.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine göre düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

a) Yeraltı ve yerüstü maden işleri:

- Madenlerin yeraltı veya yerüstünden çıkarılması,
  - Madenlerin çıkarma amacıyla araştırılması,
  - Çıkarılan madenlerin işlenmesi hariç, satışa hazırlanması,
- işlerini ifade eder.

Sondajla Maden Çıkarılan İşletmelerde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinin (a) bendinde tanımlanan sondajla maden çıkarma işleri bu tanım kapsamında değildir.

b) İşyeri: Yeraltı ve yerüstü maden çıkarma işlerinin ve yardımcı işlerin yapıldığı tesisler ve binalar ile işçilere ait yatıp kalkma yerleri, hafriyat dökme yerleri ve atık sahaları dahil çalışma yerlerinin tümünü ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM**İşverenlerin Yükümlülükleri****Genel Yükümlülükler**

Madde 5 — Yeraltı ve yerüstü maden işyerlerinde, işveren aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür:

a) İşçilerin sağlık ve güvenliklerini sağlamak amacıyla;

1) Çalışma yerleri, işçilerin işlerini yaparken kendilerinin ve diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmayacak şekilde tasarlanacak, inşa edilecek, teçhiz edilecek, hizmete alınacak, işletilecek ve bakımı yapılacaktır.

2) İşyerinde yapılacak her türlü çalışma, yetkili kişinin nezaretinde ve sorumluluğu altında yapılacaktır.

3) Özel riski bulunan işler yalnızca konunun uzmanı kişiler tarafından ve talimatlara uygun olarak yapılacaktır.

4) Tüm güvenlik talimatları işçilerin anlayacağı şekilde olacaktır.

5) Yeterli ilk yardım donanımı sağlanacaktır.

6) Düzenli aralıklarla gerekli güvenlik tatbikatı yapılacaktır.

b) İşveren, 9/12/2003 tarihli ve 25311 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 6, 9 ve 10 uncu maddelerinde belirtilen hükümler doğrultusunda "sağlık ve güvenlik dokümanı" hazırlanmasını ve güncellenmesini sağlayacaktır.

Sağlık ve güvenlik dokümanında özellikle aşağıdaki hususlar yer alacaktır;

- İşçilerin işyerinde maruz kalabilecekleri risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi.
- Bu Yönetmelik hükümlerini yerine getirmek için alınacak uygun önlemler.
- Çalışma yerlerinin ve ekipmanın güvenli şekilde düzenlenmesi, kullanılması ve bakımının yapılması.

Sağlık ve güvenlik dokümanı çalışmaya başlanılmadan önce hazırlanacak ve işyerinde önemli değişiklikler veya ilave yapıldığında tekrar gözden geçirilecektir.

c) Aynı işyerinde birden çok işletmeye ait işçilerin bulunması durumunda, her işveren kendi kontrolü altındaki işlerden sorumludur.

Tüm işyerinden sorumlu olan işveren, işçilerin sağlık ve güvenliğinin korunması ile ilgili tedbirlerin uygulanmasını koordine edecek ve kendisine ait sağlık ve güvenlik dokümanında koordinasyonun amacını ve bu koordinasyonu sağlamak için alınacak önlemleri ve uygulanacak yöntemleri belirtecektir.

Bu koordinasyon her bir işverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinde belirtilen sorumluluğunu etkilemez.

d) İşveren, ciddi veya ölümlü sonuçlanan iş kazalarını ve ciddi tehlikeli olayları en geç iki iş günü içinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili Bölge Müdürlüğüne bildirecektir.

Patlama, Yangın ve Zararlı Ortam Havasından Korunma

Madde 6 — İşveren, patlama ve yangın çıkmasını önlemek, patlama ve yangın başlangıçlarını tesbit etmek, yayılmasını önlemek ve mücadele etmek, patlayıcı ve sağlığa zararlı ortam havasının oluşmasını önlemek için yapılan işe uygun önlemler alacaktır.

Kaçış ve Kurtarma Araçları

Madde 7 — İşveren, bir tehlike anında işçilerin çalışma yerlerini en kısa zamanda ve güvenli bir şekilde terk edebilmeleri için uygun kaçış ve kurtarma araçlarını sağlayacak ve kullanıma hazır bulunduracaktır.

İletişim, Uyarı ve Alarm Sistemleri

Madde 8 — İşveren, ihtiyaç halinde yardım, kaçma ve kurtarma işlemlerinin derhal uygulamaya konulabilmesi için gerekli uyarı ve diğer iletişim sistemlerini hazır bulunduracaktır.

İşçilerin Bilgilendirilmesi

Madde 9 — İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 10 uncu maddesi hükümleri saklı kalmak kaydı ile işçiler veya temsilcileri, işyerinde sağlık ve güvenlikle ilgili alınması gereken tüm önlemler ve bu Yönetmeliğin özellikle 5, 6, 7 ve 8 inci maddelerinin uygulanması hakkında bilgilendirilecektir. Bu bilgiler işçiler tarafından anlaşılabilir şekilde olacaktır.

Sağlık Gözetimi

Madde 10 — İşçiler aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurularak sağlık gözetimine tabi tutulacaktır:

- a) İşçilerin, yapmakta oldukları işlerde maruz kaldıkları sağlık ve güvenlik risklerine uygun olarak sağlık gözetimine tabi tutulmaları sağlanacaktır.
- b) İşçilerin işe girişlerinde ve işin devamı süresince periyodik olarak sağlık gözetimleri yapılacaktır.

İşçilerin Görüşlerinin Alınması ve Katılımlarının Sağlanması

Madde 11 — İşveren, bu Yönetmelikte belirtilen konularda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 11 inci maddesine uygun olarak işçilerin veya temsilcilerinin görüşlerini alacak ve katılımlarını sağlayacaktır.

Asgari Sağlık ve Güvenlik Gerekleri

Madde 12 — Bu Yönetmeliğin;

- a) Yürürlüğe girdiği tarihten sonra açılacak olan işyerleri bu Yönetmeliğin ekinde belirtilen sağlık ve güvenlikle ilgili gereklere uymak zorundadır.
- b) Yürürlüğe girdiği tarihte faaliyette olan işyerleri yürürlük tarihinden itibaren en geç 1 (bir) yıl içerisinde bu Yönetmeliğin ekinde belirtilen sağlık ve güvenlikle ilgili gereklere uymak zorundadır.
- c) Yürürlüğe girdiği tarihten sonra işyerinde yapılacak değişiklik ve eklentilerde işveren bu Yönetmeliğin ekinde belirtilen sağlık ve güvenlik gereklerine uymak zorundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı, Yürürlük ve Yürütme

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 13 — Bu Yönetmelik 3/12/1992 tarihli ve 92/104/EEC sayılı Avrupa Birliği Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır.

Uygulama

Madde 14 — Bu Yönetmelikte belirtilen daha sıkı ve özel önlemler saklı kalmak kaydı ile, yeraltı ve yerüstü maden işletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri de uygulanır.

Yürürlük

Madde 15 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 16 — Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EK

ASGARİ SAĞLIK VE GÜVENLİK GEREKLERİ

Bu ekte belirtilen hususlar işyerinin, yapılan işin, şartların veya özel bir riskin gerektirdiği tüm durumlarda uygulanır.

BÖLÜM A

YERALTI VE YERÜSTÜ MADEN İŞLETMELERİ İLE BUNLARIN YERÜSTÜ TESİSLERİNDE UYGULANACAK ASGARİ GENEL HÜKÜMLER

1. Organizasyon ve gözetim

1.1. İşyerlerinin organizasyonu

1.1.1. İşyerleri tehlikelere karşı yeterli koruma sağlanacak şekilde organize edilecektir.

İşçilerin sağlık ve güvenliğini tehlikeye atmamak için işyerindeki tehlikeli veya atık maddeler uzaklaştırılacak veya kontrol altında tutularak işyerinin her zaman düzenli bir durumda olması sağlanacaktır.

1.1.2. Çalışma mahalleri, işçilerin işlerini kolayca yapabilmeleri için ergonomik esaslara uygun şekilde tasarlanacak ve kurulacaktır.

1.1.3. Çalışma mahallinde işçinin yalnız çalışması durumunda, uygun gözetim yapılacak veya uygun yollarla haberleşme sağlanacaktır.

1.2. Sorumlu personel

Her işyerinde işveren tarafından atanmış, işçiler çalıştığı sürece görev yapacak, yeterli beceri ve uzmanlığa sahip sorumlu bir kişi bulunacaktır.

Yeterli beceri ve uzmanlığa sahip olmak şartıyla işyeri için bu sorumluluğu işverenin kendisi üstlenebilir.

1.3. Gözetim

Yapılan tüm çalışmalarda, işçilerin sağlık ve güvenliğinin korunmasının sağlanması için işveren veya işveren adına hareket eden kişi tarafından atanan, yeterli beceri ve uzmanlığa sahip kişiler tarafından gerekli gözetim yapılacaktır.

Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde çalışılan yerler gözetim yapan kişi tarafından her vardiyada en az bir defa kontrol edilecektir.

Yeterli beceri ve uzmanlığa sahip olmak şartıyla yukarıda belirtilen gözetim görevini işverenin kendisi üstlenebilir.

1.4. Kalifiye işçi

Her işyerinde kendilerine verilen işi yapabilmek için gerekli beceri, deneyim ve eğitime sahip yeterli sayıda kalifiye işçi bulunacaktır.

1.5. Bilgilendirme ve eğitim

İşçilere sağlık ve güvenliklerini sağlayabilmeleri için yeterli bilgi, talimat ve eğitim verilecek ve bu eğitimler tekrarlanacaktır.

İşveren, işçilere verilen talimatların kendilerinin ve diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmalarını önleyecek şekilde kolay anlaşılır olmasını sağlayacaktır.

1.6. Yazılı talimatlar

Her işyeri için işçilerin sağlık ve güvenliklerinin korunması ve iş ekipmanlarının güvenli bir şekilde kullanılması için gerekli kuralları belirleyen yazılı talimatlar hazırlanacaktır.

Bu talimatlar, acil durum ekipmanlarının kullanımına ve işyerinde veya işyeri yakınındaki herhangi bir acil durumda nasıl hareket edileceğine ilişkin bilgileri de içerecektir.

1.7. Güvenli çalışma yöntemleri

Her işyerinde ya da her işte güvenli çalışma yöntemleri uygulanacaktır.

1.8. Çalışma izni

Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, hem tehlikeli işlerin yapılmasında, hem de diğer işlerle etkileşmesi sonucu ciddi tehlikelere neden olabilecek rutin işlerin yapılmasında bir çalışma izni sistemi uygulanacaktır.

Yapılacak işten önce, iş sırasında ve iş bitiminde uyulacak koşullar ve alınacak önlemleri belirten çalışma izni, çalışmaya başlanmadan önce yetkili bir kişi tarafından yazılı olarak verilir.

1.9. Sağlık ve güvenlik önlemlerinin düzenli aralıklarla gözden geçirilmesi

İşveren, sağlık ve güvenlik yönetim sistemi de dahil olmak üzere işçilerin sağlığını ve güvenliğini korumak için alınan önlemleri, bu Yönetmeliğe uygunluğunu sağlamak için, düzenli aralıklarla gözden geçirecektir.

2. Mekanik ve elektrikli ekipman ve tesisler

2.1 Genel

Mekanik ve elektrikli ekipmanın seçimi, kurulması, hizmete alınması, işletilmesi ve bakımında, işçilerin sağlık ve güvenliği için, bu Yönetmelik hükümleri ile 5/6/2002 tarihli ve 24776 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Makina Emniyeti Yönetmeliği ve İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği hükümleri dikkate alınacaktır.

Gazların, buharların veya buharlaşabilen sıvıların alev alarak tutuşması sonucu yangın veya patlama riski olan bir ortamda kullanılacak iş ekipmanları, bu tür ortamlarda kullanmaya uygun özellikte olacaktır.

İş ekipmanları, gerektiğinde uygun koruma tertibatları ve arıza durumunda ekipmanın güvenli kalmasını sağlayacak sistemler ile donatılacaktır.

2.2 Özel hükümler

Mekanik iş ekipmanları ve tesisler, sağlam, kusursuz ve kullanım amacına uygun olacaktır.

Elektrikli ekipmanların ve tesislerin gücü ve boyutları, kullanım amacına uygun olacaktır.

Mekanik ve elektrikli iş ekipmanları ile tesisat tehlike yaratmayacak şekilde kurulmuş ve korunmuş olacaktır.

3. Bakım

3.1. Genel bakım

Mekanik ve elektrikli ekipmanlar ile tesislerin kontrolü, bakımı ve gerektiğinde testlerinin düzenli bir şekilde yapılmasını sağlayacak uygun bakım planı yapılacaktır.

Ekipmanların ve tesislerin bütün kısımlarının kontrol, bakım ve testleri yetkili uzman kişiler tarafından yapılacaktır.

Yapılan kontrol ve testlerle ilgili kayıt tutulacak ve bu kayıtlar uygun şekilde saklanacaktır.

3.2. Güvenlik ekipmanlarının bakımı

Güvenlik ekipmanları her zaman kullanıma hazır ve çalışır durumda bulundurulacaktır.

Bu ekipmanların bakımı yapılan iş dikkate alınarak yapılacaktır.

4. Patlama riski, yangın tehlikesi ve zararlı ortam havasına karşı korunma

4.1. Genel

4.1.1. Ortam havasında sağlığa zararlı ve/veya patlayıcı maddelerin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi ve bu maddelerin konsantrasyonunun ölçülmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Sağlık ve güvenlik dokümanında gerekli görülmesi halinde, elektrikli sistemler ve içten patlamalı motorların gücünü otomatik olarak kesen aygıtlar, belirlenmiş yerlerdeki gaz birikimlerini otomatik ve devamlı olarak ölçen kontrol aygıtları ve otomatik alarm sistemleri sağlanacaktır.

Otomatik ölçüm sonuçları sağlık ve güvenlik dokümanında öngörüldüğü şekilde kayıt altına alınacak ve saklanacaktır.

4.1.2. Yangın veya patlama tehlikesi bulunan ortamlarda sigara içilmesine izin verilmeyecektir.

Yangın çıkması veya patlama meydana gelmesine karşı yeterli önlem alınmadığı sürece, açık alev kullanılması ve kıvılcım çıkarabilecek herhangi bir çalışma yapılması yasaklanacaktır.

4.2. Patlama risklerinden korunma

4.2.1. Patlayıcı ortam oluşmasına ve birikmesine karşı gerekli tüm önlemler alınacaktır.

4.2.2. Patlama riski bulunan yerlerde, patlayıcı ortamın tutuşmasını önlemek için gerekli tüm önlemler alınacaktır.

4.2.3. Alınması gerekli önlem ve kullanılacak ekipmanı ayrıntılı olarak belirten patlamayı önleme planı hazırlanacaktır.

4.3. Zararlı ortam havasından korunma

4.3.1. Zararlı maddelerin ortam havasına karıştığı veya karışabileceği yerlerde;

a) Zararlı maddelerin çıkışının kaynağında engellenmesi veya

b) Kaynağından emilmesi veya uzaklaştırılması veya

c) Bu maddelerin ortam havasındaki yoğunluğunun azaltılması

gibi tedbirler alınarak işçilerin risk altında olması önlenecektir.

Bu önlemlerle ilgili uygulanan sistem, işçilerin risk altında olmasını önleyecek şekilde zararlı maddeleri ortam havasından uzaklaştıracak kapasitede olacaktır.

4.3.2. Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik hükümleri saklı kalmak kaydı ile işçilerin zararlı ortam havasına maruz kalabilecekleri yerlerde yeterli sayıda uygun solunum ve canlandırma ekipmanı bulundurulacaktır. Bu yerlerde bu ekipmanı kullanabilecek eğitime sahip yeterli sayıda işçi bulunacaktır. Bu ekipman uygun yerlerde saklanacak ve korunacaktır.

4.3.3. Ortam havasında zehirli gazların bulunduğu veya bulunabileceği yerlerde, alınan önlemler ve mevcut koruyucu donanım ile ilgili detayları içeren bir koruma planı hazır bulundurulacaktır.

4.4. Yangından korunma

4.4.1. Sağlık ve güvenlik dokümanında belirlenmiş olan kaynaklardan yangının başlaması ve yayılmasına karşı işyerlerinin planlanması, kurulması, donatılması, işletmeye alınması, işletilmesi ve bakımında gerekli tedbirler alınacaktır. Yangınla hızlı ve etkili mücadele için gerekli önlemler alınacaktır.

4.4.2. İşyerleri, uygun yangın söndürme ekipmanları ve gereken hallerde yangın dedektörleri ve alarm sistemleri ile donatılacaktır.

4.4.3. Otomatik olmayan yangın söndürme ekipmanları, kolay ulaşılabilir ve kullanılabilir olacak ve gerektiğinde zarar görme ihtimaline karşı korunacaktır.

4.4.4 Bu Yönetmeliğin 5, 6, 7 ve 8 inci maddelerinde belirtilen hükümler gereğince, yangından korunma, yangın başlangıcını ve yayılmasını tespit ve yangınla mücadele konusunda alınacak önlemlerle ilgili detayları içeren yangından korunma planı çalışılan yerlerde bulundurulacaktır.

4.4.5 Yangınla mücadele ekipmanları, 23/12/2003 tarihli ve 25325 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliği hükümlerine uygun şekilde işaretlenecektir. Bu işaretler uygun yerlere konulacak ve kalıcı olacaktır.

5. Patlayıcı maddeler ve ateşleyiciler

Patlayıcı maddelerin ve ateşleyicilerin depolanması, taşınması ve kullanılması, sadece bu konuda yetkili ve uzman kişiler tarafından yapılacaktır. Bu işler, işçiler için risk oluşturmayacak şekilde organize edilecek ve yürütülecektir.

6. Ulaşım yolları

6.1. Çalışma yerlerine güvenli bir şekilde ulaşabilmek ve acil bir durumda hızlı ve güvenli bir şekilde bu yerleri terk edebilmek mümkün olacaktır.

6.2. Merdivenler, yükleme platform ve rampaları da dahil bütün ulaşım yolları, yayalar veya araçlar için kolay, güvenli ve uygun geçişi sağlayacak ve yakınındaki çalışanları tehlikeye düşürmeyecek şekilde hesaplanacak, boyutlandırılacak ve yerleştirilecektir.

6.3. Yayaların kullandığı ve/veya araçlarla malzeme taşımada kullanılan yollar, kullanıcı sayısına ve işyerinde yapılan işin özelliğine uygun boyutlarda olacaktır. Malzeme taşınan yollarda yayalar için yeterli güvenlik mesafesi bırakılacaktır.

6.4. Araç trafiğine açık yollar ile kapılar, yaya geçiş yolları, koridorlar ve merdivenler arasında yeterli mesafe bulunacaktır.

6.5. İşçilerin korunması amacıyla araç yolları ve geçişler açıkça işaretlenecektir.

6.6. Çalışma sahasında motorlu taşıtlar ve makine trafiğinin bulunması durumunda, trafik kurallarına uygun düzenleme yapılacaktır.

7. Açık alandaki çalışmalar

7.1. İşyerindeki açık çalışma yerleri, yollar ve işçilerin kullandığı diğer açık alanlar, yaya ve araç trafiğinin güvenli bir şekilde yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenecektir.

7.2. Açık çalışma alanları gün ışığının yeterli olmadığı hallerde uygun şekilde aydınlatılacaktır.

7.3. Açık alanda yapılan çalışmalarda aşağıdaki düzenlemeler yapılacaktır;

a) İşçiler, olumsuz hava koşullarından ve gerekli hallerde cisim düşmelerine karşı korunacaktır.

b) İşçiler, zararlı düzeyde gürültüden ve gaz, buhar, toz gibi zararlı dış etkilere karşı korunacaktır.

c) İşçiler, herhangi bir tehlike durumunda işyerini hemen terk edebilecek veya kısa sürede yardım alabileceklerdir.

d) İşçilerin kaymaları veya düşmeleri önleneyecektir.

8. Tehlikeli alanlar

8.1. Tehlikeli alanlar açıkça görülebilir şekilde işaretlenecektir.

8.2. Yapılan işin özelliği nedeniyle malzeme veya işçilerin düşmesi de dahil risk bulunan tehlikeli alanlara, görevli olmayan kişilerin girmesi uygun araç ve gereçlerle engellenecektir.

8.3. Tehlikeli alanlara girme yetkisi olan kişilerin korunması için uygun önlemler alınacaktır.

9. Kaçış yolları ve imdat çıkışları

9.1. Herhangi bir tehlike durumunda, tüm çalışanların işyerini derhal ve güvenli bir şekilde terk etmeleri mümkün olacaktır.

9.2. Acil çıkış yolları ve kapıları doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana veya toplanma noktasına veya tahliye noktasına açılacak ve çıkışı önleyecek hiçbir engel bulunmayacaktır.

9.3. Acil çıkış yolları ve kapılarının sayısı, boyutları ve yerleri yapılan işin niteliğine, işyerinin büyüklüğüne ve çalışanların sayısına uygun olacaktır.

9.4. Acil çıkış kapıları dışarıya doğru açılacaktır.

Acil çıkış kapıları; acil durumlarda çalışanların hemen ve kolayca açabilecekleri şekilde olacaktır.

9.5. Acil çıkış kapıları kilitli olmayacaktır.

Acil çıkış yolları ve kapıları ile buralara açılan yol ve kapılarda çıkışı zorlaştıracak hiçbir engel bulunmayacaktır.

9.6. Aydınlatılması gereken acil çıkış yolları ve kapılarında elektrik kesilmesi halinde yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi bulunacaktır.

9.7. Acil çıkış yolları ve kapıları Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenmiş olacaktır.

10. Tahliye ve kaçış

10.1. İşçiler herhangi bir acil durumda nasıl davranmaları gerektiği konusunda eğitileceklerdir.

10.2. Kurtarma ekipmanları, kolayca ulaşılabilecek uygun yerlerde kullanıma hazır durumda bulundurulacak ve Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun olarak işaretlenecektir

11. Güvenlik tatbikatları

İşyerlerinde güvenlik tatbikatları yapılacak ve düzenli aralıklarla tekrar edilecektir.

Bu tatbikatların amacı, acil durum ekipmanının kullanılması veya işletilmesi de dahil acil durumlarda özel görevi bulunan işçilerin eğitim ve becerilerinin kontrol edilmesidir.

Görevli işçilere, uygun yerlerde, bu ekipmanların doğru bir şekilde kullanılması veya işletilmesi hususunda da tatbikat yaptırılacaktır.

12. İlk yardım

12.1. İlk yardım ekipmanları, çalışma şartlarının gerektirdiği her yerde bulundurulacak ve yapılan işin özelliğine uygun olacaktır.

İlk yardım ekipmanları, uygun bir şekilde işaretlenecek ve kolay ulaşılabilir olacaktır.

12.2 İşyerinin büyüklüğü, yapılan işin niteliği ve kaza riskine göre işyerinde bir yada daha fazla ilk yardım odası bulunacaktır.

Bu odalarda, kaza halinde yapılacak işleri belirten ilk yardım talimatı kolay görülebilecek şekilde asılacaktır.

12.3 İlk yardım odaları yeterli ilk yardım malzeme ve ekipmanı ile teçhiz edilecek ve sedyeleri kolay erişilebilir yerlerde bulundurulacaktır.

Buralar Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenecektir.

Ayrıca, çalışma koşullarının gerektirdiği her yerde ilkyardım ekipmanı bulundurulacaktır. Bu ekipman uygun şekilde işaretlenecek ve kolay erişilebilir yerlerde bulundurulacaktır.

12.5. Mevcut ilk yardım ekipmanının kullanımı için yeterli sayıda işçi eğitilecektir.

13. Doğal ve suni aydınlatma

13.1 İşçilerin sağlık ve güvenliği için her işyerinin yeteri kadar aydınlık olması sağlanacaktır.

13.2. İşçilerin sağlık ve güvenliğinin korunması için işyerlerinin mümkün olduğunca yeterli doğal ışık alması sağlanacak ve hava şartları göz önünde bulundurularak suni aydınlatma ile donatılacaktır.

13.3. Çalışılan yerlerdeki ve geçitlerdeki aydınlatma tesisatı, işçiler için kaza riski oluşturmayacak tipte olacak ve yerleştirilecektir.

13.4. Aydınlatma sistemindeki herhangi bir arızanın çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde acil ve yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi bulunacaktır. Bunun mümkün olmadığı durumlarda, işçilere kişisel aydınlatma araçları verilecektir.

14. Sıhhi tesisler

14.1. Soyunma yerleri, elbise dolapları

14.1.1. Çalışmaları sırasında özel iş elbiseleri giymek durumunda olan işçiler için uygun soyunma yerleri sağlanacaktır.

Soyunma yerleri kolaylıkla ulaşılabilecek yerlerde ve yeterli büyüklükte olacak ve buralarda oturma yerleri bulunacaktır.

14.1.2 Soyunma odaları yeterince geniş olacak ve burada her işçi için çalışma saatleri içinde elbiselerini koyabilecekleri kilitli dolaplar bulunacaktır. Nemli, tozlu, kirli ve benzeri işlerde veya tehlikeli maddelerle çalışılan yerlerde, iş elbiseleri ile harici elbiselerin ayrı yerlerde saklanabilmesi için, elbise dolapları yan yana iki bölmeli olacak veya iki ayrı elbise dolabı verilecektir.

Islak iş elbiselerinin kurutulabilmesi için gerekli imkanlar sağlanacaktır.

14.1.3 Kadınlar ve erkekler için ayrı soyunma yerleri olacaktır.

14.1.4 Soyunma yeri gerekmeyen işyerlerinde işçilerin elbiselerini koyabilecekleri uygun bir yer sağlanacaktır.

14.2. Duşlar ve lavabolar

14.2.1. Yapılan işin veya sağlıkla ilgili nedenlerin gerektirmesi halinde işçiler için uygun duş tesisleri yapılacaktır. Duşlar kadın ve erkek işçiler için ayrı ayrı olacaktır.

14.2.2. Duşlar işçilerin rahatça yıkanabilecekleri genişlikte ve uygun hijyenik koşullarda olacaktır.

Duşlarda sıcak ve soğuk akar su bulunacaktır.

14.2.3. Duş tesisi gerektirmeyen işlerde, çalışma yerlerinin ve soyunma odalarının yakınında, gerekiyorsa akar sıcak suyu da bulunan lavabolar bulunacaktır.

Lavabolar erkek ve kadın işçiler için ayrı ayrı olacaktır.

14.3. Tuvalet ve lavabolar

Çalışma yerlerine, dinlenme odalarına, soyunma yerlerine, duş ve yıkanma yerlerine yakın yerlerde yeterli sayıda tuvalet ve lavabo bulunacaktır.

Tuvalet ve lavabolar erkek ve kadın işçiler için ayrı ayrı olacaktır.

Yer altı maden işletmelerinde, bu bölümde sözü edilen sıhhi tesisler yer üstünde bulunabilir.

15. Hafriyat dökme yerleri ve atık sahaları

Hafriyat dökme yerleri, atık yığınları ve sahaları ile çöktürme havuzları, sağlam ve dayanıklı olacak, işçilerin sağlığı ve güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde tasarlanacak, inşa edilecek, işletilecek ve bakımı yapılacaktır.

16. Yerüstü yardımcı tesisleri (ilave özel hükümler)

16.1 Sağlamlık ve dayanıklılık

İşyerleri, muhtemel çevre şartlarına dayanabilecek şekilde tasarlanacak, inşa edilecek, kurulacak, işletilecek, kontrol edilecek ve bakımı yapılacaktır.

İşyerleri, kullanım amacına uygun yapıda ve sağlamlıkta olacaktır.

16.2 Zeminler, duvarlar, tavanlar ve çatılar

16.2.1 İşyerlerinde, taban döşeme ve kaplamaları sağlam, kuru ve mümkün olduğu kadar düz ve kaymaz bir şekilde olacak, tehlikeli eğimler, çukurlar ve engeller bulunmayacaktır.

İşyerinde yapılan işin niteliği ve çalışanların yaptıkları iş dikkate alınarak işyeri bölümleri ısıya karşı uygun şekilde yalıtılmış olacaktır.

16.2.2 İşyerlerinde, taban döşeme ve kaplamaları, duvarlar ve tavan, uygun hijyen şartlarını sağlayacak şekilde temizlemeye elverişli malzemeden yapılmış olacaktır.

16.2.3 İşyeri binaları, avlular, geçitler, yollar veya benzeri yerlerde bulunan saydam veya yarı saydam duvarlar ile özellikle camlı bölmeler; güvenli malzemeden yapılmış olacak, açık bir şekilde işaretlenecek veya çarpma ve kırılmaya karşı uygun şekilde korunacaktır.

16.2.4 Yeterli sağlamlıkta olmayan çatılara çıkılmasına ve buralarda çalışılmasına, güvenli çalışmayı sağlayacak ekipman olmadan izin verilmeyecektir.

16.3 Çalışma yeri boyutları ve hava hacmi - çalışma yerinde hareket serbestliği

16.3.1 Çalışma yerinin taban alanı, yüksekliği ve hava hacmi, işçilerin rahat çalışmaları, sağlık ve güvenliklerini riske atmadan işlerini yürütebilmeleri için yeterli olacaktır.

16.3.2 İşçinin işini yaptığı yerde rahat hareket edebilmesi ve işini güvenli bir şekilde yapabilmesi için yeterli serbest alan bulunacaktır.

16.4 Pencereler

16.4.1 Pencereler, tavan pencereleri ve havalandırma araçları; açılıp kapanması, ayarlanması ve sabitleştirilmesi güvenli olacak şekilde dizayn edilecek ve yapılacaktır.

Bunlar, açık olduklarında, işçiler için herhangi bir tehlike arz etmeyecek şekilde yerleştirilmiş olacaktır.

16.4.2 Pencereler ve tavan pencereleri, risk yaratmayacak şekilde temizlenebilir olacaktır.

16.5 Kapılar ve girişler

16.5.1 Kapılar ve girişlerin yeri, sayısı ve boyutları ile yapıldıkları malzemeler, kullandıkları odalara, alanlara, kullanım amaçlarına ve çalışanların rahatça girip çıkmalarına uygun olacaktır.

16.5.2 Saydam kapıların üzeri kolayca görünür şekilde işaretlenmiş olacaktır.

16.5.3 Her iki yöne açılabilen kapılar saydam malzemeden yapılacak veya karşı tarafın görülmesini sağlayan saydam kısımları bulunacaktır.

16.5.4 Saydam veya yarı saydam kapıların yüzeyleri çalışanlar için tehlike yaratmayacak ve güvenli malzemeden yapılmış olacak veya kırılmalara karşı korunmuş olacaktır.

16.5.5 Raylı kapılarda raydan çıkmayı ve istenmeyen şekilde devrilmeyi önleyecek güvenlik sistemi bulunacaktır.

16.5.6 Yukarı doğru açılan kapılarda istenmeyen şekilde aşağı düşmeyi önleyecek güvenlik sistemi bulunacaktır.

16.5.7 Kaçış yollarında bulunan kapılar uygun şekilde işaretlenecektir. Bu kapılar yardım almaksızın her zaman ve her durumda içeriden açılabilir özellikte olacaktır.

16.5.8 Araçların geçtiği geçit ve kapılar yayaların geçişi için güvenli değilse bu mahallerde yayalar için ayrı geçiş kapıları bulunacak ve bu kapılar açıkça işaretlenecek ve önlerinde hiçbir engel bulunmayacaktır.

16.5.9 Mekanik kapılar işçiler için kaza riski taşımayacak şekilde çalışacaktır. Bu kapılarda kolay fark edilebilir ve ulaşılabilir, acil durdurma cihazları bulunacak ve herhangi bir güç kesilmesinde, otomatik olarak açılır olmaması durumunda, kapılar el ile de açılabilir.

16.6 Kapalı işyerlerinin havalandırılması

16.6.1 Kapalı işyerlerinde çalışma şekline ve çalışanların yaptıkları işe göre, ihtiyaç duyacakları yeterli temiz hava bulunması sağlanacaktır.

Cebri havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanacaktır.

Havalandırma sisteminin çalışmaması, çalışanların sağlığı yönünden tehlikeli ise arızayı bildiren uyarı sistemi bulunacaktır.

16.6.2 Suni havalandırma sistemlerinde hava akımı, çalışanları rahatsız etmeyecek şekilde olacaktır.

Çalışma ortamı havasını kirleterek çalışanların sağlığına zarar verebilecek artık ve pislikler derhal dışarı atılacaktır.

16.7 Ortam Sıcaklığı

16.7.1 Çalışılan ortamın sıcaklığı çalışma şekline ve çalışanların harcadıkları güce uygun olacaktır.

16.7.2 Dinlenme yerleri, soyunma yerleri, duş ve tuvaletler, bekleme yerleri, yemekhaneler, kantinler ve ilk yardım odaları kullanım amacına göre yeterli sıcaklıkta olacaktır.

16.7.3 İşyerinin ve yapılan işin özelliğine göre pencereler, çatı aydınlatmaları ve cam kısımlar güneş ışığının olumsuz etkilerini önleyecek şekilde olacaktır.

16.8 Dinlenme yerleri

16.8.1 Yapılan işin özelliği nedeniyle çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli hallerde veya 10 ve daha fazla işçinin çalıştığı işyerlerinde, uygun bir dinlenme yeri sağlanacaktır. İş aralarında uygun dinlenme imkanı bulunan büro ve benzeri işlerde ayrıca dinlenme yeri aranmaz.

16.8.2 Dinlenme yerleri yeteri kadar geniş olacak ve buralarda işçiler için yeterli sayıda arkalıklı oturma yerleri ve masalar bulundurulacaktır.

16.8.3 Dinlenme yerlerinde sigara içmeyenleri sigara dumanından korumak üzere gerekli düzenleme yapılacaktır.

16.8.4 Çalışma süresince, işin gereği olarak düzenli ve sık ara veriliyorsa ve ayrı bir dinlenme yeri yoksa, çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli olan hallerde, bu aralarda işçilerin dinlenebileceği uygun yerler sağlanacaktır.

Bu yerlerde sigara içmeyenleri sigara dumanından korumak üzere gerekli düzenleme yapılacaktır.

17. Gebe ve emzikli kadınlar

Gebe ve emzikli kadınların uzanarak dinlenebilecekleri uygun koşullar sağlanacaktır.

18. Engelli İşçiler

Engelli işçilerin çalıştığı işyerlerinde bu işçilerin durumları dikkate alınarak gerekli düzenleme yapılacaktır. Bu düzenleme özellikle engelli işçilerin doğrudan çalıştığı yerlerde ve kullandıkları kapılar, geçiş yerleri, merdivenler, duşlar, lavabolar ve tuvaletlerde yapılacaktır.

BÖLÜM B

YERÜSTÜ MADEN İŞLETMELERİNDE UYGULANACAK ASGARİ ÖZEL HÜKÜMLER

1. Genel

1.1. Bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (b) bendi hükmü saklı kalmak kaydı ile bu bölüm kapsamına giren işyerinden sorumlu olan işveren, hem olağan hem de olağanüstü durumlarda işçilerin sağlık ve güvenliğini korumak üzere alınması gerekli ilgili tüm önlemlerin sağlık ve güvenlik dokümanında yer almasını sağlayacaktır.

1.2. Sağlık ve güvenlik dokümanı düzenli olarak güncelleştirilecek ve denetim için işyerinde bulundurulacaktır.

İşyerindeki çalışmalar sağlık ve güvenlik dokümanına uygun olarak yürütülecektir.

2. İşletme

2.1. İşyerinde yapılacak çalışmalar sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilen toprak kayması veya çökmesi riski ile ilgili hususlar dikkate alınarak planlanacaktır.

Kazı yüzeyleri ve şevlerin eğimi ve yüksekliği zeminin yapısına ve sağlamlığına ve uygulanan çalışma yöntemlerine uygun olacaktır.

2.2. Kademeler ve nakliyat yolları kullanılan araçlara uygun sağlamlıkta olacaktır. Buralar araçların güvenli hareket edebileceği özellikte yapılacak ve bakımları sağlanacaktır.

2.3. Her çalışma öncesinde, çalışma mahallinden ve nakliyat yollarından daha üst seviyelerdeki şevlerde ve kazı yüzeylerinde toprak ve kaya düşmelerine karşı gerekli kontroller yapılacaktır.

Gerekli yerlerde ölçümleme işleri de yapılacaktır.

2.4. Düz ve meyilli yüzeylerdeki çalışmalar buralardaki zeminin sağlamlığını ve dengesini bozmayacak şekilde yapılacaktır.

BÖLÜM C

YERALTI MADEN İŞLETMELERİNDE UYGULANACAK

ASGARİ ÖZEL HÜKÜMLER

1. Genel

1.1. Bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (b) bendi hükmü saklı kalmak kaydı ile bu bölüm kapsamına giren işyerinden sorumlu olan işveren, hem olağan hem de olağanüstü durumlarda işçilerin sağlık ve güvenliğini korumak üzere alınması gerekli ilgili tüm önlemlerin sağlık ve güvenlik dokümanında yer almasını sağlayacaktır.

1.2. Sağlık ve güvenlik dokümanı düzenli olarak güncelleştirilecek ve denetim için işyerinde bulundurulacaktır.

İşyerindeki çalışmalar sağlık ve güvenlik dokümanına uygun olarak yürütülecektir.

2. Yeraltı çalışma planları (imalat haritası)

2.1. Yeraltı çalışmalarını açıkça gösterecek ölçekli bir yeraltı çalışma planı hazırlanacaktır.

Yollar, üretim alanları ile çalışma ve güvenliği etkileyebilecek bilinen diğer özellikler bu planın üzerinde gösterilecektir.

Bu planlara kolayca ulaşılabilir ve bunlar güvenlik yönünden gerekli olduğu sürece muhafaza edilecektir.

2.2. Yeraltı çalışma planları periyodik olarak güncelleştirilecek ve işyerinde bulundurulacaktır.

3. Giriş ve çıkışlar

Tüm yeraltı çalışmalarında, yeraltında çalışan işçilerin kolayca ulaşabileceği, birbirinden bağımsız ve güvenli yapıda en az iki ayrı yoldan yer üstü bağlantısı bulunacaktır.

4. Yeraltı çalışma yerleri

Yeraltı çalışmalarının yapıldığı yerler, işçilerin en az riskle çalışabilecekleri ve hareket edebilecekleri şekilde yapılacak, işletilecek, teçhiz edilecek ve bakımı sağlanacaktır.

Yollar, işçilerin gidecekleri yerleri kolayca bulabilecekleri şekilde işaretlenecektir.

5. Taşıma araçları

5.1. Taşıma araçları, sürücülerin, kullanıcıların ve civarda bulunan diğer işçilerin sağlık ve güvenliği için uygun şekilde kurulacak, çalıştırılacak ve bakımı yapılacaktır.

5.2. İnsan taşımada kullanılan mekanik araçlar uygun şekilde kurulacak ve yazılı talimatlar uyarınca kullanılacaktır.

6. Tahkimat

Zeminin sağlam ve dayanıklı olduğu, yıkılma, göçme veya parça düşme tehlikesi bulunmayan yerler dışındaki kazılarda, işçilerin güvenliği açısından en kısa zamanda tahkimat yapılacaktır.

Tahkimat planlara ve yazılı talimatlara uygun olarak yapılacaktır.

Galeriler zeminin sağlamlığı ve dayanıklılığı açısından düzenli olarak kontrol edilecek ve tahkimatların bakımı düzenli olarak yapılacaktır.

7. Havalandırma

7.1. İşçilerin çalıştığı bütün yeraltı işyerlerinde yeterli havalandırma sağlanacaktır.

Yeraltı işyerlerinde;

- Sağlığa uygun solunabilir hava sağlanması,

- Ortamdaki patlama riskini ve solunabilir toz konsantrasyonunu kontrol altında tutulması,

- Kullanılan çalışma yöntemi ve işçilerin fiziki faaliyetleri dikkate alınarak çalışma koşullarına

uygun havanın sağlanması ve

bu durumun sürdürülebilmesi için sürekli havalandırma yapılması zorunludur.

7.2. 7.1’de belirtilen şartların doğal havalandırma ile sağlanamadığı yerlerde, havalandırma bir veya daha fazla mekanik sistemle sağlanacaktır.

Havalandırmanın sürekliliğini ve kararlılığını sağlayacak önlemler alınacaktır.

Havalandırma sistemlerinin devre dışı kalmaması için bunlar devamlı surette izlenecek ve istenmeyen devre dışı kalmaları bildirecek otomatik alarm sistemi bulunacaktır.

7.3. Havalandırma ile ilgili değerler periyodik olarak ölçülecek ve ölçüm sonuçları kaydedilecektir.

Havalandırma sisteminin gerekli detaylarını içeren bir havalandırma planı hazırlanacak, periyodik olarak güncellenecek ve işyerinde hazır bulundurulacaktır.

8. Grizulu maden ocakları

8.1. Yeraltı çalışmalarında patlayıcı ortam oluşması riski yaratacak miktarda metan gazı çıkma ihtimalinin olduğu yerler grizulu kabul edilir.

8.2. Havalandırma bir veya daha fazla mekanik sistemle sağlanacaktır.

8.3. Çalışmalar metan gazı çıkışı dikkate alınarak yürütülecektir.

Metan gazından kaynaklanacak riskleri mümkün olduğunca ortadan kaldıracak tedbirler alınacaktır.

8.4. Tali havalandırma sadece ana havalandırma akışı ile bağlantısı bulunan, ilerleme çalışmaları ve kurtarma çalışmalarının yapıldığı yerlerde uygulanacaktır.

Üretim yapılan yerlerde, sadece işçilerin sağlık ve güvenliği için yeterli ek önlemler alınması şartıyla tali havalandırma yapılabilir.

8.5. 7.3’de belirtilen havalandırma ölçümleri, metan gazı ölçümleri ile birlikte yapılacaktır.

Sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilmesi halinde, üretim ünitelerinden dönüş havası içinde ve üretim yerlerindeki gazların birikebileceği yerlerde, metan gazı seviyesi sürekli olarak izlenecektir.

8.6. Grizulu maden ocaklarında yalnız bu tür ocaklar için uygun olan patlayıcı maddeler ve ateşleyiciler kullanılır.

8.7. Sigara içmek, içmek amacıyla tütün mamulleri ile alev ve kıvılcım çıkarabilecek her türlü maddeyi taşımak ve bulundurmamak yasaktır.

Alevle kesme, kaynak yapma ve benzeri diğer işlemlere, işçilerin sağlık ve güvenliklerini korumaya yönelik özel önlemler alınması kaydıyla sadece istisnai durumlarda izin verilir.

9. Yanıcı toz bulunan maden ocakları

9.1. Açılan bütün maden damarlarında oluşabilecek tozun, patlamanın yayılmasına neden olmayacağı sağlık ve güvenlik dokümanında belirtilmedikçe, kömür madenleri yanıcı toz bulunan maden ocakları olarak kabul edilecektir.

9.2. Yanıcı toz bulunan maden ocaklarında yalnız bu tür ocaklar için uygun olan patlayıcı maddeler ve ateşleyiciler kullanılır.

Sigara içmek, içmek amacıyla tütün mamulleri ile alev ve kıvılcım çıkarabilecek her türlü maddeyi taşımak ve bulundurmamak yasaktır.

9.3. Yanıcı toz birikimini azaltacak, nötralize ederek (yanma özelliğini yok etme) veya bağlayarak (su ve benzeri maddelerde tozu tutma) uzaklaştırılmasını sağlayacak önlemler alınacaktır.

9.4. Zincirleme toz patlamalarına neden olabilecek, yanıcı toz ve/veya grizu patlamalarının yayılması, patlama barajları yapılarak önlenecektir.

Periyodik olarak güncellenen patlama barajlarının yerleri bir dokümanda gösterilecek ve bu doküman işyerinde bulundurulacaktır.

10. Gaz kaçağı, göçük veya su baskını

10.1. Gaz kaçağı veya göçük veya su baskını ihtimali olan bölgelerde, işçilerin korunması ve güvenli bir çalışma sistemi sağlanması için bir çalışma planı hazırlanacak ve uygulanacaktır.

10.2. Riskli bölgelerin tespiti, bu bölgelerin yakınında veya bu bölgelerden geçen galerilerdeki işçilerin korunması ve risklerin kontrol altına alınması için gerekli önlemler alınacaktır.

11. Yangın, tutuşma ve kızışma

11.1. Kendiliğinden tutuşmanın önlenmesi veya erken fark edilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.

11.2. Zorunlu ihtiyaçtan daha fazla yanıcı madde yeraltına indirilmeyecektir.

11.3. Hidrolik sıvıların (hidrostatik ve/veya hidrokinetik mekanik enerjinin nakli için kullanılan sıvılar) kullanılması gereken durumlarda, yangın çıkmasının ve yayılmasının önlenmesi için zor alev alabilen sıvılar kullanılacaktır.

Hidrolik sıvılar, yangına dayanıklılık ve hijyen yönünden belirlenmiş kriterlere uygun özellikte olacaktır.

Yangına dayanıklılık ve hijyen yönünden belirlenmiş kriterlere uygun olmayan hidrolik sıvıların kullanılması durumunda, artan yangın ve bu yangının yayılma riskinin önlenmesi için ilave güvenlik önlemleri alınacaktır.

12. Çalışanların korunmasına ilişkin ihtiyati tedbirler

İşçilere gerektiğinde güvenli bir şekilde dışarı çıkabilmeleri için, her zaman kolay ulaşabilecekleri yerlerde bulunacak kişisel solunum koruma cihazları verilecektir.

İşçiler bu cihazların kullanımı ile ilgili olarak eğitilecektir.

Bu cihazların her zaman çalışır durumda bulunmaları için düzenli kontrolleri yapılacak ve işyerinde muhafaza edilecektir.

13. Aydınlatma

İşçilere uygun kişisel lambalar verilecektir.

İşyerleri, işçilerin sağlık ve güvenliklerinin korunmasına uygun suni aydınlatma tesisatları ile donatılacaktır.

Aydınlatma tesisatı işçiler için herhangi bir kaza riski oluşturmayacak türden olacak ve uygun şekilde yerleştirilecektir.

14. Yer altındaki işçi sayısı

Yeraltında kimlerin bulunduğunu her zaman kesin olarak bilmek mümkün olacaktır.

15. Kurtarma Organizasyonu

Herhangi bir kaza durumunda hızlı ve etkili bir şekilde müdahale edebilmek için uygun bir kurtarma teşkilatı kurulacaktır.

Kurtarma teşkilatında, yeraltında maden arama veya çıkarma işlerinin yürütüldüğü galerilerde görev yapacak yeterli sayıda eğitilmiş kurtarma ile görevli işçi ve uygun müdahale araç-gereçleri bulunacaktır.

5.13 İnşaat ile İlgili Mevzuat

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, işyeri bina ve eklentilerinde bulunması gereken asgari sağlık ve güvenlik şartlarını belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren tüm işyerlerini kapsar.

Ancak;

- a) İşyeri dışında kullanılan taşıma araçlarında veya araçların içindeki işyerlerinde,
- b) Geçici veya hareketli iş alanlarında,
- c) Maden, petrol ve gaz çıkarma işlerinde,
- d) Balıkçı teknelerinde,
- e) Tarım veya orman işyerlerine ait olup işyeri binalarından uzaktaki tarla ve ormanlarda, uygulanmaz.

Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik, 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine göre düzenlenmiştir.

Tanım

Madde 4 - Bu Yönetmelikte geçen;

İşyeri : İşçilerin istihdam süreleri içinde çalıştıkları alanlar ile girip çıkabilecekleri bina, eklenti ve diğer tüm alanları ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İşverenlerin Yükümlülükleri

Yeni Açılacak İşyerleri

Madde 5 - Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra açılacak işyerleri Ek-I'deki asgari sağlık ve güvenlik koşullarını yerine getirecektir.

Mevcut İşyerleri

Madde 6 - Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulmuş olan işyerleri Ek-II'de belirtilen

sağlık ve güvenlik koşullarını, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra 6 (altı) ay içinde yerine getirecektir.

İşyerinde Değişiklikler

Madde 7 - Mevcut işyerlerinde, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra genişleme ve/veya iş değiştirme şeklinde bir değişiklik yapıldığında işveren, Ek-I'de belirtilen asgari sağlık ve güvenlik şartlarını temin etmek için gerekli önlemleri alacaktır.

Genel Şartlar

Madde 8 - İşveren işçilerin sağlık ve güvenliğini korumak için aşağıdaki hususları yerine getirecektir:

- a) Acil çıkış yolları ve kapıları her zaman kullanılabilir durumda tutulacaktır.
- b) İşyeri ile ekipman, araç-gereçlerin ve özellikle bunlardan Ek-I ve Ek-II'de belirtilenlerin düzenli olarak teknik bakımları yapılacak, çalışanların sağlık ve güvenlikleri için tehlikeli olabilecek aksaklıklar en kısa zamanda giderilecektir.
- c) İşyeri ile ekipman, araç-gereçler, özellikle havalandırma sistemleri uygun hijyen şartları sağlanacak şekilde düzenli olarak temizlenecektir.
- d) Tehlikeleri önleyecek veya yok edecek güvenlik ekipmanı ile araç-gereçlerinin ve özellikle bunlardan Ek-I ve Ek-II'de belirtilenlerin düzenli bakım ve kontrolü yapılacaktır.

İşçilerin Bilgilendirilmesi

Madde 9 - 9/12/2003 tarihli ve 25311 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 10 uncu maddesinde belirtilen hususlar saklı kalmak kaydı ile işçiler ve/veya temsilcileri, işyerinde alınan sağlık ve güvenlikle ilgili tüm önlemler hakkında bilgilendirilecektir.

İşçilerin Görüşlerinin Alınması ve Katılımlarının Sağlanması

Madde 10 - İşveren, bu Yönetmelik ve eklerinde belirtilen konularda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin 11 inci maddesine uygun olarak işçilerin veya temsilcilerinin görüşlerini alacak ve katılımlarını sağlayacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı, Yürürlük ve Yürütme

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 11 - Bu Yönetmelik Avrupa Birliğinin 30/11/1989 tarihli ve 89/654/EEC sayılı Konsey Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır.

Uygulama

Madde 12 - Bu Yönetmelikte belirtilen daha sıkı ve özel önlemler saklı kalmak kaydı ile işyeri bina ve eklentilerinde, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri de uygulanır.

Yürürlük

Madde 13 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14 - Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EK-I

YÖNETMELİĞİN YÜRÜRLÜĞE GİRDİĞİ TARİHTEN SONRA KURULACAK İŞYERLERİNDE UYGULANACAK ASGARİ SAĞLIK VE GÜVENLİK GEREKLERİ

1. Bu ekte belirtilen hususlar, işyerinin ve yapılan işin niteliğinin ve tehlikesinin gerektirdiği her durumda uygulanır.

2. Binaların yapısı ve dayanıklılığı

İşyeri binaları yapılan işin özelliğine uygun ve yeterli sağlamlıkta inşa edilmiş olacaktır.

3. Elektrik Tesisatı

Elektrik tesisatı yangın veya patlama tehlikesi yaratmayacak şekilde projelendirilip tesis edilecek ve çalışanlar doğrudan veya dolaylı temas sonucu kaza riskine karşı korunacaktır.

Tesisatın projelendirilmesi, kurulması, malzemesinin ve koruyucu cihazların seçimi, kullanılacak voltaja ve ortam şartlarına uygun olacak, yürürlükteki mevzuatta belirtilen yetkili kişiler tarafından işletilecektir.

4. Acil çıkış yolları ve kapıları

4.1. Acil çıkış yolları ve kapıları doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana açılacak ve çıkışı önleyecek hiçbir engel bulunmayacaktır.

4.2. Herhangi bir tehlike durumunda, tüm çalışanların işyerini derhal ve güvenli bir şekilde terk etmeleri mümkün olacaktır.

4.3. Acil çıkış yolları ve kapılarının sayısı, boyutları ve yerleri yapılan işin niteliğine, işyerinin

büyüklüğüne ve çalışanların sayısına uygun olacaktır.

4.4. Acil çıkış kapıları dışarıya doğru açılacaktır.

Acil çıkış kapısı olarak raylı veya döner kapılar kullanılmayacaktır.

Acil çıkış kapıları, acil durumlarda çalışanların hemen ve kolayca açabilecekleri şekilde olacaktır.

4.5. Acil çıkış yolları ve kapıları 23/12/2003 tarihli ve 25325 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenmiş olacaktır. İşaretler uygun yerlere konulacak ve kalıcı olacaktır.

4.6. Acil çıkış kapıları kilitli veya bağlı olmayacaktır.

Acil çıkış yolları ve kapıları ile buralara açılan yol ve kapılarda çıkışı zorlaştıracak hiçbir engel bulunmayacaktır.

4.7. Aydınlatılması gereken acil çıkış yolları ve kapılarında elektrik kesilmesi halinde yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi bulunacaktır.

5. Yangınla mücadele

5.1. İşyerinin büyüklüğüne, yapılan işin özelliğine, kullanılan maddelerin fiziksel ve kimyasal özelliklerine ve çalışanların sayısına göre işyerinde etkili ve yeterli yangın söndürme ekipmanı ile gerektiğinde yangın dedektörleri ve alarm sistemleri bulunacaktır.

5.2. Yangın söndürme ekipmanı kolay kullanılır olacak, görünür ve kolay erişilir yerlere konulacak, önlerinde engel bulunmayacaktır.

Yangın söndürme ekipmanı ve bulunduğu yerler Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenecek, işaretler uygun yerlere konulacak ve kalıcı olacaktır.

6. Kapalı işyerlerinin havalandırılması

6.1. Kapalı işyerlerinde çalışma şekline ve çalışanların yaptıkları işe göre, ihtiyaç duyacakları yeterli temiz hava bulunması sağlanacaktır.

Cebri havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanacaktır. Havalandırma sisteminin çalışmaması, çalışanların sağlığı yönünden tehlikeli ise arızayı bildiren uyarı sistemi bulunacaktır.

6.2. Suni havalandırma sistemlerinde hava akımı, çalışanları rahatsız etmeyecek şekilde olacaktır. Çalışma ortamı havasını kirleterek çalışanların sağlığına zarar verebilecek artık ve pislikler derhal dışarı atılacaktır.

7. Ortam sıcaklığı

7.1. Çalışılan ortamın sıcaklığı çalışma şekline ve çalışanların harcadıkları güce uygun olacaktır.

7.2. Dinlenme yerleri, soyunma yerleri, duş ve tuvaletler, bekleme yerleri, yemekhaneler, kantinler ve ilk yardım odaları kullanım amacına göre yeterli sıcaklıkta olacaktır.

7.3. İşyerinin ve yapılan işin özelliğine göre pencereler ve çatı aydınlatmaları, güneş ışığının olumsuz etkilerini önleyecek şekilde olacaktır.

8. Aydınlatma

8.1. İşyerlerinin gün ışığıyla yeter derecede aydınlatılmış olması esastır. İşin konusu veya işyerinin inşaa tarzı nedeniyle gün ışığından yeterince yararlanılamayan hallerde yahut gece çalışmalarında, suni ışıkla uygun ve yeterli aydınlatma sağlanacaktır.

8.2. Çalışma mahalleri ve geçiş yollarındaki aydınlatma sistemleri, çalışanlar için kaza riski oluşturmayacak türde olacak ve uygun şekilde yerleştirilecektir.

8.3. Aydınlatma sistemindeki herhangi bir arızanın çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde acil ve yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi bulunacaktır.

9. İşyeri tabanı, duvarları, tavanı ve çatısı

9.1. İşyerlerinde, taban döşeme ve kaplamaları sağlam, kuru ve mümkün olduğu kadar düz ve kaymaz bir şekilde olacak, tehlikeli eğimler, çukurlar ve engeller bulunmayacaktır.

İşyerinde yapılan işin niteliği ve çalışanların yaptıkları iş dikkate alınarak işyeri uygun şekilde bölümlere ayrılacaktır.

9.2. İşyerlerinde, taban döşeme ve kaplamaları, duvarlar ve tavan, uygun hijyen şartlarını sağlayacak şekilde temizlemeye elverişli malzemeden yapılmış olacaktır.

9.3. İşyeri binaları, avlular, geçitler, yollar veya benzeri yerlerde bulunan saydam veya yarı saydam duvarlar ile özellikle camlı bölmeler; güvenli malzemeden yapılmış olacak, açık bir şekilde işaretlenecek veya çarpma ve kırılmaya karşı uygun şekilde korunacaktır.

9.4. Yeterli sağlamlıkta olmayan çatılara çıkılmasına ve buralarda çalışılmasına, güvenli çalışmayı sağlayacak ekipman olmadan izin verilmeyecektir.

10. Pencereleler

10.1. İşyerlerinde pencereler ve tavan pencereleri, güvenli bir şekilde açılır, kapanır ve ayarlanabilir olacaktır. Pencereleler açık olduklarında çalışanlar için herhangi bir tehlike yaratmayacak şekilde yerleştirilecektir.

10.2. Pencereleler, temizliğı güvenli bir şekilde yapılabilir özellikte olacaktır. Ayrıca temizlik ekipmanlarının kullanılmasına uygun olacak ve temizliğini yapanlar ile temizlik sırasında bina içinde ve dışında bulunanlara tehlike yaratmayacaktır.

11. Kapılar ve girişler

11.1. Kapılar ve girişlerin yeri, sayısı ve boyutları ile yapıldıkları malzemeler, kullanıldıkları odalara, alanlara, kullanım amaçlarına ve çalışanların rahatça girip çıkmalarına uygun olacaktır.

11.2. Saydam kapıların üzeri kolayca görünür şekilde işaretlenmiş olacaktır.

11.3. Her iki yöne açılabilen kapılar saydam malzemeden yapılacak veya karşı tarafın görülmesini sağlayan saydam kısımları bulunacaktır.

11.4. Saydam veya yarı saydam kapıların yüzeyleri çalışanlar için tehlike yaratmayacak ve güvenli malzemeden yapılmış olacak veya kırılmalara karşı korunmuş olacaktır.

11.5. Raylı kapılarda raydan çıkmayı ve devrilmeyi önleyecek güvenlik sistemi bulunacaktır.

11.6. Yukarı doğru açılan kapılarda aşağı düşmeyi önleyecek güvenlik sistemi bulunacaktır.

11.7. Kaçış yollarında bulunan kapılar uygun şekilde işaretlenecektir. Bu kapılar yardım almaksızın her zaman ve her durumda içeriden açılabilir özellikte olacaktır.

11.8. Araçların geçtiğı geçit ve kapılar yayaların geçişi için güvenli değilse bu mahallerde yayalar için ayrı geçiş kapıları bulunacaktır. Bu kapılar açıkça işaretlenecek ve önlerinde hiçbir engel bulunmayacaktır. 11.9. Mekanik kapılar işçiler için kaza riski taşımayacak şekilde çalışacaktır. Bu kapılarda kolay fark edilebilir ve ulaşılabilir, acil durdurma cihazları bulunacak ve herhangi bir güç kesilmesinde otomatik olarak açılır olmaması durumunda kapılar el ile de açılabilir olacaktır.

12. Ulaşım yolları - tehlikeli alanlar

12.1. Merdivenler, yükleme yerleri ve rampalar dahil bütün yollar, yaya ve araçların güvenli hareketlerini sağlayacak ve yakınlarında çalışanlara tehlike yaratmayacak şekil ve boyutlarda olacaktır.

12.2. Yayaların kullandığı ve/veya araçlarla malzeme taşımada kullanılan yollar, kullanıcı sayısına ve işyerinde yapılan işin özelliğine uygun boyutlarda olacaktır. Malzeme taşınan yollarda yayalar için yeterli güvenlik mesafesi bırakılacaktır.

12.3. Araç trafiğine açık yollar ile kapılar, yaya geçiş yolları, koridorlar ve merdivenler arasında yeterli mesafe bulunacaktır.

12.4. Çalışma mahallerinde yapılan iş ile makine ve malzeme göz önüne alınarak, işçilerin korunması amacıyla araçların geçiş yolları açıkça işaretlenecektir.

12.5. Yapılan işin özelliğı nedeniyle malzeme veya işçilerin düşme riski bulunan tehlikeli alanlara, görevli olmayan kişilerin girmesi uygun araç ve gereçlerle engellenecektir. Tehlikeli alanlara girme yetkisi olan kişilerin korunması için uygun önlemler alınacak, bu alanlar açıkça belirlenecektir.

13. Yürüyen merdivenler ve bantlar için özel önlemler

Yürüyen merdiven ve bantların güvenli bir şekilde çalışması sağlanacak ve gerekli güvenlik donanımları bulunacaktır. Bunlarda kolay fark edilir ve kolay ulaşılır acil durdurma tertibatı bulunacaktır.

14. Yükleme yerleri ve rampalar

14.1 Yükleme yeri ve rampalar, taşınacak yükün boyutlarına uygun olacaktır.

14.2 Yükleme yerlerinde en az bir çıkış yeri bulunacaktır. Belirli bir genişliğı üzerinde olan yükleme yerlerinde teknik olarak mümkünse her iki uçta da çıkış yeri bulunacaktır.

14.3 Yükleme rampaları işçilerin düşmesini önleyecek şekilde güvenli olacaktır.

15. Çalışma yeri boyutları ve hava hacmi - çalışma yerinde hareket serbestliğı

15.1 Çalışma yerinin taban alanı, yüksekliğı ve hava hacmi, işçilerin rahat çalışmaları, sağlık ve güvenliklerini riske atmadan işlerini yürütebilmeleri için yeterli olacaktır.

15.2 İşçinin işini yaptığı yerde rahat hareket edebilmesi için yeterli serbest alan bulunacaktır. İşin özelliğı nedeniyle bu mümkün değilse çalışma yerinin yanında serbest hareket edeceği alan olacaktır.

16. Dinlenme yerleri

16.1 Yapılan işin özelliğı nedeniyle çalışanların sağlığı ve güvenliğı açısından gerekli hallerde veya 10 ve daha fazla işçinin çalıştığı işyerlerinde, uygun bir dinlenme yeri sağlanacaktır. İş aralarında uygun

dinlenme imkanı bulunan büro ve benzeri işlerde ayrıca dinlenme yeri aranmaz.

16.2 Dinlenme yerleri yeteri kadar geniş olacak ve buralarda işçiler için yeterli sayıda aralıklı oturma yerleri ve masalar bulundurulacaktır.

16.3 Dinlenme yerlerinde sigara içmeyenleri sigara dumanından korumak üzere gerekli düzenleme yapılacaktır.

16.4 Çalışma süresi, işin gereği olarak sık ve düzenli aralıklarla kesiliyorsa ve ayrı bir dinlenme yeri yoksa, çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli olan hallerde, bu aralarda işçilerin dinlenebileceği uygun yerler sağlanacaktır. Bu yerlerde sigara içmeyenleri sigara dumanından korumak üzere gerekli düzenleme yapılacaktır.

17. Gebe ve emzikli kadınlar

Gebe ve emzikli kadınların uzanarak dinlenebilecekleri uygun koşullar sağlanacaktır.

18. Soyunma yerleri, duş, tuvalet ve lavabolar

18.1 Soyunma yeri ve elbise dolabı

18.1.1 İş elbisesi giyme zorunluluğu olan işçiler için uygun soyunma yerleri sağlanacak, işçilerden soyunma yerleri dışındaki yerlerde üstlerini değiştirmelerine izin verilmeyecektir. Soyunma yerleri kolayca ulaşılabilir ve yeterli kapasitede olacak ve buralarda yeterli sayıda oturma yeri bulunacaktır.

18.1.2 Soyunma odaları yeterli büyüklükte olacak ve her işçi için çalışma saatleri içinde elbiselerini koyabilecekleri kilitli dolaplar bulunacaktır. Nemli, tozlu, kirli ve benzeri işlerde veya tehlikeli maddelerle çalışılan yerlerde, iş elbiseleri ile harici elbiselerin ayrı yerlerde saklanabilmesi için, elbise dolapları yan yana iki bölmeli olacak veya iki ayrı elbise dolabı verilecektir.

18.1.3 Kadın ve erkek işçiler için ayrı soyunma yerleri sağlanacaktır.

18.1.4 Soyunma yeri gerekmeyen işyerlerinde işçilerin elbiselerini koyabilecekleri uygun bir yer sağlanacaktır.

18.2 Duşlar ve lavabolar

18.2.1 Yapılan işin veya sağlıkla ilgili nedenlerin gerektirmesi halinde işçiler için uygun duş tesisleri yapılacaktır. Duşlar kadın ve erkek işçiler için ayrı ayrı olacaktır.

18.2.2 Duşlar işçilerin rahatça yıkanabilecekleri genişlikte ve uygun hijyenik koşullarda olacaktır. Duşlarda sıcak ve soğuk akar su bulunacaktır.

18.2.3 Duş tesisi gerektirmeyen işlerde, çalışma yerlerinin ve soyunma odalarının yakınında, gerekiyorsa akar sıcak suyu da bulunan lavabolar bulunacaktır. Lavabolar erkek ve kadın işçiler için ayrı ayrı olacaktır.

18.2.4 Duş veya lavaboların soyunma yerlerinden ayrı yerlerde bulunması durumunda, duş ve lavabolar ile soyunma yerleri arasında kolay bağlantı sağlanacaktır.

18.3 Tuvalet ve Lavabolar

Çalışma yerlerine, dinlenme odalarına, soyunma yerlerine, duş ve yıkanma yerlerine yakın yerlerde yeterli sayıda tuvalet ve lavabo bulunacaktır. Tuvalet ve lavabolar erkek ve kadın işçiler için ayrı ayrı olacaktır.

19. İlk yardım odaları

19.1. İşyerinin büyüklüğü, yapılan işin niteliği ve kaza riskine göre işyerinde bir yada daha fazla ilk yardım odası bulunacaktır.

19.2. İlk yardım odaları yeterli ilk yardım malzeme ve ekipmanı ile teçhiz edilecek ve sedyeleri kolay erişilebilir yerlerde bulundurulacaktır.

Buralar Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenecektir.

19.3. Ayrıca, çalışma koşullarının gerektirdiği her yerde ilkyardım ekipmanı bulundurulacaktır. Bu ekipman uygun şekilde işaretlenecek ve kolay erişilebilir yerlerde bulundurulacaktır.

20. Engelli işçiler

Engelli işçilerin çalıştığı işyerlerinde bu işçilerin durumları dikkate alınarak gerekli düzenleme yapılacaktır. Bu düzenleme özellikle engelli işçilerin doğrudan çalıştığı yerlerde ve kullandıkları kapılar, geçiş yerleri, merdivenler, duşlar, lavabolar ve tuvaletlerde yapılacaktır.

21. Açık alanlardaki çalışmalarda özel önlemler

21.1. İşyerindeki açık çalışma yerleri, yollar ve işçilerin kullandığı diğer açık alanlar, yaya ve araç trafiğinin güvenli bir şekilde yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenecektir.

İşyeri sahasındaki ana yollar, tamir - bakım, gözetim ve denetim için kullanılan diğer yollar ile yükleme-boşaltma yerlerinde Ek-1'in 12, 13 ve 14 üncü maddelerinde belirtilen hususlar uygulanır. 12 nci maddede belirtilen hususlar aynı zamanda açık alanlardaki çalışma yerlerinde de uygulanacaktır.

- 21.2. Açık çalışma alanları gün ışığının yeterli olmadığı hallerde uygun şekilde aydınlatılacaktır.
- 21.3. Açık alanda yapılan çalışmalarda aşağıdaki düzenlemeler yapılacaktır.
- a) İşçiler, olumsuz hava koşullarından ve gerekli hallerde cisim düşmelerine karşı korunacaktır.
  - b) İşçiler, zararlı düzeyde gürültüden ve gaz, buhar, toz gibi zararlı dış etkilere karşı korunacaktır.
  - c) İşçiler, herhangi bir tehlike durumunda işyerini hemen terk edebilecek veya kısa sürede yardım alabileceklerdir.
  - d) İşçilerin kaymaları veya düşmeleri önlenmelidir.

EK-II

YÖNETMELİĞİN YÜRÜRLÜĞE GİRDİĞİ TARİHTEN ÖNCE FAALİYETTE OLAN İŞYERLERİNDE UYGULANACAK ASGARİ SAĞLIK VE GÜVENLİK GEREKLERİ

1. Bu ekte belirtilen hususlar, işyerinin ve yapılan işin niteliğinin ve tehlikesinin gerektirdiği her durumda uygulanır.

2. Binaların yapısı ve dayanıklılığı

İşyeri binaları yapılan işin özelliğine uygun ve yeterli sağlamlıkta olacaktır.

3. Elektrik tesisatı

Elektrik tesisatı yangın veya patlama tehlikesi yaratmayacak şekilde projelendirilip tesis edilecek ve çalışanlar doğrudan veya dolaylı temas sonucu kaza riskine karşı korunacaktır.

Elektrik tesisatı ve koruyucu cihazlar kullanılan voltaja, ortam şartlarına ve yürürlükteki mevzuata uygun olacak, yetkili kişiler tarafından işletilecektir.

4. Acil çıkış yolları ve kapıları

4.1 Acil çıkış yolları ve kapıları doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana açılacak ve çıkışı önleyecek hiçbir engel bulunmayacaktır.

4.2 Herhangi bir tehlike durumunda, tüm çalışanların işyerini derhal ve güvenli bir şekilde terk etmeleri mümkün olacaktır.

4.3 İşyerinde yeterli sayıda kaçış yolu ve acil çıkış kapıları bulunacaktır.

4.4 Acil çıkış kapıları dışarıya doğru açılacak şekilde yapılacaktır.

Acil çıkış kapısı olarak raylı veya döner kapılar kullanılmayacaktır.

Acil çıkış kapıları; acil durumlarda çalışanların hemen ve kolayca açabilecekleri şekilde olacaktır.

4.5 Acil çıkış yolları ve kapıları Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenmiş olacaktır. İşaretler uygun yerlere konulacak ve kalıcı olacaktır.

4.6 Acil çıkış kapıları kilitli veya bağlı olmayacaktır.

Acil çıkış yolları ve kapıları ile buralara açılan yol ve kapılarda çıkışı zorlaştıracak hiçbir engel bulunmayacaktır.

4.7 Aydınlatılması gereken acil çıkış yolları ve kapılarında elektrik kesilmesi halinde yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi bulunacaktır.

5. Yangınla mücadele

5.1. İşyerinin büyüklüğüne, yapılan işin özelliğine, kullanılan maddelerin fiziksel ve kimyasal özelliklerine ve çalışanların sayısına göre işyerinde etkili ve yeterli yangın söndürme ekipmanları ile gerektiğinde yangın dedektörleri ve alarm sistemi bulunacaktır.

5.2. Yangın söndürme ekipmanı kolay kullanılabilir olacak, görünür ve kolay erişilir yerlere konulacak, önlerinde engel bulunmayacaktır.

Yangın söndürme cihazları Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenecek, işaretler uygun yerlere konulacak ve kalıcı olacaktır.

6. Kapalı işyerlerinin havalandırılması

Kapalı işyerlerinde çalışma şekline ve çalışanların yaptıkları işe göre, ihtiyaç duyacakları yeterli temiz hava bulunması sağlanacaktır.

Cebri havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanacaktır.

Havalandırma sisteminin çalışmaması, çalışanların sağlığı yönünden tehlikeli ise arızayı bildiren uyarı sistemi bulunacaktır.

7. Ortam sıcaklığı

7.1. Çalışılan ortamın sıcaklığı çalışma şekline ve çalışanların harcadıkları güce uygun olacaktır.

7.2. Dinlenme yerleri, soyunma yerleri, duş ve tuvaletler, bekleme yerleri, yemekhaneler, kantinler ve ilk yardım odaları kullanım amacına göre yeterli sıcaklıkta olacaktır.

8. Aydınlatma

8.1. İşyerlerinin gün ışığıyla yeter derecede aydınlatılmış olması esastır. İşin konusu veya işyerinin

inşa tarzı nedeniyle gün ışığından yeterince yararlanılamayan hallerde yahut gece çalışmalarında, suni ışıkla uygun ve yeterli aydınlatma sağlanacaktır.

8.2. Aydınlatma sistemindeki herhangi bir arızanın çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde acil ve yeterli aydınlatmayı sağlayacak yedek aydınlatma sistemi bulunacaktır.

9. Kapılar ve girişler

9.1. Saydam kapıların üzeri kolayca görünür şekilde işaretlenmiş olacaktır.

9.2. Her iki yöne açılabilen kapılar saydam malzemeden yapılacak veya karşı tarafın görülmesini sağlayan saydam kısımları bulunacaktır.

10. Tehlikeli alanlar

Yapılan işin özelliği nedeniyle malzeme veya işçilerin düşme riski bulunan tehlikeli alanlara, görevli olmayan kişilerin girmesi uygun araç ve gereçlerle engellenecektir. Tehlikeli alanlara girme yetkisi olan kişilerin korunması için uygun önlemler alınacak, bu alanlar açıkça belirlenecektir.

11. Dinlenme odaları ve dinlenme alanları

11.1. Yapılan işin özelliği nedeniyle çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli hallerde veya 10 ve daha fazla işçinin çalıştığı işyerlerinde, uygun bir dinlenme odası veya dinlenme alanı sağlanacaktır. İş aralarında uygun dinlenme imkanı bulunan büro ve benzeri işlerde ayrıca dinlenme yeri aranmaz.

11.2. Dinlenme odalarında ve dinlenme alanlarında arkalıklı sandalyeler ve masalar bulunacaktır.

11.3. Dinlenme yerlerinde sigara içmeyenleri sigara dumanından korumak üzere gerekli düzenleme yapılacaktır.

12. Gebe ve emzikli kadınlar

Gebe ve emzikli kadınların uzanarak dinlenebilecekleri uygun koşullar sağlanacaktır.

13. Soyunma yerleri, duş, tuvalet ve lavabolar

13.1. Soyunma yeri ve elbise dolabı

13.1.1. İş elbisesi giyme zorunluluğu olan işçiler için uygun soyunma yerleri sağlanacak, işçilerden soyunma yerleri dışındaki yerlerde üstlerini değiştirmelerine izin verilmeyecektir. Soyunma yerleri kolayca ulaşılabilir ve yeterli kapasitede olacaktır.

13.1.2. Soyunma odalarında her işçi için çalışma saatleri içinde elbiselerini koyabilecekleri kilitli dolaplar bulunacaktır. Nemli, tozlu, kirli ve benzeri işlerde veya tehlikeli maddelerle çalışılan yerlerde, iş elbiseleri ile harici elbiselerin ayrı yerlerde saklanabilmesi için, elbise dolapları yan yana iki bölmeli olacak veya iki ayrı elbise dolabı verilecektir.

13.1.3. Kadın ve erkek işçiler için ayrı soyunma yerleri sağlanacaktır.

13.2. Duşlar, tuvaletler ve lavabolar

13.2.1. Yapılan işin özelliğine göre gerekli durumlarda işçiler için duş tesisleri yapılacak yeterli sayıda lavabo ve tuvalet bulunacaktır.

13.2.2. Duş ve lavabolarda akar su bulunacak, gerektiğinde akar sıcak su da sağlanacaktır.

13.2.3. Duş ve tuvaletler erkek ve kadın işçiler için ayrı ayrı olacaktır.

14. İlk yardım ekipmanı

İşyerinde yeterli ilk yardım ekipmanı bulundurulacaktır. İlk yardım ekipmanı kolayca erişilebilir yerlerde olacak ve uygun şekilde işaretlenecektir.

15. Engelli işçiler

Engelli işçilerin çalıştığı işyerlerinde bu işçilerin durumları dikkate alınarak gerekli düzenleme yapılacaktır. Bu düzenleme özellikle engelli işçilerin doğrudan çalıştığı yerlerde ve kullandıkları kapılar, geçiş yerleri, merdivenler, duşlar, lavabolar ve tuvaletlerde yapılacaktır.

16. Yaya ve araçların hareketi

Açık ve kapalı çalışma alanlarında, yayaların ve araçların güvenli şekilde hareketlerini sağlayacak düzenleme yapılacaktır.

17. Açıkta yapılan çalışmalarda özel önlemler

İşyerinde açıkta yapılan çalışmalarda aşağıdaki düzenlemeler yapılacaktır;

- a) İşçiler, olumsuz hava koşullarından ve gerekli hallerde cisim düşmelerine karşı korunacaktır.
- b) İşçiler, zararlı düzeyde gürültüden ve gaz, buhar, toz gibi zararlı dış etkilere karşı korunacaktır.
- c) İşçiler, herhangi bir tehlike durumunda işyerini hemen terk edebilecek veya kısa sürede yardım alabileceklerdir.
- d) İşçilerin kaymaları veya düşmeleri önlenmelidir.

KAYNAKLAR

- [1] Prof.Dr. Murat Demircioğlu, Prof.Dr. Tankut Centel, **İş Hukuku**, Beta Yayınları, 7. Basım, İstanbul, 1999
- [2] Prof. Dr. Nuri Çelik, **İş Hukuku Dersleri**, Beta Yayınları, 15.Basım, İstanbul, 2000
- [3] GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI, Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı Yayın No: 59 OCAK 2008
- [4] İş kanunu, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4857.html>
- [5] T. C. Sosyal güvenlik Kurumu, <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/Anasayfa/5510rehber10/>
- [6] T. C. Çalışma ve Sosyal Güvenliği Bakanlığı, <http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal>
- [7] İş sağlığı ve güvenliği kurulları hakkında yönetmelik, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/21812.html>
- [8] İş sağlığı ve güvenliği yönetmeliği, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.5461&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>
- [9] İşçi sağlığı ve iş güvenliği tüzüğü <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/5115.html>
- [10] Elazığ Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüğü <http://www.elazigmem.com/>
- [11] Gürhan Fişek: Çok-Bilimli Eksende İşçi Sağlığı İş Güvenliği , Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Turan Güneş'e Armağan) Cilt : 50 Sayı : 3-4 1995
- [12] S.TAŞKENT : İnsan Haklarının Uluslararası Dayanakları - Basisen Eğitim ve Kültür Yayınları No.27 İstanbul 1995 s.366.
- [13] A. Gürhan Fişek: Sendikalar ve İşçi Sağlığı İş Güvenliği, http://www.isguvenligi.net/index.php?option=com_content&task=view&id=89#sdfootnote11anc
- [14] Ş.Necf: Yeni Üretim Organizasyonları ve Emeğin Değişen Konumu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1994. s.16
- [15] D.Lostar: Brisa'da İş Güvenliği Politikası ve Komiteler, Çalışma Ortamı Dergisi, Mart-Nisan 1996 Sayı : 25 s.40
- [16] A.Gürhan Fişek: Ulusal Düzeyde İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulu - Çalışma Ortamı Dergisi, Temmuz-Ağustos 1994 Sayı:15 s.12